

TÁRSULATI ÜGYEK.

*

Az orvos-természettudományi egyesület története
1891—1894-ig.

A közgyűlések és a szakosztály-ülések jegyzőkönyvei.

A pozsonyi orvos-természettudományi egyesület története 1891—1894.

Aki figyelemmel olvasta a pozsonyi természettudományi egyesület évkönyveit, az sajnosan tapasztalhatta, hogy az utolsó években az egyleti élet körül lankadás állott be, mely már-már fennállását is veszélyeztette. Majdnem egy évtized múlt el azóta, hogy az utolsó természettudományi szakülést tartották, a tagok közgyűlésekre sem hivattak össze és csak abban mutatkozott némi életjel, hogy az egyesület orvostagjai időnkint egybegyűltek, hogy tudományos eszmecsere által ismereteiket bővítsék. Az utolsó, 1891-ben kiadott évkönyv már csupán csak ilyen orvosi gyűlések jegyzőkönyveit tartalmazza. Ezekben a jegyzőkönyvekben már nyomát láthatjuk annak, miképen óhajtották a tagok az egyesületet úgy reformálni, hogy az tevékenységét ismét minden erővel kifejtse. Az 1889. évi szeptember hó 28-án tartott orvosgyűlésen dr. *Pávay* azt kívánja, hogy az orvosi szakosztály törvényes alapon alakuljon egyesületté. E célból váljunk el a természettudományi egyesülettől s alakítsunk orvosi társulatot, melynek számára egy e célra kiküldendő bizottság készítsen alapszabályokat.

Dr. *Tauscher* erre azt jegyzi meg, hogy ez által a természettudományi egyesület egészen tönkre menne; maradjon meg az; az orvosok azért külön egyesületté is alakulhatnak, ha szükségét látják.

Dr. *Ambro* akként nyilatkozik, hogy ne lépünk ki a természettudományi egyesületből, sőt inkább azon legyünk, hogy ezen, annak előtte oly jó hírű társulat ismét új életre s erőre ébredjen. A mi pedig a külön alakítandó orvosi társulatot illeti, arra nézve alapszabályok szerkesztése nem is oly igen

szükséges. Ő csak azt óhajtáná, legyen meg minden egyes tagban a kötelesség érzete és a kollegialitás szelleme.

Dr. *Schmid* és dr. *Dobrovits* jónak látják, ha továbbá is mint az orvos-természettudományi egyesület orvosi szakosztálya megmaradunk; a tagsági díj szintén maradjon meg a régi. Az orvosi szakosztály tagjai a világításért, fűtésért járó különkiadást fedezni fogják.

Az orvosi szakülés erre azt határozta:

1. Hogy nem lép ki a természettudományi egyesület kötelekeiből
2. Hogy az orvosi szakosztály szükség adtával a maga számára külön házszabályokat szerkeszthet.

Az 1889. évi október hó 2-án tartott gyűlésen dr. *Pávay* és dr. *Hódoly* ismét sürgetik az új szervezkedést és indítványozzák, hogy az új orvosi egyesület szervezésére küldessék ki egy bizottság. Indítványukat azonban el nem fogadták.

Az 1891. évi január hó 7-én tartott ülésen dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsos, ki az ülésen elnökölt, szóba hozza, hogy a természettudományi s orvosi egyesület alapszabályai a mostani viszonyoknak meg nem felelén, szükséges volna új alapszabályokról gondoskodni; egyúttal az orvosi szakosztály házi rendét is meg lehetne állapítani.

Ez oknál fogva szándékozik az elnök a honi természet-tudományi s orvosi egyesületeket megkérni, hogy alapszabályaikat társulatunknak megküldenek.

Ezek után határozatba ment, hogy egyesületünk válaszmánya az orvosi szakosztálynak megbizottjaival együtt (dr. *Kanka*, dr. *Tauscher*, dr. *Ruprecht*, dr. *Kováts*, dr. *Barts*, dr. *Schmid*) az új alapszabályok tárgyában értekezletet tartson.

Ámde ez a kiküldött bizottság sem volt képes feladatának megfelelni, úgy hogy az 1891. őszén tartott orvosi gyűlések még mindig alap- és házszabályok nélkül működtek.

Végre az 1891. évi november 11-én tartott orvosi gyűlésen dr. *Dobrovits*, dr. *Fischer*, dr. *Schmid*, dr. *Velits* és dr. *Zsigárdy* indítványt nyújtottak be, mely ekkép hangzik:

„Tekintve azon bizonytalan helyzetet, melyben egyesületünk jelenleg van, azon ismeretlen viszonyt, mely szakosztályunk és a természettudományi szakosztály között fennáll: Alulírottak következő indítványt ajánljuk elfogadásra:

Az orvosi szakosztály küldjön ki egy 5 tagu bizottságot, melynek feladatává tesszük:

a) megállapítani azon irányt, melyben a szakosztály további működése célszerűen történhetik.

b) érintkezésbe lépni e célra a természettudományi szakosztálylyal.

Ezen bizottság eljárásáról már a legközelebbi szakosztályi ülésen tartozik beszámolni.“

Ez az indítvány egyhangulag elfogadtatott. A záros határidő, mely alatt ezen bizottságnak eljárásáról számot kellett adni, különösen üdvösnek mutatkozott elannyira, hogy a bizottság már egy hét múlva bemutathatta az orvosi szakosztálynak új alapszabály-tervezetét. Ezen tervezet szerint az egyesület hivatalos címe „pozsonyi orvos-természettudományi egyesület“ lenne, melynek két szakosztálya van: az orvosi és a természettudományi. Mindegyik szakosztály teljesen önállóan működne külön tisztviselőkkel, melyek a központi tisztviselőkkel együtt a központi választmányt képeznék. A közgyűlés választja a központi tisztviselőket, míg mindegyik szakosztály külön-külön választja a saját tisztviselőit. Az orvosi szakosztály tagjai ezen alapszabály-tervezetet még ugyanabban a gyűlésben elfogadták és határozatba ment, hogy az egyesület eddigi választmányi tagjai hivassanak egybe, hogy az alapszabály-tervezetet megvitassák és intézkedjenek, hogy egy rendkívüli közgyűlés hívassék egybe, mely a maga részéről is az új alapszabályok életbeléptetéséhez hozzá járuljon. A választmány már november hó 25-én gyűlést is tartott amely a maga részéről az alapszabály-tervezetet elfogadta és egy rendkívüli közgyűlés egybehívását elhatározta.

A közgyűlés 1891. évi december 2-án meg is tartatott és az erről szóló jegyzőkönyv így hangzik:

A pozsonyi természettudományi társulat 1891. évi december hó 2-án tartott rendkívüli közgyűlése.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsos, a társulat első titkára.

Jegyző: Dr. *Ruprecht Márton*, a társulat másod titkára.

Elnök megnyitván a gyűlést, mindenekelőtt bejelenti, hogy Gottl Mór, kir. tanácsos, a társulat elnöke, állandó betegeskedése miatt nem képes a mai gyűlésen elnökölni, az alelnöki állás pedig üresedés alatt áll, miért is az alapszabályok értelmében ő kénytelen ma az elnökséget átvenni, és ilyen minőségben üdvözli az egybegyűlt tagokat, akiknek mai határozata a társulatnak új lendületet adni lesz hivatva.

Miután az alapszabályok megváltoztatásáról van szó, mindenekelőtt konstatálja, hogy a közgyűlésnek ehhez szükséges határozatképessége megvan, amennyiben a Pozsonyban székelő tagoknak több mint két harmada van jelen.

Ami az okokat illeti, melyek az alapszabályok megváltoztatását igénylik, megemlíti elnök, hogy az utóbbi években a társulat élete leginkább csak az orvostagok által létesített szakosztály működésében nyilvánult. Ezen szakosztály számos látogatott gyűlést tartott, melynek tárgyai valának: előadások az orvostudomány köréből és érdekesebb betegbemutatók. — Ezen működésről számolnak be a néhány buzgó tagtárs közreműködésével időnkint megjelent társulati közlemények, melyeknek utolsó füzeté éppen most került ki a sajtó alól. — Így lett lehetséges, hogy ezen füzetekkel a csereviszonyt hazai és külföldi tudós egyletekkel fentarhattuk. A társulat szorosan vett természettudományi működése sajnos csak arra szorított, hogy az egyleti muzeum télen és nyáron át a közönségnek nyitva tartassék.

Hogy a társulat ily kevés életjelt adott magáról, annak részben az is volt az oka, hogy nem volt saját helyisége és így a gyűlések megtartásának idejében korlátozva volt. Ezen gróf Pálffy János Ő Nagyméltósága nagylelkűsége segített, ki az utolsó évben saját sétatéri házában egy terjedelmes, több szobából álló lakást ingyen engedett át társulatunknak.

Társulatunk már most saját helyiségekkel rendelkezik, de életképességében a már nagyon is elavult alapszabályok gátolják.

Eddig ugyanis még a régi 1856-ban készült alapszabályok vannak érvényben és már ismételve felmerült szüksége annak, hogy azokat legalább az azóta gyökeresen megváltozott politikai viszonyoknak megfelelően meg kell változtatni.

Társulatunk ezen újjászervezésére az orvosi szakosztály bizottságot is küldött ki, mely dr. *Dobrovits*, dr. *Fischer*, dr. *Schmid*, dr. *Velits*, és dr. *Zsigárdy* tagtársakból állott és mely bizottság dr. *Fischer* kórházi főorvost bízta meg az új alapszabályok tervezetének kidolgozásával. Az új alapszabály-tervezet az orvosi szakosztály által elfogadtatván, az egyesület választmánya által is jóváhagyatott és jelenleg az e célból összehítt rendkívüli közgyűlésnek elfogadás végett elébe terjesztetik.

Az elnök felteszi ezek után a kérdést, vajjon a közgyűlés elfogadja-e a természettudományi társulatnak orvos-természettudományi társulattá való kibővítését és ennek megfelelőleg hozzájárul-e az alapszabályok ily irányu megváltoztatásához?

A közgyűlés a kérdésre egyhangulag igenlőleg válaszol.

Ezután dr. *Fischer* főorvos felolvassa az orvos-természettudományi egyesület alapszabály-tervezetét, melynek mindegyik pontjára elnök a gyűlést megszavaztatja.

A közgyűlés az alapszabály-tervezetet egyhangulag elfogadja.

Elnök kijelenti, hogy az elfogadott alapszabály-tervezetet megerősítés végett a városi hatóság útján a nagyméltóságú m. k. belügyminiszterium elé fogja terjeszteni.

Végül dr. *Fischer* Jakab kórházi főorvosnak az elnök ajánlatára

a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezi ki köszönetét.

Az elfogadott **alapszabály-tervezet** egész terjedelmében így szól:

1. §.

Az egyesület czíme és czélja.

Az egyesület czíme: „Pozsonyi orvos- és természettudományi egyesület“, czélja az orvos- és természettudományt művelni, azokat szélesebb körben terjeszteni, népszerűsíteni, Pozsonyt és vidékét orvosi és természettudományi szempontból kutatni és ismertetni.

2. §.

Az egyesület feladata.

Az egyesület, hogy célját elérje, a következő feladatokat tűzi maga elé:

a) Tudományos gyűléseket tart, melyeken a tagok az orvos- és természettudományok köréből részben saját észleleteiket, búvárlataikat adják elő, részben másoknak ide vágó tudományos munkálatait ismertetik.

Hogy ezen feladatának jobban megfelelhessen, az egyesület két szakosztályt létesít, még pedig az orvosi szakosztályt, a társulatnak kizárólag orvosi és gyógyszerész tagjai részére, és egy természettudományi szakosztályt, melynek munkálataiban az összes tagok részt vehetnek.

b) A társulat gondoskodik, hogy a szaküléseken tartott tudományos értekezések közzététessenek.

c) Időszakonként az orvos- és természettudomány köréből népszerű előadásokat rendez.

d) Iparkodik a Pozsonyban felállított természettudományi gyűjteményét szaporítani, időszakonként közszemlére bocsátani és e gyűjteménynek esetleg fölös példányait tanczélokra engedni át.

e) Könyvtárát szaporítja, melynek használatát esetleg nem tagoknak is lehetővé teszi.

f) A tudományos búvárkodások serkentésére pályakérdéseket tűz ki és a tudományos kutatásokat tehetségéhez képest — anyagi támogatásban is részesíti.

3. §.

Az egyesület tagjai.

Az egyesületnek négyféle tagjai lehetnek, úgymint: rendes, alapító, levelező és tiszteletbeli tagok.

Rendes tag lehet bármely feddhetetlen életű magyarországi honosnő vagy férfi, kit 2 tag a választmánynak felvételre ajánl.

Alapító tag lehet azon rendes tag, aki évi járulékát egy nagyobb összegben megváltja.

Levelező tagok lehetnek az orvos- és természettudományok körében bokros érdemeket szerzett azon hazai vagy külföldi tudósok, kiket a közgyűlés a választmány ajánlatára megválaszt.

Végül azon egyének, kik az egyesület körül szereztek maguknak nagy érdemeket, vagy kik az orvos- és természettudományok terén első rangú búvárok ugyancsak a választmány ajánlatára a közgyűlés által tiszteletbeli tagokká választhatók meg.

4. §.

A tagok kötelességei.

A tagok kötelesek tehetségeikhez képest az egyesület céljait előmozdítani és az egyesület szabályait szigorúan megtartani. A

rendes tagok felvételük alkalmával egyszer s mindenkorra 1 frt beiratási díjat fizetnek, mely összeg fele részben a felvételi okirat kiállítására, fele részben a könyvtár javára fordítandó. Az évi járulék 4 frtban állapíttatik meg, mely összeg negyed-évi részletekben is fizethető. Az, ki a január hóban tartandó közgyűlés napjáig még az elmúlt évről tagdíj-hátralékban van, ezen közgyűlésen már részt nem vehet és kilépettnek tekintendő. Újbóli felvétele alkalmából a felvételi díjat újból köteles fizetni.

Az alapító tagok a beiratási díj alól szintén nincsenek felmentve, évi díjukat legkevesebb 100 frttal válthatják meg.

A levelező és tiszteletbeli tagoknak kötelességeik az egyesület irányában nincsenek, bár óhajtandó, hogy az egyesület céljainak előmozdításában közreműködjenek.

5. §.

A tagok jogai.

Minden tagnak jogában áll, a közgyűlésen, a népszerű felolvasásokon és a tudományos szaküléseken részt venni, kivéve az orvosi szakosztályt, melyen rendszeren csakis az orvosok és gyógyszerészek vehetnek részt.

Jogukban áll továbbá a tagoknak: 1. előadásokat tartani, 2. az olvasó termet és könyvtárt használni, 3. a választásnál szavazni, 4. megválasztatás esetén az egyesület bármely hivatalát viselni, 5. tudományos kérdéseket és az egyesület ügyeit illető tárgyalásoknál véleményüket szabadon nyilvánítani, és 6. az egyesület céljaira vezető indítványt tenni.

6. §.

Az egyesület szervezése.

Az egyesület igazgatását a központi választmány vezeti, melynek összesen 23 tagja van. Még pedig tagjai:

1. Az egyesület elnöke, alelnöke, titkára, másodtitkára, pénztárosa, 2 könyvtárosa, háznagya és a gyűjteménytár őre, Ezek képezik a központi iroda tisztviselőit és közvetlen a közgyűlés által választatnak.

2. A központi választmány tagjai, továbbá *az egyes szakosztályok által választandó* 1—1 szakosztályi elnök, 1—1 szakosztályi alelnök, 1—1 szakosztályi jegyző, 1—1 szakosztályi másodjegyző és 3—3 szakosztályi választmányi tag.

Mindezen tisztviselők 3—3 évre általános szótöbbséggel választatnak meg. Ha időközben üresedés áll be, úgy a helyek már a legközelebbi köz-, illetve szakülésen töltendők be. A választó közgyűlést a régi elnök, illetve alelnök vezeti.

7. §.

A központi választmány hatásköre.

A központi választmány hatásköre: 1. felügyelni az egyesület gazdasági és pénzügyeire, 2. a szükséges javításokról és módosításokról a közgyűlésnek javaslatot készíteni, 3. az előforduló kiadások felett határozni, 4. határozni az egyes szakosztályok által eléje terjesztett jelentések és indítványok felett, 5. felügyelni az alapszabályok megtartása felett, 6. a 2 tag által ajánlott belépő tagokra nézve a felvételi jogot gyakorolja, 7. időszakonként a könyvtár, pénztár és a gyűjteménytár felülvizsgálását eszközli, 9. végre a pályadíjak kitűzésében ő határoz.

A központi választmány minden hónapban egyszer ülést tart, melyen az egyesület elnöke vagy alelnöke elnököl. A választmányi gyűlések jegyzőkönyvét a titkár vezeti. A választmány határozatképes, ha legkevesebb 7 tag van jelen.

8. §.

A szakosztályok.

A tudományos működésnek intensívebb kifejtésére a tagok két szakosztályba oszthatnak be, még pedig egy orvosi és egy természettudományi szakosztályba. Ezen szakosztályok külön egymástól függetlenül működnek és tisztán saját különleges szakmájukkal foglalkoznak. Mindegyik szakosztály havonta legalább is kétszer üléseket tart, melyeken az orvosi szakosztályban betegbemutatók, az orvosi tudomány és orvosi rend körébe tartozó kérdések képezik a tudományos színvonalon álló vitatkozások tárgyát. A természettudományi szakosztályban természetrajzi, népismei, anthropologiai, természet-tani, matematikai és hasonló észleletek kerülnek napirendre.

Mindegyik szakosztály külön megválasztja a szaküléseken elnöklő szakosztályelnököt, az alelnököt, a két jegyzőt és a három választmányi tagot, a kik mindannyian a központi választmány tagjaivá lesznek. A választást szótöbbséggel ejtik meg, még pedig a közgyűlést megelőző utolsó szakosztályi ülésen. A választás három évre szól és érvénybe csak a közgyűlés napján lép.

Az orvosok és gyógyszerészek a természettudományi szakosztály munkálataiban is részt vehetnek, de választási joguk csakis az orvosi szakosztályban van, mely szakosztálynak csakis kizárólag orvosi és gyógyszerész tagjai lehetnek.

9. §.

A tisztviselők hatásköre.

Az egyesület elnöke minden közgyűlésen és központi választmányi gyűlésen és a népszerű estélyeken elnököl, aláírja

az egyesület minden okmányát és levelét, képviseli az egyesületet a hatóságoknál és felügyel az egyesület ügyeinek szabályszerű menetére. 20) firtig utalványozhat kiadást a választmány beleegyezésének kikérése előtt, ezen felüli összegeket csakis a választmány felhatalmazásával utalványozhat. Az elnököt szükség esetén az alelnök helyettesíti. A titkár szintén befoly az egyesület minden ügyeinek a vezetésébe. Ő szerkeszti és aláírja az elnökkel közösen az egyesület minden okmányát, ő kezeli a választmányi ülések jegyzőkönyvét és iratait, jelentést tesz a közgyűlésnek az egyesület évi munkaköréről, viszi a hivatalos levelezést, szerkeszti a sajtó alá szánt munkákat, előkészíti a központi választmányi és közgyűlések tárgysorozatát.

A másodtitkár a titkárnak segédkezik, szükség esetén azt helyettesíti.

A könyvtárnok felügyel a könyvtárra és annak használatát ellenőrzi, a könyvtár állásáról évenként a közgyűlésnek jelentést tesz. Őt helyettesíti, illetve neki segédkezik a másodkönyvtárnok.

A pénztárnok a pénztárt felelősségével kezeli, a befolyt pénzekről nyugtát állít ki, az elnök utalványára pedig pénzt ad ki. Évenként a közgyűlésnek a pénztár állásáról jelentést tesz és az évi költségvetést megállapítja.

A gyűjteménytár őre a gyűjteményekre felügyel, azokat rendezi, leltárba veszi és lajstromozza, s azokat időközönként közszemlére bocsátja.

A háznagy az egyleti helyiségekre ügyel és az egylet társas összejöveteleit rendezi.

A szakosztályi elnök a szaküléseken elnököl, a vitatkozóakat vezeti, a központi választmány illető határozatait a szakosztálylyal közli, viszont szaküléseken netán tett oly indítványokat, melyek az alapszabályokba ütköznek, vagy melyek az egyesület érdekeit érintik, határozathozatal végett a központi választmány elé terjeszti. Az elnök különben minden, csakis a szakosztályt érdeklő ügyben egészen önállóan jár el; a szakosztály ügydarabjait aláírja és ez irányban ténykedését csak utólag jelenti a központi választmánynak.

Az alelnök az elnöknek rendes helyettese.

A szakosztályi jegyző a jegyzői teendőket végzi, ő állítja össze az üléshoz a meghívót és az év végén a szakosztály működéséről a választmánynak írásbeli jelentést tesz. A másodjegyző neki segédkezik, illetve őt helyettesíti.

10. §.

A szakosztályi választmány.

A szakosztályi választmány áll a szakosztály elnökéből, alelnökéből, 2 jegyzőjéből és 3 választmányi tagból, a kiknek

kötelessége gondoskodni, hogy a szakülések rendes időben tartassanak. Az egyesületi év végével ülést tartanak, a melyen felolvastatik a jegyzőnek jelentése és megállapítatnak azon előadások, melyek az egyesület évkönyvében egész terjedelemben kinyomatandók.

Ezen választmányi gyűlés jegyzőkönyve, mely a jegyző jelentését egész terjedelmében kell hogy tartalmazza, a lefolyt évben tartott szakülések jegyzőkönyveivel együtt a központi választmány titkárnak legkésőbbben a közgyűlést megelőző három héttel átadandók.

A választmány határozatképes, ha négy tag jelen van.

11. §.

Estélyek.

Az egyesület tart szaküléseket, népszerű estélyeket, választmányi gyűléseket és közgyűlést.

12. §.

Szakülések.

Az orvosi osztály ülései minden második szerdán, a természettudományi szakülések minden második hétfőn tartatnak, még pedig január 15-től május 15-éig, és szeptember 15-től december 15-éig.

A szakülések tárgyai: 1. az elnök megnyitja az ülést; 2. a mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván, hitelesítettik és a jegyző irattárba teszi; 3. a levelezések felolvastatnak és a közbejött események bejelentetnek; 4. a napirenden levő előadás tartatik meg, melyet sürgősebb készítmények vagy köresetek bemutatása előzhet meg; 5. az előadást eszmecseré követi; 6. esetleges indítványok, melyek, ha csak a szakosztályt érdeklik, a jelenlevők határozata által elfogadható vagy elvethető, de ha az egész társulat érdekkörét érinti, úgy az indítvány elfogadása esetében a szakosztályi elnök által ez a központi választmány elé hozandó, mely az indítvány további sorsa fölött dönt. Ha a központi választmány az indítványt elfogadhatónak nem tartja, úgy a választmány ezen indítványt a közgyűlés elé is köteles terjeszteni, mely e fölött véglegesen dönt.

13. §.

Népszerű estélyek.

A téli hónapokban az egyesület az orvos- és természettudomány köréből népszerű előadásokat rendez. Ezen előadások lehetőleg népszerű irányban és szemlélhető módon tartandók, rendezésükkel a titkár van megbízva. A mennyiben az előadási terem helyi viszonyai megengedik, nemtagok is részt vehetnek.

14. §.

Választmányi ülések.

A központi választmány havonta tart gyűlést, a nyári hónapokat kivéve, melyben a hatáskörébe tartozó tárgyakat intézi el.

A szakosztályi választmány szükséghez képest ül össze, de év végén okvetlenül ülést tart, hogy a jegyző jelentését meghallgassa és hogy az előadások kinyomattatása végett határozatot hozzon.

15. §.

A közgyűlés.

A közgyűlés minden év január havában tartatik meg és tárgyai a következők:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés a lefolyt év működéséről.
3. Pénztáros jelentése.
4. Könyvtáros jelentése.
5. A háznagy jelentése
6. A választmány javaslatai.
7. Egyéb indítványok.
8. Választások.

A közgyűlés határozatképes, tekintet nélkül a megjelentek számára. Csak ha alapszabálmódosításról van szó, a Pozsonyban székelő tagok egy harmadának jelenléte szükséges. A szavazás általános szótöbbséggel történik, egyenlő szavazatoknál a sorsolás dönt.

A közgyűlésre meghívók külön nem adatnak ki, hanem azok a pozsonyi helyi lapokban lesznek előre kihirdetve.

Tíz választmányi vagy 20 rendes tag kiváratára az elnök rendkívüli közgyűlést hirdethet, melyhez azonban minden tag külön meghívót kap a rendkívüli közgyűlés tárgyának megjelölésével.

16. §.

Az egyesület nyelve.

Az egyesület hivatalos nyelve a magyar. Előadások azonban más nyelven is tartathatnak.

17. §.

Az egyesület feloszlása.

Az egyesület csak akkor oszlik fel, ha a feloszlást a rendes tagok három negyede kívánja. Az e célra egybehívott közgyűlés határoz a fölött is, hogy feloszlás esetén az egyesület vagyonyával mi történjék, mely határozat azonban foganatosítás előtt a m. kir. belügyminiszterium elé terjesztendő azon meg-

jegyzéssel, hogy az egyesület fentartja már egyszer hozott határozatát, hogy a Pozsonyban létesítendő egyetem esetében természetráji muzeumát és könyvtárát az egyetem céljaira ajánlja fel azon kikötéssel, hogy az egyesület tagjainak, illetve a természettudományok iránt érdeklődő közönségnek úgy a muzeum mint a könyvtár továbbra is hozzáférhető legyen.

18. §.

Átmeneti intézkedések.

Ezen alapszabályok életbeléptetésének első évében a szakosztályok közvetlenül a közgyűlés után alakulnak meg és választják meg a szakosztályi választmányokat.

19. §.

Hivatalos záradék.

A mennyiben az egyesület az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a kir. kormány által, a mennyiben további működésének folytatása által az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik és a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására különbeni felosztás terhe alatt köteleztetik.

*

Ezek az alapszabályok a nagyméltóságú magy. kir. belügy-miniszteriumhoz felterjesztetvén 1892. május hó 5-én 33.591. sz. rendelettel jóváhagyattak. Ezek után nem maradt más hátra, mint egy közgyűlést egybehívni, hogy az új alapszabályok értelmében az újjáalakulás megtörténhessék. A közgyűlés 1892. évi június hó 25-én tartatott meg és az erről szóló jegyzőkönyv ekkép hangzik:

A pozsonyi orvos-természettudományi társulat 1892. évi június 25-én esti 6 órákor tartott közgyűlése.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsos.

Jegyző: Dr. *Ruprecht Márton*.

Elnök üdvözölve a számosan egybegyűlt tagokat, jelenti, hogy az új alapszabályok a nagyméltóságú belügyminiszterium jóváhagyásával ellátva leérkeztek, ennél fogva ő a mai közgyűlést

egybehívta és mindenek előtt a régi tisztikar lemondását jelenti be.

Dr. *Ruprecht* vázolja ezután az egyesület eddigi történetét és főleg az egyesület keletkezése idejéből sok új érdekes adatot említ fel. Megemlékezik Plenerről, ki az egyesület első elnöke és Kornhuberről, ki első titkára volt. Rajzolja az azóta elmúlt időket és élénk színekkel ecseteli az egyesület munkálkodását.

A közgyűlés mindvégig élénk figyelemmel hallgatja az érdekes adatokat.

Az új tisztikar választása előtt felszólal dr. *Barts József* és következő beszédet tartja:

Tisztelt Uraim!

Midőn ma az egyesület újjáalakulását ünnepeljük és egész hitünket és reményünket új egyesületünk felvirágzásába helyezzük, lehetetlen meg nem emlékeznünk azon fenkölt gondolkozásu pártfogónkról, akinek nagylelkűsége nélkül társulatunk talán már régen nyom nélkül letűnt volna! (Lelkes éljenzések: Éljen gróf Pálffy!) Igen tisztelt Uraim! Önök megértettek, én Ó Nagyméltóságát gróf Pálffy Jánost értem, ki saját házába fogadott bennünket, aki a tudomány szentélyét állította fel a palotájában, miáltal nekünk lehetővé tette, hogy Ó Nagyméltósága intencziójának megfelelően egyesületünk buzgóbban mert gondoktól menten — vitorlázhasson kitérőzt ezélja felé. Azt hiszem, mindnyájunk szivéből beszélek, ha azt az indítványt teszem, hogy Pálffy János gróf Ó Nagyméltóságát igyekezzük egészen megnyerni ügyünknek, válaszszuk meg egyesületünk tiszteletbeli tagjává és kérjük meg Ó Nagyméltóságát, hogy ezen választást elfogadni méltóztassék.

Elnök: Az indítványnak nagy éljenzéssel és közhelyesséssel való fogadása feleslegessé teszi nekem a kérdés felvetését is: vajjon az indítvány elfogadtatik-e? és azt öröndetes határozatképen kimondhatom, hogy a társulat Ó Nagyméltóságát Pálffy János gródot egyhangulag tiszteletbeli tagjává választja (Általános élénk éljenzés). Gondoskodni fogok róla, hogy Ó Nagyméltóságának a közgyűlés ezen határozata kellő módon és időben tudtára adassék.

Ugyanesak dr. *Barts* indítványozza, hogy dr. *Schmid Hugónak*, ki társulatunk érdekében gróf Pálffynál közbenjárt és

akinek tulajdonképen Ó Nagyméltóságának érdeklődését egyesületünk iránt köszönhetjük, az egyesület hálaáját, jegyzőkönyvi köszönet alakjában fejezzük ki.

Az egyesület dr. *Barts* ezen indítványát egyhangulag elfogadja.

Dr. *Fischer Jakab* szólal ezután fel ezt mondva:

Tisztelt uraim!

Azt hiszem, hogy mindnyájunk lelkéből beszélek, ha azt indítványozom, hogy a lelépő tisztikarnak, mely egyesületünk érdekében annyit tett eddig is, melynek köszönhetjük, hogy elhozta egyesületünk odáig, hogy az egyesület újjászületését ünnepelhetjük, eddigi sikeres működésük elismerésül szintén jegyzőkönyvi köszönetet szavazzunk.

A közgyűlés dr. *Fischer* indítványát nagy helyeslés között magáévá teszi.

Az új tisztikar megválasztása előtt *Elnök* ajánlja, hogy választási elnököt válaszszunk

mire a közgyűlés *Könyöki József* tanárt közfelkiáltással bizza meg a választás vezetésével.

Könyöki József megköszönve a benne helyezett bizalmat, elfoglalja az elnöki széket és kérdést intéz arra nézve: vajjon az egyes állásokra külön történjék a szavazás, vagy pedig vajjon a szavazó-czédulákon az összes tisztikarra lehessen-e szavazni. Időközben az az indítvány is tétetett, hogy egy a tagok kezei közt levő kézi listát akklamációval fogadjunk el a közgyűlés ez utóbbi indítvány mellett nyilatkozik, mire választási elnök általános éljenzés között felolvassa és választottaknak jelenti ki:

Elnöknek: Dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsost, orsz. kórházi igazgatót; *alelnöknek:* *Wiedermann Károly*, kir. tanácsost, tankerületi igazgatót; *I-ső titkárnak:* dr. *Fischer Jakab*, az országos kórház főorvosát; *II. titkárnak:* dr. *Schwicker Alfréd*, állami reálisk. tanárt; *könyvtárosoknak:* *Hauer Ernő*, államvasuti orvost és *Kis Gábor*, középisk. tanárt; *pénztárosnak:* *Érdy István*, gyógyszerészt; *háznagynak:* dr. *Kovács György*, tisztii főorvost; *örnek:* *Bittera Károly*, állami reálisk. tanárt. A közgyűlés ezen tisztviselőket egyhangulag akklamálja.

Dr. *Kanka Károly* elfoglalván ismét az elnöki széket, mindenekelőtt köszönetet mond a benne helyezett bizalomért és igéri, hogy gyenge erejét egészen a társulatnak fogja szentelni. Felszólítja a tagokat, hogy netáni indítványait adják elő.

Dr. *Böckh Béla* a közgyűlés elé bátyjának egy ajánlatát hozza, mely szerint bátyja a társulat muzeumában elhelyezett szarvaskoponyát ohajtaná megszerezni vagy pénzért vagy pedig becserélné más értékes gyűjteménnyel. Többek hozzászólása után

a közgyűlés kimondja, hogy nevezett tárgynak eladását vagy kicserélését nem engedi meg.

Dr. *Fischer Jakab*, titkár, szintén megköszönve a belé helyezett bizalmat, a további teendőkre nézve a következő indítványt teszi:

Az egyes szakosztályok alakulását halaszszuk szeptember elejére, mert most nyáron, főleg a természettudományi szakosztályba tartozó tagok nagy része távol van, a közbeneső időt pedig használjuk fel arra, hogy társulatunknak új tagokat gyűjtsünk. E végből az alapszabályok kinyomatandók, azokat minden egyes tagnak elküldjük és mellékelni fogunk egy taggyűjtő-ívet is. Ohajtandó volna, hogy ezen ívek minél számosabb aláírással kerüljenek vissza.

A közgyűlés ezen indítványt határozattá emeli.

Az Elnök, miután még a tagokat a muzeum látogatására meghívta, a gyűlést — más tárgy hiányában — berekeszti.

Egyesületünk így ujja alakulván, a program szerint még az 1892. őszén meg is kezdte tevékenységét és az egyes szakmeg közgyűlésekről alább közlendő jegyzőkönyvek élénk tanúságot tesznek arról, hogy a pozsonyi orvos-természettudományi egyesület az utolsó két év alatt miképpen igyekezett helyre pótolni az utolsó évtized mulasztásait. Hogy azonban sorrendben megmaradjunk, előbb az 1892. évi júniusig tartott orvosi szakülések jegyzőkönyveit közöljük, mely ülések még a pozsonyi természet-tudományi társulat aegise alatt tartattak.

A pozsonyi természettudományi társulat orvos- tagjainak szakülései 1891—1892.

I. Szakülés 1891. október 7-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Celler Nándor*

Elnök megnyitja az ülést és meleg szavakkal üdvözlí a számosan megjelent tagokat. Részvéttel emlékszik meg a nyáron elhunyt *Krébesz Ferencz* gyakorló orvosról, ki a társulatnak sok éven át buzgó tagja volt. Mint új tagokat jelenti be: dr. *Falb Virgil*, dr. *Lauffer Nándor* orvosokat és *Glaser Keresztély* fogorvost.

Dr. *Barts József* egy 12 éves fiút mutat be, kinek jobb oldali emlője oly annyira kifejlődött, mint egy 18 éves hajadon leányé.

Dr. *Solowij Ádám* tartja meg ezután napirenden levő előadását: *A méhnek hűtelyen át való teljes kiirtásáról annak rákos elfajulásánál*. Előadó mindenekelőtt a rákos megbetegedések statisztikájával foglalkozik, különösen kiemelve Angliát, hol ezen megbetegedések mindig nagyobb és nagyobb számmal lépnek fel. Majd röviden érintve a betegség lényegét, főleg a gyógy módokkal foglalkozik. A sebészi beavatkozás haladását és eredményeit ismerteti és bírálja és magát feltétlenül azon eljárás hívének vallja, mely a méhet per vaginam in toto kiirtja és mely eljárás által, ha sikerül még „egészséges, ép részben“ operálni, a betegek 50 százaléka 2, és 25 százaléka 5 évvel is éli túl az operációt. A totalexstirpationak sacralis és parasacralis módjait előadó éles bírálatnak veti alá és még kivételes esetekben sem tartja ezeket alkalmazandóknak. Miután

még előadó felhívja a tagtársak figyelmét arra, hogy a női nemző részekből eredő vérzések s abnormis kifolyásoknál mindig óvatos belső vizsgálatot végezzenek és kétes esetekben a górcsővet ne mulasztják el igénybe venni: két nőbeteget mutat be, a kikenél az utolsó hónapokban carcinoma uteri miatt a vaginalis méh-totalexstirpációt végezte, még pedig szerencsés eredménnyel. Az egyik esetben a portio vaginalis alma nagyságu rákjával volt dolga, míg a másikban a méhtestben levő carcinoma papillare a méhnek másfél ökönyi megnagyobbodását okozta. A gyógyulás mindkét esetben egészen simán folyt le és mindkét beteg ma már egészen jól érzi magát. Az egyik a műtét óta testsúlyban $3\frac{1}{2}$ kilóval gyarapodott. Végül előadó a kiirtott méheket mutatja be.

Dr. Barts és dr. Schmid hozzászólásai után elnök az ülést bezárja.

II. Szakülés 1891. október 21-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

Elnök az ülést megnyitja és a következő új tagokat jelenti be: dr. *Ambró Nándor*, dr. *Förster Lajos*, dr. *Engel Gusztáv* orvosokat és *Klapsia Pál* gyógyszerészt.

Dr. *Velits Dezső* tartja meg a napirenden levő előadását ezen a címen: „*Még egy pár szó Tauffer tanár „A bábaiügy hazánkban“ című könyvéhez és a pozsonyi szülészeti poliklinikum ismertetése.*“

Előadó mindenekelőtt felolvassa véleményes jelentését Tauffer tanár könyvéről, melyet a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz felterjesztett. Ennek kapcsán a mindinkább akuttá váló bábaiügy rendezetlenségének okait és az azok javítását célzó intézkedéseket fejtegetve, reátér a pozsonyi m. kir. bábaképezdével kapcsolatban létesített szülészeti poliklinikum ismertetésére. Az intézmény a budapesti szülészeti poliklinikum mintájára szervezve főleg a bábaitanítás tökéletesbítését tartja szem előtt. Mint amaz, úgy ez is a város területén szülő szegény szülőknek lakásukon részesíti szakavatott segélyben. E célból a történt meghívásra az in-

tézeti bába vagy szükséghez mérten a tanársegéd két bábatanulóval a helyszínén megjelenik és a miközben a szülönőt a szükséges segélyben részesítik, egyszersmind a tanulókat is gyakorlatilag oktatják. E tanítás pedig főleg az életrevaló oktatás szempontjából fontos, amennyiben a leleményességet és gyakorlatot fokozza, hogy a nyomor közepette a tisztaság és az ápolás kellékeit miként találjuk meg. Az intézményt Pozsony városa egyelőre 50 forintnyi évi segélyben részesíti és nem lehet kételkedni, hogy ezen humánus intézmény, úgy mint Budapesten és Szegeden, rövid idő alatt itt is fel fog virágozni. Ezen előadáshoz lényegesebb hozzászólás nem történt, mire elnök az ülést bezárja.

III. Szakülés 1891. november 4-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Celler Nándor*.

Dr. *Dobrovits Máttyás* egy beteget mutatott be, akit ma vettek fel az országos kórházba. A betegen a syphilis hereditaria tertiär alakja észlelhető. Állítása szerint fertőzve nem volt. 1882-ben támadtak először lábszárain fekélyek, hol azoknak nyomai vesealakú hegekben most is láthatók. Sipsontjai megvastagodtak, rajtok göbök, dudorodások észlelhetők. Bal kéztőizülete táján tenyéryni mekkoraságú kivájt szegélyű fekély látható. A szemtekén scleritis syphilitica maradványai és a jobb cornea teljes érzéketlensége észlelhetők. Beteg azon felül bal fülére süket. — A beteg ma már antisymphilitikus gyógykezelés alá került és néhány hét múlva újra be lesz mutatva.

Dr. *Kuffler Hugó* megemlíti, hogy a beteg, akin most is agytünetek észlelhetők, már több ízben fordult meg az orsz. kórház belbetegek osztályán, a hol utólszor főfájás és szédülés végett szintén antisymphilitikus kezelésben részesült és pár hét múlva javultan távozott.

Ezután dr. *Fischer Jakab* a dementia paralytica progressiva két esetét mutatja be és megtartja napirendre kitűzött előadását „a terjedő hűdékes elmezavarról“.

A bemutatott két esetben, daczára annak, hogy az egyikben majdnem maniakalisan izgatott, míg a másokban egy

esendes magába vonult beteget látunk, két tünetcsoport jelenlétét constatálhatjuk. Az egyikben a zavarok a motorikus pályán vannak, míg a másiknál az elme hanyatlás képezi a főfunkciót.

Előadó vázolja ezután a dementia paralyticának lefolyását, különösen súlyt fektetve az u. n. prodromalis szakra, melyben az esetleges prophylactikus eljárás a bajnak elejét veheti. A paralysis kifejlődését elárulják a betegnek kedélyváltozása és a betegségi érzet elvesztése. A bajnak lefolyását vázolva, előadó hosszasan foglalkozik a paralytikusok téveszméivel és azon különbségeket hangsúlyozza, melyek által más elmebeteggek téveszméitől különböznek. Mint complicatiók az apoplectikus rohamok említendőek fel első sorban. A paralytikusoknál találatni szokott kórboncztani változások felsorolása után előadó az actiologiai momentumokra tér át és itt a syphilitisről emlékezve meg, ő is azok pártján áll, kik a syphilitist ritkán tartják a dementia közvetlen okának, hanem a bujakór épp úgy, mint más a szervezetre nézve nem közömbös vírus, pl. az alkoholismus, csak öregbítik a paralysisre való hajlamot. A gyógy-eljárásnak csak a prodromalis szakban lehet jó hatása, mert a dementia, p. ha kifejlődött remissiókat ugyan mutathat, (mely remissiók ritkán tartanak 1—2 évig), de gyógyulni nem szokott. A betegeknek távoltartása szellemi munkától, (anyagi gondoktól!) testedző életmód, táplálék étrend, az ideges tünetek csillapítása, ezek képezik feladatunkat a baj kezdetén. Ha egyszer a betegség előrehaladt, úgy többnyire a betegre, az orvosra és a környezetre legjobb, ha a beteget intézetbe adják. Itt főleg izgatottságának lecsillapítása és a tisztántartás képezik majdnem egyedüli feladatunkat. Jodkalit és apoplexiára hajlamos egyéneknél az ergotint szokták itt rendelni — néha némi sikerrel.

IV. Szakülés 1891. november 11-én.

Elnök: Dr. Tauscher Béla.

Jegyző: Dr. Fischer Jakab.

1. Elnök megnyitja az ülést és vendégül bejelenti *László Vilmos* orvostudort.

2. A jegyzőkönyv felolvastatik

Napirend előtt:

3. Dr. *Kuffler Hugó* mutat be egy 22 éves nőbeteget, ki második szülése óta nem volt képes a szeleket és a széketétet visszatartani. A bábaképző nőgyógyászati osztályára felvéve ott complet gátrepedést diagnostizáltak.

A betegen október hó 29-én hajtottak végre műtétet, még pedig colporhaphia posterior secundum Martin és ezután perineoplasticat. A műtét szépen sikerült és már a műtét utáni hatodik napon a beteg széketétét jól visszatarthatta.

4. Dr. *Velits Dezső* tartja meg napirendre kitűzött előadását: *az osteomalaciáról és az osteomalacia gyógyításáról castratio által*, három gyógyult eset bemutatásával. Az előadás tárgya részben közlemény alakjában: „*a csontlágylulás (osteomalacia) gyógyításáról. Két castratioval gyógyított eset kapcsán*“ czímmel az „Orvosi hetilap“ 1891-ik évi 43. és 44. számában megjelent.

Amint a közleményben leírt két esetben, úgy a most bemutatott harmadik esetben is, a nagyfokú osteomalacia gyógyult. Ez már a 27-dik castratióval gyógyított osteomalacia eset. Időközben *Thorn* is közölt egyet Magdeburgból (Centralblatt für Gynäcologie, 1891 Nr. 41), s így 28-ra szaporodott fel a gyógyult esetek száma.

E harmadik eset egy 43 éves XI. P. szintén a Csallóköz-ből származó egyénre vonatkozik, ki öt év óta szenved e betegségben, melynek első tünetei a X-ik terhesség alatt léptek fel.

A nagyfokú osteomalacia mellett paralysis agitansban is szenved a beteg, s így az alsó végtagoknak minden mozgásnál fellépő reszketése még kinosabbá teszi a nagyfokú csontfájdalmat.

A szeptember 19-én végzett castratio után a csontfájdalom, mint az előbbi esetekben, csakhamar megszűnt, s a beteg mankók segítségével jár. Alsó végtagjainak reszketése sem oly nagyfokú, mert az aktív vagy passiv mozgás most már a csontok fájdalom nélkül történhetik.

Dr. *Lendvay Benő*, Pozsonymegye főorvosa, szíves volt, a csallóközi orvosokhoz az osteomalacia gyakoriságát puhatoló körlevelet kibocsátani. A 8 helyről beérkezett felvilágosító adatok összesen *három* osteomalacia eset észleléséről szólnak.

Ezen, habár csekélynek mondható eredmény mégis azt taúsítja, hogy az osteomalacia a Csallóközben csakugyan előfordul.

És hihető, hogy miután az orvosok figyelmét e betegségre felhívtuk, az egy év multán szétküldendő körlevél több positiv adatot juttat kezeinkhez.

Dr. *Fischer Jakab* megjegyzi, hogy az utolsó beteg idegkórtani szempontból is érdekes, amennyiben a paralysis agitans tünetei mellett myelitikus symptomák is vannak, és hogy ezen esetben a paralysis agitans úgy látszik gerinczagi elváltozásokkal hozható kapcsolatba.

5. Dr. *Dobrovits*, dr. *Zsigárdy*, dr. *Velits*, dr. *Schmid* és dr. *Fischer* indítványt nyújtanak be, mely szerint: „az orvosi szakosztály-küldjön ki egy öt tagú bizottságot, melynek feladata lenne: a) megállapítani azon irányt, melyben a szakosztály további működése czélszerűen történhetik, b) érintkezésbe lépni e czélből a természettudományi szakosztálylyal. Ezen bizottság eljárásáról már a legközelebbi szakosztályi ülésen tartozik beszámolni.

Ezen indítványt dr. *Dobrovits* avval kívánja külön megokolni, hogy ilyen bizottságok már több ízben küldettek ki eredmény nélkül, de hogy most, midőn kimondjuk, hogy azok eljárásukról záros idő alatt beszámolni tartoznak, több eredményt fogunk várhatni.

Dr. *Tauscher* ezen bizottság elnökévé dr. *Kanka Károlyt*; tagjaivá pedig az indítványt aláíró tagtársakat, névszerint *Dobrovits*, *Schmid*, *Velits*, *Fischer*, *Zsigárdy* dr.-okat ajánlja,

amely elnöki ajánlatot a közgyűlés többek hozzászólására határozattá emeli.

Elnök a gyűlést ezután berekeszti.

V. Szakülés 1891. november 19-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Celler Nándor*.

1. Elnök megnyitja az ülést s felolvastatja a mult gyűlés jegyzőkönyvét.

2. A mult gyűlésben az új alapszabályok szerkesztése céljából kiküldött bizottság dr. *Kanka* elnöklete alatt megkezdte tevékenységét s feladatát meg is fejté, amennyiben dr. *Fischer*

Jakab ezen bizottság megbízásából az új alapszabályok tervezetét kidolgozta, s azt most felolvassa.

Az új alapszabályok eme tervezetét a gyűlés helyesléssel elfogadja, s határoztatik, hogy ezen új alapszabályok további eljárás czéljából az egyesület választmányának adassanak át.

3. Dr. *Solovij* egy 3 $\frac{1}{2}$ hónapos magzatot mutat, mely elhalva, csaknem 6 hónapon át megmaradt az anyaméhben, a nélkül, hogy valamely különös bajt okozott volna, s mely utóbb nagyfokú atypicus vérzések beálltával a méhből eltávolított. Egyéb tárgy nem lévén, elnök berekeszti a gyűlést.

VI. Szakülés 1892. január 13-án.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*. kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*

1. Elnök az ülést megnyitja és üdvözlí az új esztendőben először egybegyűlt tagokat.

2. Sajnos kötelességet teljesít, midőn az időközben elhunyt *Gottl Mór* kir. tanácsosnak, a természettudományi egyesület volt elnökének haláláról emlékezik meg, és felsorolva az elhunytnek az egyesület körül szerzett érdemeit, bejelenti, hogy a gyűlés utólagos jóváhagyása reményében az egyesület nevében gyászjelentést nyomtatott és koszorút helyezett az elhunytnek koporsójára.

A gyűlés az elnök e bejelentését részvétellel, tett intézkedéseit helyesléssel veszi tudomásul.

3. Elnök továbbá bejelenti, hogy dr. *Ambró Zoltán* trenszéni főorvos levelet irt az orvos-egyesületnek, melyben köszönetét fejezi ki a saját, úgy mint családja nevében az egyesület azon kegyeletes tényeért, melylyel atyja, néhai dr. *Ambró János* emlékének adózott.

A levél az irattárba helyeztetik.

4. Elnök bemutatja a budapesti kir. m. természettudományi társulat meghívóját ünnepélyes közgyűlésére, mely az egyesület alakulásának félszázados évfordulója alkalmából f. é. január 17-én fog megtartatni.

Határozatba megy, hogy az egyesület azon napon sürgönyileg üdvözli a jubiláló társulatot, esetleg felkéri az éppen akkor Budapesten időző tagokat, hogy a társulat jubileumán orvos-egyesületünket képviseljék.

5. Elnök végül bejelenti új tagnak *Vajmár Miklós* orvostudort, amit

a gyűlés tudomásul vesz.

6. A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván,

ellene senkinek sincs észrevétele.

7. Dr. *Velits Dezső* tartja napirenden levő előadását: „*Egy extrauterinalis terhességnek lapparatomia által gyógyult esetéről*“

A 30 éves felette korlátolt intelligenciájú betegről, valamely, a méhen kívüli terhesség gyanuját felkeltő kór előző adatot kitudni nem lehetett. Alhasi, koronkint kinyúló fájdalmas miatt már mintegy egy év óta különböző kórházakban huzamosabb időn át kezeltetett. I. P. 14 év előtt szület. Tisztulása hónapokon át szünetelt s utoljára 1891. májusban jelentkezett.

Az alhas jobb oldalán mérsékelt mozgatható csecsemőfej nagyságú, gömbölyded, izomtapintatú daganat a tőle teljesen izolálható megnagyobbodott méhvel rövid széles összefüggésben tömör petefészek-daganat képét nyújtja. A bal petefészek kissé megnagyobbodva kitapintható.

Az 1891. december 14-én végzett hasmetszésnél kitűnt, hogy a cseplesszel a vékonybeléssel, a vakbéllel és a hólyag hátsó falával lobos kérgekkel összenőtt daganat nem egyéb, mint a jobb oldali terhes kürt. A petezsák teljes kiirtása az összenövés miatt igen sok nehézséggel és több bélkacs sérülésének árán, (köztük a processus vermiformis átmetszésével) a kürt medialis végének két részletben történt alakötése és átmetszése után sikerült.

A bélsérülések gondos ellátása és a hasüreg kitisztogatása után a *Douglas* legmélyebb részét egy hajlított vastag üvegeső segélyével a hasseben át kifelé draineztük.

Az aránylag jelentéktelen vérvesztés után a gyógyulás reactio nélkül folyt le. Az üveg-draint a hetedik nap gummi-drainnel helyettesítettük, ami a fokozatos rövidítéssel a tizenötödik napon feleslegessé vált s a beteg a tizennyolczadik napon felkelhetett.

Az ellhalt, már szétmálló magzat egyes testrészei (fej, törzs) még elég jó állapotban megtartva egy körülbelül IV. havi petére vallanak. Az alsó végtagok csontjai a petezsák egy diverticulumából merednek befelé, s e helyen a zsák fala felette elvékonyodott, ami különben néhol 1—2 cm. vastagságú. A kbl. 4 cm. hosszú kürtész medialis végétől fokozódó vastagságban halad a tumorhoz, melynek falában azután feloszlik, lumenét azonban a petezsákba követnünk nem sikerült. A petefészek épen megtartva a megfelelő sűrű testet tartalmazza. A magzat-lepény gyermekökölnyi, gömbölyded alakú régi rostonyával van borítva.

Mindezek szerint a kürt-terhesség azon alakjával volt dolgunk, melynél a termékenyített pete eredetileg a kürt lateralis részében tapadt meg, de az növekedése közben a tubából részben kilépve, a graviditas tubo-abdominalis képződési módja szerint a környező szervek (vékonybelek, vakbél, húgyhólyag) lobos adhaesióját hozta létre.

8. Dr. Löwy a magángyakorlatában előfordult egy esetéről referál, melyet tudományos, úgy mint orvos-rendészeti szempontból tart előadásra érdemesnek.

Egy 9 éves fiúgyermekről van szó, ki előzetesen peritonitist állott ki és reá pár hónappal ismét gastricus tünetekkel betegedett meg, miután előzőleg egy bő lakomán vett részt, melyben többek között halat is evett. A gyermeket előadó lege artis kezelte, és midőn az beállott, bélvérzés következtében meghalt, a gyermek hozzátartozói nyiltan vádolták őt, mintha a halált ő okozta volna. Daczára annak, hogy ő maga a gyermek felboncolását sürgette, a tisztí orvosok nem látván itt semmi gyanus körülményt fenforogni, a bonczolást szükségesnek nem tartották, és az ilyen irányban kiadott nyilatkozatuk folytán az előadót sértegető rokonok vádjukat ünnepélyesen visszavonták és előadótól bocsánatot kértek. Előadó a tisztí orvosoknak kollegiális eljárásukért köszönetét nyilvánítja.

9. Elnök, más tárgy nem lévén, az ülést befejezi, kijelentve, hogy a jövő ülés tárgyát az influenza-járvány feletti vita fogja képezni.

VII. Szakülés 1892. január 27-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly* kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök megnyitja az ülést.

2. A jegyzőkönyv felolvastatik, mely ellen észrevétel nem volt.

3. Dr. *Fischer Jakab*, bemutatja egy paralysisben szenvedett egyén agyát. Az illető mult év június havában egy apoplecticus roham után elmezavarba esett és midőn 1891. október hó 21-én az osztályra felvétellett, a terjedő hüdéses elmezavart lehetett rajta megállapítani. Hüdések a végtagokban nem voltak, csak beteg nehézhallású volt és rosszul látott. A nagyfokú elmezavar következtében ezen érzékszervek pontosabb vizsgálatát eszközözni nem lehetett. F. évi január 12-én a beteg apoplexia következtében az egész jobb oldalán teljesen hüdve lett. A bonczolás kiderítette, hogy a baloldali agyfél temporalis és nyakszirti lebenyeiben nagy tyúktójasnyi friss vérömleny volt látható, jobb oldalt ugyanazon helyen régi vérömleny következtében az egész temporalis lebeny ellágyult és ezen ellágyulás beterved az oldalsó gyomrocs alsó szarváig.

4. Az *influenza* felett a vitát megkezdi dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsos, ki megemlíti, hogy influenzánál a szem, különösen pedig a cornea részéről gyakran fordult elő complicatio. Őt az utóbbi napokban is két ilyen esetben hívták orvosi tanácskozáshoz.

Dr. *Fischer Jakab* egy esetről emlékezik meg, melyben az influenza főleg nervosus jellegű volt, oly jelenségekkel, minők ideges köhögés, dispnoe, retentio urinae, singultus, mely symptomák bromkalira alábbhagytak. Az illető egy erőteljes 29 éves fiatal ember volt.

Dr. *Dobrovits* megemlíti, hogy a kültakaró részéről urticaria, herpes és egy esetben herpes zooster voltak azon kóros elváltozások, melyeket influenzánál talált.

Dr. *Korács*, két esetét az erysipelasnak észlelte egy öreg asszonynál és egy fiatal leánynál.

Dr. *Barts* az influenzánál különösen nyakasknak találja a gyomor részéről fellépő tüneteket. Több esete volt, mely igen

szomorúan végződött azon complicatio következtében, mely a szív részéről lépett fel és mely szívhűdéshez vezetett. Ezek azon esetek, melyekben szívzsirosodást lehet feltételezni. 15, tüdőlobban szenvedő patiente közül 6 halt meg.

Dr. *Löwynek* ez idén feltűnt, hogy haemorrhagikus esete nem volt az influenzások között. Feltűnt neki továbbá, hogy sok volt a gyermekbetege. — Polyarthritiseit is gyakran látta, sőt futólagos elmezavar eseteit is észlelte.

Dr. *Lendvay* megemlíti, hogy Pozsony megye egyes járásai-ban szintén influenza dühöngött.

Dr. *Zsigárdy* endocarditis esetét említi fel, továbbá orrvérzéseket, amelyek szintén influenza kapcsán léptek fel.

A börtönben egyetlen egy eset sem fordult elő az internált rabok között, míg 21 ór között 12 kapta meg az influenzát. Megemlíti még azon esetet is, hogy egy influenzába esett dajka influenzája alatt szoptatott egy csecsemőt, mely ment maradt az influenzától, bár tuberculosis atyától származik.

Dr. *Engel* szerint a betegeknek a kórházban 3 napig volt lázuk; a láz a 40°-ot nem érte el és a harmadik nap után 37°-ra szállt le. Egy esetben bronchitis capillaris, más esetben bronchitis putrida lépett fel, a többi beteg meggyógyult.

Dr. *Tauscher* szerint két év előtt az influenza enyhébb lefolyású volt, és akkor a gyermekeket mégis nagyobb mérvben fogta el a járvány, mint az idén, mikor gyermekbetege alig volt. Míg két évvel ezelőtt csak egy beteget veszített el pneumoniában, addig most egy házban két halottja is volt. Általában az infiltratio kifejlődése és a halál is igen rapid volt. A bronchitisek is sokkal intensívebbek voltak az idén, a régi neuralgiák megújulnak az influenza alatt. Általában a mi városunkban a halálozás nagy volt. Így december havában elhaltak:

1889-ben 1890-ben 1891-ben

100

78

153

{ 80 felnőtt (50-en túl volt 67)
{ 73 hét év alatti gyermek.

Dr. *Dobrovits* a prophylaxisra nézve még megemlíti, hogy hat hónapos gyermekét beojtotta az influenza ideje alatt, de gyermeke megkapta az influenzát és így nem áll az, hogy az influenzát nem kapják meg a frissen ojtott gyermekek.

Arra a kérdésre, hogy immunitás van-e, *Tauscher* főorvos azon tapasztalatát mondja el, hogy akik már megkapták az influenzát két év előtt, az idén nem kapták meg.

Dr. *Fischer Jakab* megjegyzi, hogy talán ez az oka, hogy a járvány az idén aránylag kisebb kiterjedésben lépett fel mint két év előtt és várható volna, hogy az ezutáni influenza-járványok mindinkább kisebb és kisebb extensitással fognak fellépni.

Végül dr. *Hollerung* bejelenti, hogy a katonaságnál tett tapasztalatairól külön előadásban fog megemlékezni.

Elnök az ülést bezárja.

VIII. Szakülés 1892. február 17-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök megnyitja az ülést.
2. A jegyzőkönyv felolvastatván ellene észrevétel nem tétetik.

3. Dr. *Hollerung* megtartja napirenden levő előadását: „Az 5. hadtestben fellépett influenza-járványról.“

Az 1891. évi december és 1892. január havában az 5. hadtest területén, Pozsony város helyőrségében és az ugyanott lévő gyalogsági hadapród-iskolában lefolyt influenza-járványról értekeznek. A betegek száma összesen 720 volt. Ezek közül meggyógyult 595, a kórházi kezelésnek átadatott 113, a lak-tanyában maradt gyengélkedők száma január végén 14 volt. A 720 beteg közül 1 halt meg tüdőgyulladásban. E szerint az 5. hadtest 15.560 embereinek 4.6‰ betegedett meg. Leg-nagyobb kiterjedését érte el a járvány a kis-martoni katonai alreáliskolában (68 eset) és a pozsonyi gyalogsági hadapród-iskolában (88 eset)

Előadó ezek után behatóbban értekeznek a járvány lefolyásáról a pozsonyi hadapród-iskolában, még pedig úgy az utolsó, mint az 1890. január hóban történt fölléptéről.

1890. évi január hóban ugyanott 100 influenza-beteg volt (90 növendék, 3 katona 7 tiszt), a létszámra vonatkoztatva

54·4⁰/₁₀. A megbetegedettek közül 82 esetben, -- hol a hirtelen megbetegedés folytán annak napját lehetséges volt meghatározni -- előadó összehasonlításokat tesz a légnyomás, hőmérséklet s a levegő nedvességével anélkül azonban, hogy ezekből következtetést vonhatott volna.

A járvány utolsó fellépésénél (1891. évi december s 1892. január) megbetegedett 88, azaz 45·5⁰/₁₀. Mindkét iskolai járvány egészben véve hasonló lefolyású volt, azzal a különbséggel, hogy az első fellépésnél a megbetegedés hirtelenül mintegy robbanásszerűen következett be, olyannyira, hogy a betegség több esetben hirtelen eszmélet nélküli összerogyással vette kezdetét.

Mindannyi esetben láz volt megállapítható (rendesen 38°—39° között, ritkán e fölött) reákövetkező nagymérvű izzadással egybekötve, ezenkívül nagyfoku prostratio, (kimerülés) teljes étvágyhiány, kínos, szúró fejfájás és ideges izgatottság. (Utóbbi két tünet különösen az első fellépésnél). Bronchitis az esetek csupán egy harmadánál mutatkozott, miért is előadó ezt kórismeai szempontból nem tartja jellemzőnek, épp oly kevésbé mint a gyakori hurutos torokgyíkot (augina catarrhalis) és hasmenést (diarrhoe), hanem inkább a nagymérvű izzadás folytán könnyen történő meghülés következményeinek tekinti.

Tüdőgyuladás egyszer lépett fel, gyógyulással, Lymphadenitis submaxillaris 3 esetben; paratitis (kétoldalú) egy esetben; systolikus szívzörej — mely néhány nap után megszűnt — két esetben; egyoldalú facialis-bénulás egy esetben; orrvérzés az esetek ¹/₁₀-énél.

Az átlagos kezelési időtartam 9--10 napra terjedt ki.

Elnök kérdést intéz a tagokhoz: vajjon van-e valakinek megjegyzése ezen tárgyhoz, különösen tapasztalták-e, hogy az influenza után hasmenés lép fel.

Dr. *Rigele* egy idevágó esetet említ fel.

Dr. *Tauscher* a január havi statisztikát mutatja be.

1890-ben	1891-ben	1892-ben
125	73	153 halt el.

Ami a halálokot illeti, a december—január havában elhaltak között:

89—90-ben	90—91-ben	91 -- 92-ben
bronchitis volt	13	11
pneumonia	25	22
marasmus	25	15
		38
		63
		36

Az influenza-járvány alatt más fertőző betegség mint járvány fel nem lépett.

A gyűlésnek más tárgya nem lévén, elnök az ülést bekezeszti.

IX. Szakülés 1892. márczius 23-án.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Celler Nándor*.

1. Elnök megnyitja az ülést s felolvastatja a jegyzőkönyvet.

2. Dr. *Fischer Jakab* két elmebeteg gyermeket mutat be, egy hat éves fiúcskát, ki már három hónap óta elmezavarban szenved, s egy 13 éves fiút, ki katalepticus. Mindkét gyermek az orsz. kórházban tartózkodik gyógykezelés végett, s mindkét eset későbbben újra lesz bemutatva.

3. Dr. *Solowij Ádám* az általa végzett laparotomiának öt esetét közli. Az első esetben egy cysta multilocularis, a másodikban cystovarium, a harmadikban Dermoid cysta, a negyedikben Echinococcus, az ötödikben Pyo-salpinx szolgáltatott okot a műtét végzésére. Mind az öt eset kedvező eredményt mutatott s előadó úgy a sikerrel eltávolított új képleteket, mint pedig a felgyógyult egyéneket is mutatja be.

4. Elnök jelenti, miszerint egyesületünk egyik buzgó tagja, dr. *Rigele Ágost* f. évi április hó 8-án üli meg 50 éves orvosjubiläumát, s indítványozza, hogy ama napon több egyleti tagból álló küldöttség egy díszes feliratot nyújtson át a jubilarisnak s egyúttal hívja meg őt egy, tiszteletére rendezendő társasvacsorára.

Az egyesület ezt az indítványt helyeselve tudomásul veszi, s azt határozza, 1. hogy ama felirat díszesebb alakban kiállítva, latin nyelven irattassék meg, 2. hogy a felirat szerkesztésével dr. *Ruprecht Márton* bizatik meg,

3. hogy a felirat átadása s a jubiláns üdvözlése április hó 6-án történjék meg akként, hogy a rendes gyűlés be-rekesztése után egy küldöttség meghívja dr. *Rigelet* az egylet helyiségébe, ahol a felirat neki ünnepi beszéd kíséretében át fog adatni.

Dr. *Dobrovits* felemlíti, miszerint dr. *Rigele* 30 éven át Pozsonyban főleg szegénysorsú emberek között folytatta orvosi működését, s már azért is megérdemlené, hogy kitüntetés nyerjen. Egyesületünk feladata volna, a hatóságnál közbenjárni, hogy a kormány dr. *Rigelet* valamely módon és alakban kitüntesse.

A gyűlés ezen indítványt is helyeselve fogadja, de határozatot nem hoz.

Ezek után, egyéb tárgy nem lévén, elnök a gyűlést berekeszti.

X. Szakülés 1892. április 6-án.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Celler Nándor*.

1. Elnök megnyitja a szakülést, amelynek főtárgya dr. *Rigele Ágostonnak* ünneplése lesz. Dr. *Ruprecht Márton* és dr. *Dobrovits Mátyás* kiküldetnek, hogy az ünnepeelt tagot az ülésbe meghívják.

2. Mialatt a küldöttség dr. *Rigelénél* jár, a jegyzőkönyv felolvastatik.

Elnök közli, miszerint az 1849-ben Bécsben elhunyt jeles honfitársunknak dr. *Endlicher István*, orvostudor- s botanikusnak tetemei a legközelebbi időben új sírboltba lesznek áthelyezve, mely alkalommal a magy. kir. tudományos akadémia is küldöttségileg képviseli magát. Elnök indítványozza, hogy egyesületünk is küldjön oda néhány tagot s helyezzen koszorút e jeles férfiú sírjára.

Elnök indítványát az egyesület elfogadja s azt határozza, hogy az elnök vezetése alatt önkéntesen jelentkező tagok ama ünnepélyes eseménynél az egyesületet képviseljék.

3. Dr. *Rigele Ágost* a hozzá kiküldött dr. *Ruprecht Márton* és dr. *Dobrovits Mátyás* tagtársak kíséretében megjelenvén, az igen számosan egybegyűlt egyesületi tagok által lelkes éljenzéssel fogadtatott.

Elnök a jubilirishoz intézett üdvözlő szavaiban kiemeli azt, miként az ünnepelt tag 50 éven át orvosi minőségében buzgalommal, kitartással, önfeláldozással fáradozott az emberiség javára, s hogy mindenkor úgy a nagyközönség, mint az orvosi üggytársak tiszteletét vívta ki. Azért is a pozsonyi orvosi kar tisztelete és barátságos indulata kifejezéseül egy díszesen kiállított, az összes tagok által aláírt feliratot nyujt át a jubilirisnak ez ünnepnap emlékezetére, s azt kívánja, vajha még sok éven át jó egészségben élvezze czentül is az emberiség és kartársai tiszteletét és becsülését.

Dr. *Ruprecht Márton* felolvassa az általa ékes latin nyelven szerkesztett feliratot s annak fordítását is

Ezek után dr. *Rigele Ágost* meleg szívből eredő szavakkal köszönetet mond a kartársaknak azon megtiszteltetésért s üdvözletekért, a melyekkel őt e mai napon megillették. A neki átadott feliratot pedig hálás köszönettel átveszi s igéri, hogy azt mindenkor tiszteletben fogja tartani.

Elnök az ülést ezzel berekeszti, jelentve, hogy az ünnepelt tagtárs tiszteletére rendezett bankett a Toldy-kör helyiségeiben fog megtartatni.

XI. Szakülés 1892. április 13-án.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök megnyitja az ülést és bemutatja dr. *Rigele* kartársunknak a multkori jubileum alkalmából írt hálalevelét.

Tudomásul vétetik.

2. Elnök bemutatja *Rigele Ágostnak* köszönő levelét, a miért őt atyja jubileumához meghívták.

Tudomásul vétetik.

3. Elnök felolvastatja *Pick* tanárnak, a prágai orvosi egyetem dekánjának dr. *Rigeléhez* intézett üdvözlő levelét és általános helyeslés között jelenti ki, hogy a multkori ünnepély mindannyiunk szíves emlékében maradand, és csak általános óhajt fejez ki, ha dr. *Rigelének* még számos életévet kíván, a melyeket továbbra is egészségben s kollegáinak becsülése közben töltsön el.

4. Dr. *Velits Dezső* megtartja a napirenden lévő előadását, még pedig:

1. értekezik a *petefészek-daganatok prognosisáról* ;
2. *defectus vaginae* esetét mutatja be ;
3. *egy rák miatt teljesen kiirtott uterust mutat be, amely műtétet tegnap végezte.*

Elnök, más tárgy hiányában, az ülést berekeszti.

A pozsonyi orvos-természettudományi egyesület szak- és közgyűlései 1892 – 1894.

I. Orvosi szakülés 1892. november 9-én.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök üdvözölve a számosan egybegyűlt tagokat, a mai ülés napirendjére az orvosi szakosztály tisztviselőinek választását és a központi választmány által elkészített házszabályok megvitatását tűzi ki.

2. A szavazó-czédulákkal megejtett választás eredményeül elnök megválasztottaknak hirdeti ki:

Elnöknek: dr. *Tauscher Bélát*, városi tiszti főorvost; *alelnöknek:* dr. *Polak Hugót*, cs. és kir. I-ső oszt. főtörzsorvost; *jegyzőknek:* dr. *Barts Józsefet*, az orsz. kórház igazgatóját és dr. *Velits Dezsőt*, a m. kir. bábaképző-intézet igazgató-tanárát; *Választmányi tagoknak:* dr. *Celler Nándort*, dr. *Dobrovits Mátyást*, az orsz. kórház főorvosát és dr. *Ruprecht Márton*t.

3. Jegyző felolvassa a házszabályokat, melyek az alább közölt szerkesztésben egyhangúlag elfogadtattak.

Elnök az ülést berekeszti.

II. Természettudományi szakülés 1892. november 10-én.

Elnök: *Wiedermann Károly*, kir. tanácsos.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

Elnök melegen üdvözli a tagokat, óhajtva, hogy a mai alakulás jelentse szakosztályunk felvirágzását.

Az első ülés tárgya a tisztviselők megválasztása és a házszabályok megvitatása.

A szavazás megtörténvén, elnök megválasztottaknak jelenti ki:

Elnöknek: Samarjay Mihályt, ny. állami reáliskolai igazgatót; *alelnöknek: Lanfranchi Eneát*, műszaki tanácsost; *jegyzőknek: Polikeit Károlyt és Szép Rezsőt* középiskolai tanárokat; *választmányi tagoknak: Büumlér Andrást, Könyöki Józsefet*, az állami reálisk. tanárát és *Liebleitner Jánost*, ny igazgatót.

Jegyző felolvassa ezután a házszabályokat, melyek az alább közölt szerkesztésben pontról-pontra elfogadtatnak.

Elnök az ülést berekeszti.

A fenti két szakülés által elfogadott házszabályok ekkép hangzanak:

Házi-rend.

Azon megállapodásokon kívül, melyek az alapszabályokban a szakülésekre vonatkoznak, ezekre nézve a következő házszabályok lépnek érvénybe:

1. §.

A szakülés tárgyai néhány nappal előbb a jegyző által szétküldött meghívókkal a tagok tudomására hozandók és a helyi lapokban közzéteendőek. A napirend szigorúan megtartandó.

2. §.

A szaküléseken az elnök és alelnök felváltva elnökölnek, ugyancsak a jegyzői tisztet a jegyzők felváltva végzik.

3. §.

Minden ülés tárgyát a megelőző ülés jegyzőkönyvének felolvasása képezi, hitelesítési célból, s ez tárgyalás alá csak hitelessége tekintetében jöhet.

A napirendet az elnök állapítja meg. A jegyző kötelessége az előadást tartani óhajtó tagok szó- vagy írásbeli bejelentéseit jegyzékbe venni s az elnökkel közölni.

Az előadást tartani óhajtó tagok annak tárgyát 8 nappal előbb a jegyzőnek bejelenteni tartoznak.

A napirend megállapítása a bejelentés sora szerint történik.

4. §.

A napirendre kifizött előadás fél óránál több időt nem vehet igénybe. Nagyobb szabású kiválóbb érdekű előadá-

sokra, melyek előreláthatólag fél óra alatt be nem fejezhetők, az elnök kivételesen hosszabb időt engedélyezhet. Kívánatos, hogy az egyesületben szabad előadások tartassanak.

A napirend előtt az alapszabályok értelmében csupán a kóresetek és kórboncztani készítmények bemutatása bír elsőbbséggel; e bemutatásoknak és azok ismertetésének azonban lehetőleg tömött rövidséggel kell történnie, s azok mindegyike legfeljebb 10 perczet vehet igénybe. Egy ugyanazon tag által bemutatott több eset ismertetésére csak 15 percznyi idő engedhető meg.

Orvosi és sebészeti készülékek vagy egyéb műszerek bemutatása csak a napirend kimerítése után engedhető.

A bemutatások tárgya a bemutató nevével együtt az egyesület üléstermében az e célra felállított táblára jegyzendő fel az ülés megnyitása előtt. A bemutatás tárgya a bemutató kívánóságára az ülés meghívójára kinyomatható.

5. §.

A napirendtől eltérés csak rendkívüli esetekben 5 tag írásbeli indítványára a jelenlévők többségének határozatából történhetik.

6. §.

Minden előadó előadásának rövid kivonatát az előadás megtartása előtt a jegyzőnek beküldeni tartozik, hogy a jegyzőkönyv és évi közlemények szerkesztésénél felhasználhatván, az egyesület irattárába tétethessék.

7. §.

Minden előadás vagy bemutatás befejeztével az elnök felszólítja a jelenlevőket: nincs-e valakinek a mondottakra vonatkozólag megjegyzése? A fejlődő vitatkozás általános parlamenti szabályok szerint vezetendő.

A szólni akarók felállás és jegyzői feljegyeztetés által nyilvánítják ebbeli szándékukat, s az elnök által feljegyeztetésük sora szerint hivatnak fel.

Egy-egy felszólalásra azonban -- kivéve ha az a napirendre kitézött előadásra vonatkozik -- csak 5 percznyi idő engedhető.

A rendellenes közbeszólásokat, tárgyhoz nem tartozó kitéréseket, vagy netalán előforduló személyeskedő kifejezéseket rendreutasítani az elnök tiszte, ki kétszeri megintás eredménytelensége esetén a további szólhatási jog elvételének és az ülés ideiglenes felfüggesztésének jogával is bír. Az ejtett bántó kifejezés felett megrovást szavazni az elnök felhívására az egyesület jogai közé tartozik.

— 198 —

8. §.

A nyilvánított vélemények s általában a vitatkozás folyamának érdemlege jegyzőkönyvbe veendőek.

9. §.

Az egyesület jegyzőkönyveiben a tag nevéhez semmi czím nem csatoltatik.

10. §.

A vitatkozás, valamint az ülés bezárását, mennyiben a napirend ímerítve nem volna, az elnök csak a jelenlevők többségének beleegyezésével mondhatja ki.

11. §.

Hogy valamely indítvány tárgyalás alá vétessék, szükséges, hogy az az elnökséghez írásban beadassék.

Rendkívüli ülés egybehívására vonatkozó indítványnak legalább tíz rendes tag által aláírottnak kell lennie.

Az elnök köteles a rendkívüli ülést kérő indítvány beadásától számított 14 nap alatt az ülést összehívni.

12. §.

A mindenkori szavazás módját az elnök határozza meg; minden oly határozathozatalnál azonban, mely személyekre vonatkozik, csakis titkos szavazás van helyén.

13. §.

Az egyesület által tudományos kérdések megoldása végett kiküldött bizottságok jelentéseiket a rendes egyesületi üléseken magának az egyesületnek teszik, s kifelé csak az egyesületi elnökség útján közlekedhetnek.

A bizottsági jelentések közzététele az egyesület jogai közé tartozik.

14. §.

A házi szabályok módosítása rendkívüli ülésekben az e szabályok által meghatározott módon indítványozható és eszközölhető.

Bármely megváltoztatott szabálynak érvényessége csak a legközelebbi nagygyűlés után áll be, addig a régi kötelező.

III. Orvosi szakülés 1892. november 16-án.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Jegyző: Dr. *Barts József*

Napirend: 1. Betegbemutató, *Dobrovits Máttyás*, kórházi főorvostól. 2. Fanizület-nyitás, *Velits Dezső* dr.-tól, a bábaképző-intézet igazgató - tanárától. 3. A pozsonyi koleraesetekről, *Fischer Jakab*, kórházi főorvostól.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a múlt héten, november hó 9-én tartott választó-szakülés jegyzőkönyvét.

Megjegyzés nélkül tudomásul veszik, mire az elnök a jegyzőkönyvet aláírásával hitelesíti s azt az egyesület titkárának átadja.

2. Jelenti továbbá az elnök, hogy az 1893. év szeptember havában Rómában tartandó orvosi kongresszus végrehajtó-bizottsága meghívja a pozsonyi orvos-természettudományi egyesületet, hogy benne részt vegyen.

A szakülés örömmel veszi hírvül a meghívást s felhatalmazza az elnökséget, hogy annak idején megbízóleveleket állítson ki azon tagtárs uraknak, kik a kongresszusra elindulnak. A szóban forgó meghívó csatolandó a jegyzőkönyvhöz.

3. Felemlíti, illetőleg köztudomásra hozza az elnök, hogy az egyesület könyvtára s olvasó-terme hetenkint négyszer, és pedig hétfőn, kedden, szerdán és szombaton este 6 órától fogva 8 óráig nyitva áll a tagtárs urak használatára.

Tudomásul szolgál.

4. Egyúttal felkéri az elnök azon tagtárs urakat, kik a múlt évben szaklapokat ajánlottak fel az olvasó-terem asztalának, szíveskednének most újból nyilatkozni, hogy ki-ki miféle lappal óhajt hozzájárulni az olvasó-asztal ellátásához. Megjegyzi továbbá, hogy el kellene térni a múlt év gyakorlatától, mely szerint a felajánlott lap az egyesület tulajdonában marad. Mondaná ki a szakülés, hogy a szolga vigye vissza az előtte való számot, midőn az új szám átvevéseért jelentkezik. Kivételt képeznének

csupán azon lapok, melyeknek visszaadásáról az ajándékozó tagtárs önként lemond. Az ilyen szakközlönyök beiktatandók a könyvtár leltárába.

A szakülés helyesléssel fogadja az elnök előterjesztését, mire a következő urak ajánlanak fel lapokat visszatérítés kikötése mellett. S pediglen:

1. Dr. *Fischer Jakab*: Gyógyászat.
2. Dr. *Tauscher Béla*: Wiener Klinik.
3. Dr. *Hauer Ernő*: Orvosi Hetilap.
4. Dr. *Kováts György*: a) Wiener mediz. Presse, b) Vierteljahrschrift für Kinderheilkunde.
5. Dr. *Zsigárdy Aladár*: a) Berliner klinische Wochenschrift, b) Frauenarzt.
6. Dr. *Tomann N.*: Wiener mediz. Zeitung.
7. Dr. *Mergl Ödön*: Centralblatt für Augenheilkunde.
8. Dr. *Solowij Ádám*: a) Centralblatt für Gynaecologie, b) Wiener klinische Wochenschrift.
9. Dr. *Schmid Hugó*: Centralblatt für Chirurgie.
10. Dr. *Polak Hugó*: Wiener mediz. Wochenschrift.
11. Dr. *Kanka Károly*: Zehender Jahrbuch für praktische Augenheilkunde.
12. Dr. *Löwy József*: Centralblatt für Therapie.
13. Dr. *Wohl Márk*: Odontoscop.

A szakülés köszönettel fogadja ezen felajánlásokat.

5. Dr. *Dobrovits Mátyás* bemutat egy nyolcz éves csenevész fiú-beteget, ki a görvényesség klinikus képét adja. Legérdekesebb rajta agyógyulófélben lévő görvényes dobrócz, lichen scrofulosorum.

Második betegén demonstrálja a *nagy ótvar* (eczema universale). A tizenhat éves fiú bőrszínén alig van hely, mely nem volna ellepve, s az ótvar valamennyi járatos faját lehet rajta észlelni, az úgynevezett eczema lichenoidest is. Utóbbira megjegyzi az előadó, hogy igen fonák eljárás, hogy szerzők két egymástól egészen elütő bajt összevetnek. Ez eset szembeötlő módon bizonyítja, hogy az ótvar válfajai csupán a fejlődés és visszafejlődés tünetényei, szakai. Ami pedig az eczema lichenoides megnevezést illeti, az teljesen elvetendő volna.

A hallgatók éljenzéssel köszönik meg a bemutatást.

Dr. *Velits Dezső* a bábaképezde igazgató-tanára, egy nőt mutat be csecsemőjével együtt, a kinél a 7·5 cm. conjugata verás, általánosan szűk, lapos medenceze miatt 1892. augusztus 17-én symphyseotomiával végezte be a szülést.

H. E., 21 éves, gyármunkásnő, III. P. Első szülése 1890. februárban a magas fogónak sikertelen alkalmazása után az élő magzat perforatiójával; a fűmagzat agy nélkül 2200 gm. súlyú. Második szülés 1891. júliusban a halott magzat medenczebemenet felett álló fejének perforatiójával; leány agy nélkül 3200 gm. súlylyal. Utolsó tisztulása 1891. novemberben. 1892. augusztus 17-dikén az intézetemmel kapcsolatos szülészeti poliklinikum segélyét kérték a 16-dikán este óta vajudó nőhöz. A 144 cm. magas szülőlnő 4 éves korában kezdett járni; sípcsontjai mérsékelten elgörbülve, agyéktáján lordosis. Sp. 26 cm. Cr. 27 cm. Conj. ext. 16·5 cm. Conj. diag. 9·5 cm. Conj. vera 7·5 cm. Kettős promontorium, a határvonal könnyen körül-tapintható; általánosan szűk lapos rachitikus medenceze. A magzatvíz eltűnt méhszáj mellett 17-dikén délután 5 óraker folyt el.

A vajudó beszállítatik az intézetbe. I. kf. fej a medenczebemenet felett, szívhangok tisztán hallhatók. Az erélyes toló fájások daczára a fej helyből nem mozdul; a medenczegyűrű által becsipett méhajak fokozódó vizenyős duzzadása mellett a medenczebemenet felett harántul álló fejen tojásnál nagyobb fejdaganat fejlődik ki, s este 9 óraker a magzat kezdődő asphyxiájának tünetei (meconiumos magzatvíz, rendetlen szívhangok) lépnek fel. Mivel a nagyfokban szűkült általánosan szűk lapos medenczénél a fordítással, avagy a magas fogóval élő magzat kihúzásáról szó sem lehetett, a symphyseotomiára határoztuk el magunkat. A vajudót közönséges vizsgáló asztalra helyezve, narcotizáltuk, s a szemérem tájon a linea alba hosszában a lágyrészeket 5 cm. hosszban rétegenként egész a csontig átmetszettük. E közben a csikló felett levő vivőerek némelyike megsértetvén, néhány körülöltés vált szükségessé. A rectusok izomhüvelyét tompán szétfejtve, a mutatóujj egész könnyen jut a szeméremizület hátsó felületére. Most az izületet hátulról és felülről lefelé egy egyenes gombos kusztorával felső $\frac{3}{4}$ részében minden akadály nélkül átmetszettük, minek következtében a szeméremizületnek 1—1 $\frac{1}{2}$ cm.-nyi tátongása jött létre. A metszés közben és után két segéd a tomporok tájára egyenletes egymás felé ható nyomást gyakorol. Az akadály elhárítása után az erélyes méhösszehúzódásoktól is segítve, megkísérlettük a szülést expressióval befejezni, de a magzat mindinkább fokozódó

asphyxiája késedelmezést nem tűrvén, a Breuss-féle fogót alkalmaztuk. Egy enyhe húzásra a fej a medencze üregébe száll és ugyanekkor a szeméremizületnek át nem metszett alsó negyedrésze érezhető, sőt hallható roppanással szétválik, a mikor is a tátongás 4 cm.-t ér el. A gyorsan forgó fej könnyen megszületik, miután a segéddek a tomporokra gyakorolt nyomással a szeméremcsontokat egymással érintkezésbe hozzák. A magzatnak nyaka körül csavarodott köldökzsinór átmetszése s a törzs gyors kifejtése után az asphyctikus magzat felélesztése közben a lepény is kinyomul. A sebet egyesítő mély silewormgut-varratokkal a csontokon tapadó lágyrészeket is felöltöttük. Sparadrapflanell-kötés, mely fölött provisiorice ruganyos pólyával szorítottuk össze a medenczét. A fűmagzat 51 cm., hosszú, 3200 gm. nehéz és 35 cm. fejkörülete van. BT. 8·25 cm. BP. 9·25 cm., FO. 11·5 cm., SF. 10 cm. A gyermekágyas a ruganyos pólya szorítását nem tűri, amit meglazítottván, másnap csattokkal ellátott, tenyérenél szélesebb erős övvel cseréltünk fel, amely a medenczét a tomporok körületében fixirozza. A czombok egymáshoz köttetnek. A szorító fájdalomtól, amely az utána engedő öv csatjainak koronkinti meghúzásokor panaszra készíté a gyermekágyast, eltekintve, a gyermekágy zavartalanul folyt le. Az alsó végtagok activ mozgatása semmit sem szenvedett; a tiszta vizelet a harmadig napig catheterrel bocsáttatik le, azon-túl önkényt vizelet a gyermekágyas. A nagy szeméremajkak hátsó részükben a 4-dik naptól vizenyösen duzzadtak, amit az erősen egymáshoz szorított czombok által okozott keringési zavarból vagyunk hajlandók magyarázni. A varratok eltávolításakor a 14-dik napon egyik szűrési csatornában fejlődött kicsiny, felületes abscessus nyílt meg, ami magyarázatát adja az első öt napon délutánonkint fellépett subfebrilis állapotnak; különben a heg linealis; a szeméremcsontok szorosán össze vannak tapadva. A 21-dik napon a szeméremizület táján hatalmas callus, mely azt 5 cm.-nyire vastagítja, s főleg a mellső részen domborodik elő. A kötés eltávolítása után a tomporok táján a bőrön mintegy krajezárnyi nyomási elhalás látható. A gyermekágyas a 22-dik napon felkél s járása épp oly biztos, mint a műtét előtt. A műtét utáni 26-dik napon gyógyulva hagyja el a klinikát csecsemőjével.

A symphyseotomia emez esete körül szerzett tapasztalataim arra indítanak, hogy *Leopold* erre vonatkozó nézeteit osztva, hozzá csatlakozzam. A műtét könnyűsége és egyszerűsége nézve a császármetszéssel össze sem hasonlítható. Feltételei tágabb körben mozognak, mert míg a császármetszésre a legalkalmasabb időpont a tágulási időszak, addig a symphyseotomia a kitolási időszak műtété, s e szerint, ha a szülés nem halad

előre, az anya avagy magzata fenyegető veszélyének fellépésekor is még mindig idejekorán végezhető.

Leopold azt ajánlja, hogy tekintettel a rachitikus medencze-csontok convergentiájára a bemenetben, az izületnek csak felső részét nyissuk meg, mert azt véli, hogy: „das Haupthinderniss für den Kopfeintritt in zu weitem Herculnagen des oberen Symphysenabschnittes liegt, so gilt es, die Thüre nur so weit zu öffnen, als im einzelnen Falle genügt“.

E nézetet követve, esetünkben a szeméremizületet csak felső $\frac{3}{4}$ részében választottuk szét, de — amint láttuk — a fejnek a medenczeüregbe húzásakor a még hátralevő negyed-rész is szétvált, holott e medenczének conj. verája 7.5 cm. volt. Úgy látszik azonban, hogy ez az utólagos szétválás óvatos húzás mellett a csípőkereszt izületekre avagy lágyrészekre nézve nem gyakorolt káros befolyást. Míg ha az izület legalsó kisebb részletét át nem metszik, biztosan elkerüljük úgy a ligamentum arcuatum, valamint a corpora cavernosák és a húgycső megsértését.

A kemény kötést (gipsz, vízüveg) teljesen pótolja a széles öv, ami összekötött czombok mellett annyira immobilizálja a medenczét, hogy a gyermekágyast tisztogatás céljából eleitől fogva egyik vagy másik oldalára kifordíthatjuk. Az övöt azonban a temporok tájának megfelelőleg lássuk el lószőr-párnákkal, mert a vattával való kipárnázás a nyomási fájdalmaktól, esetleges decubitustól nem óv meg.

Felszólal a tárgyhoz dr. *Solowij Ádám*, következőket mondván: „Ő nem viselkedik oly vérmes reményekkel a szóban forgó műttel iránt, mint minőket néhány szerző táplál iránta egy idő óta. Véleménye szerint nem az anti- és asepsis-en mult, hogy az anyáló fanizületnyitás kikerült a használatból, hanem azon vészes eshetőségen, hogy az újszülött kihúzása közben a keresztcsipő-izület szétválhatnak, szétrepedhet. Fel- említi *Zweifel* dr. esetét, melyben az arány a $3\frac{1}{2}$ kilós újszülés s a lapos angol kóros, tíz centimeter diagonálissal bíró medencze közt oly vészes volt, hogy nagyon kellett attól tartani, hogy a synchondrosis sacro iliaca szétfeszlik. Utal továbbá dr. *Solowij* azon veszélyekre, melyek az anyát a fanizületnyításkor azonkívül is fenyegetik, s szembeállítja ezekkel a koponyanyitás craniotomia kevésbé veszélyeztető voltát a vajudóra nézve. Megjegyzi még, hogy aránylag sok újszülött veszett el azok közül, kiket fanizületnyítással segített

az orvos világra hozni (*Zweifel* egy esete -- Moritanes 22 esete közül kettő). Végül attól tart, hogy a symphysiotomia nem igen ismételtető egy és ugyanazon egyénen vészes következmények nélkül; ellenben a császármetszésnek azon jó oldala van, hogy a nő műtétel közben meddővé tehető is. Attól is fél a felszólaló, hogy ha a fanizületnyitás mint anyáló műtétel nagyon is lábra kap, a mesterséges koraszülés indítása, mely szép eredményekkel kecsegtet, még jobban fog háttérbe szorulni mint eddig.

Dr. *Velits Dezső* erre válaszolja, hogy ezen esete bizonyítja, hogy az esetleges veszélyeket elővigyázattal ki lehet kerülni. Ami pedig az articulatio sacro iliaca szétválásának eshetőségét illeti, a tapasztalat eddigelé nem igazolja; hisz a szóba hozott *Zweifel*-féle esetben sem állott be az, mitől a nevezett szerző tartott, hogy t. i. a keresztcsipő-izület megsérült, mert a kérdéses gyermekágyas húsz nap mulván fenjárt. A *Harris*-féle 54 eset egyike sem szövődött a balkövetkezménnyel, sőt az operáltak néhányra 7—10 nap mulván felkelt. Nem szabad szem előtt téveszteni azt sem, hogy az orvos abba fogja hagyni az extractiot a fogó-műtételt, ha az a nyitás daczára legyőzhetetlen akadályokba ütköznék, s megteszi a koponyanyitást, mihelyt a szóban lévő újszülött haláláról meggyőződést szerzett. Világos továbbá, hogy oly esetben, midőn a medence oly szűk, hogy a fanizület nyitása keveset lendíthet a fenforgó szorult viszonyokon, az orvos meg sem kísérli, végre sem hajtja a symphysiotomiát, hanem a császármetszéshez folyamodik, ha egyéb viszonyok erre nézve megfelelők — kivált ha a nő felszerelt intézetben fekszik. Ha pedig összevetjük a symphysiotomiát a sectio caesarea műtétellel, a veszélyességre és a végrehajtás könnyíségére nézve, elvitázhatatlan dolog, hogy a sectio caesarea összehasonlílanúl nagyobb sértéssel járó beavatkozás mint a fanizületnyitás, mely, egyszerűségénél fogva a magán-gyakorlatban is megejthető.

A *Harris*-féle táblázatban foglalt esetek közül 10 a magán-gyakorlatból való s mindannyi fényesen sikerült.

Másrészt hivatva van a fanizületnyitás, hogy visszaterelje a császármetszést azon mesgyék közé, melyeket neki a természet törvényei megszabnak, t. i. az abszolút medenczeszűkület határai közé.

Az a kifogás, hogy a fanizület nyitásával megszületett gyermekek néhányja meghalt, számba nem jöhet, hisz egyetlen egy anyáló műtétel sincs, mely abszolút garanciát nyújtana arra nézve, hogy az újszülött élve kerül a világra. Másrészt az ide vonatkozó számok eddigelé oly csekélyek, hogy azokból nem lehet következtetést vonni arra, hogy a symphysiotomia mily befolyással van az érett magzat életbenmaradására születése közben.

Dr. *Barts József* szóvá teszi dr. *Solowij* tagtárs úr nyilatkozatának utolsó részében rejlő aggodalmait. Nem szabad egy tisztességes, feladata magaslatán álló orvostól feltételezni, hogy az operationis causa, hogy „*esetei legyenek*“, elmulasztaná megtenni azt, mit az adott helyzet parancsol, nem illik feltenni róla, hogy azért nem indítaná meg a mesterséges koraszülést, hogy módja legyen symphysiotomiát végezni.

Dr. *Solowij Ádám* megjegyzi, hogy erre vonatkozó aggodalma csupán mint hozzávetett gondolat jöjjön tekintetbe.

Dr. *Velits Dezső* élve a befejező szó jogával, csatlakozik a dr. *Barts József*-től mondottakhoz, de felemlítendőnek tartja, hogy a bemutatott esetben koraszülés megindításáról szó nem lehetett, mert vajudófélben került észlelés alá. Első terhessége idején figyelmeztetve volt, hogy új terhesség adtával jelentkezék időnkint az intézetben, mit azonban meg nem tett. Kétségtelen, hogy a medenczeszűkület ezen foka és neme kedvező reményre jogosít fel, hogy mesterséges koraszülés élő és életrevaló koraszülöttet eredményezne; úgy látszik erre fekteti dr. *Solowij* tagtárs a fősúlyt.

Ezzel ez eszmecsere véget ért.

6. Az idő előhaladván, dr. *Fischer Jakab* indítványozza, hogy bejelentett előadását a jövő ülésben tarthassa meg.

Az indítvány helyeslésre talál.

Több tárgy nem lévén, az ülést befejezik.

IV. Természettudományi szakülés 1892. november 21-én.

Elnök: *Samarjay Mihály*.

Jegyző: *Szép Rezső*

1. Elnök hosszabb beszéddel nyitja meg az ülést, megemlékezve a társulat multjáról, különösen hangsúlyozza, hogy

az egyesület kifejtendő tudományos működésével emelni fogja azon kulturális niveaut, amelynek emelése mindnyájunk törekvése.

2. *Lanfranchi Enea*, a szakosztály minap megválasztott alelnöke e tiszttel nagy elfoglaltsága miatt el nem fogadhatván, helyébe a gyűlés *Schmidthauer Antal* miniszteri főmérnököt választja meg egyhangúlag alelnöknek.

3. Elnök jelenti, hogy a társulat olvasó-terme hétfő, kedd, szerda és szombat napokon este 6—8 óráig nyitva van a társulati tagok számára.

Tudomásul vétetik.

4. A f. évi november hó 10-én tartott gyűlés jegyzőkönyve felolvastatván,

tudomásul vétetik.

5. Elnök felszólítására *Polikeit Károly* főgym. tanár úr megtartja ezen ülésre kitűzött előadását.

Az üstökös 1892 novemberben és az 1892. november 27—28-án észlelhető csillaghullás.

A pár nap előtt Holms által felfedezett üstökösről ma még nem lehet sokat mondani, minthogy a rossz időjárás miatt csak két napon át lehetett észlelni. Az illető üstökös Andromedában van közel a ködfölvhöz, szabad szemmel még nem látható. A távcsőben igen szép látványt mutat, világos, átmérője 10—12', igen plasztikusan mutatkozik, mintha az ember stereoskoppal nézné. Természetének kipuhatólása vegett dr. *Konkoly*-nak sikerült azt rövid ideig a spektroskoppal megvizsgálni; spektruma folytonos, de eltérőleg a többi üstökösétől, *Fraunhofer*-féle vonalokkal mutatkozik, a miből azt lehet következtetni, hogy fényét a naptól kapja. Ezt az üstökösöt különben a *Biela*-féle üstökösök egyikének tartják, amiért is a másodikat is keresik.

Minthogy az üstökös, talán a most látható is, szoros összeköttetésben áll egy, e hét végén észlelhető tüneménynel, legyen megengedve, röviden mindazt amit az üstökösökről tudunk, felemlíteni.

Az üstökösök tagjai a mi naprendszerünknek, ők is, mint a planéták, a nap körül mozognak ellipsisekben, csakhogy igen nagy keringési idővel, mely oknál fogva a legtöbb üstökös mi ránk nézve nem visszatérő. Ha elég közel jutnak a naphoz, láthatókká lesznek. Minden üstökösnek van magja és köd-

alakú burkolatja. A mag spektruma folytonos, Fraunhofer vonalok nélkül, tehát saját fénynyel bír. A burkolat spektruma szalagos, 3—4 szalaggal, a mi carbonium, hydrogen és nitrogenre mutat. A naphoz közeledvén, a hősugarak által tetemes változások történnek az üstökössel, részint alakjára nézve, részint belső szerkezetére nézve. A nagy hevítés által megtörténhetik, hogy az üstökös szétszakad, több darabra oszlik, és látható azon törekvés, hogy az üstököstömeg az egész pályára szétterjedni akar, akként, hogy egy üstökös helyett most sok kisebb-nagyobb darab egyenkint vagy tömegesen felhő alakjában az egész pályában röpül. Ha a pálya olyan, hogy a föld pályáját metszi, akkor a föld találkozhatik ezekkel az üstökös maradványokkal, és akkor egy olyan darabot hullócsillag vagy meteor, többet pedig meteorraj alakjában fogunk látni.

Van több olyan meteorraj, melyek *minden* évben bizonyos időben megjelennek, így április és július végén, augusztus és november közepében, október és november hó végén. Ha olyan raj egyes hulló-csillagjának útját egy mappába fölrajzoljuk, azt látjuk, hogy azok visszafelé egy pontban találkoznak, hogy a hulló-csillagok tehát mind ugyanabból a pontból jönnek.

Olyan nagyobb csillaghullás pár nap mulva, nov. 27. és 28-án lesz, akkor t. i. fogjuk látni egy széthullott üstökös — a Biela-féle üstökös — maradványait. Ezt az üstököst 1826-ban fedezték fel, $6\frac{2}{3}$ év keringési idővel; az üstökös 1846-ban kettészakadt; 1852-ben megjelent mindakettő, azóta már nem tért vissza; de miután 1872-ben oly rendkívüli nagy csillaghullás volt nov. 27-én, a mikor Biela-féle üstökösnek meg kellett volna jelennie, figyelmesek lettek e tüneményre; és mikor ezen meteorraj pályáját meghatározták, azt látták, hogy ez feltűnően megegyezett Biela-féle üstökös pályájával. Ez volt az előbb említett theoria alapítója. És mikor a minden évben megjelenő meteorrajok pályáit összehasonlították a már eltűnt üstökösök pályáival, és azt találták, hogy azok is megegyeznek, alapos volt a nézet, hogy a hulló-csillagok maradványai az üstökösöknek. Most már képesek voltak nagyobb csillaghullást jósolni. Így jósolták 1885-re a Biela-féle üstökös maradványainak megjelenését, ami be is következett, ez évi nov. 13-ra is, csakhogy akkor borult volt az ég egész Magyarországon; ez évi november 27-ére is jósolnak nagyobb szerű csillaghullást, amikor t. i. a föld a Biela-féle üstökössel ismét találkozni fog, és ezen ritkán látható tüneményre legyen a gyülekezet figyelme irányozva.

Elnök köszönetet mond előadónak érdekes fejtegetéséért és más tárgy hiányában az ülést berekeszti.

V. Orvosi szakülés 1892. november 30-án.

Elnök: Dr. *Polak Hugó*.

Jegyző: Dr. *Velits Dezső*.

A f. évi november hó 16-án tartott szakülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után következik a napirend:

1. Betegbemutatás dr. *Glaser Károlytól*. 2. Ugyanaz dr. *Schmid Hugótól*. 3. „A Pozsonyban előfordult choleraesetekről“, előadja dr. *Fischer Jakab*. 4. Periostitis gyógyulása szúvas fog gyógykezelése következtében; előadja dr. *Lauffer*.

1. Dr. *Glaser Károly* tanársegéd bemutat:

a) egy csecsemőt, kinél a haránt fekvésből fordítás és kihúzás közben a jobb falcsontnak mély behorpadása jött létre. A 9·5 c. v.-ás rachiticus szűk lapos medenczével bíró nő a szülészeti poliklinikum segélyével 1892. október 10-én szült. A most 2½ hónapos csecsemő teljesen egészséges, jobb falcsontján a kanálszerű behorpadás most is úgy látható, mint a szülés után. Az ily behorpadások, ha nincsenek töréssel, vagy repedéssel párosulva, ritkán okoznak agyi tüneteket, s a csecsemők igen jól tűrik. Mint a megfelelő koponya fél lelapult volta legtöbbször az egész életen át szembetűnők maradnak. Legfeljebb mint szépséghiba szerepelnek, a therapeutikus törekvés inkább árthat, mint használ.

b) Dr. *Glaser* bemutat továbbá egy lepényt, amelyen a köldökzsínor a lepényen kívül a burookban tapad és ágazik el (insertio velamentosa), emellett két, mintegy gyermektenyérszerű melléklepény is van jelen. E különben igen ritka rendellenesség fontos gyakorlati jelentőséggel bír. Az insertio velamentosa miatt a magzat jöhet veszedelembe. A melléklepény pedig könnyen leszakad és visszamaradásával a méhben, az anya a gyermekágyban elvérzés, avagy fertőzés következtében mehet tönkre.

Valahányszor insertio velamentosa kerül szemünk elé, melléklepényre is gondoljunk, mert e két rendellenesség közös kórokozó momentumuknál fogva, legtöbbször kombinálva fordul elő.

c) Végre két sokrekeszű emberfejnél nagyobb tömlős daganatot mutat be, melyek egy-két nap előtt Velits tanár által operált, 62 éves nő petefészkeiből fejlődtek. E daganatoknak különösen egyike érdemel figyelmet, mint amelyben a petefészkek közönséges glandulás kystomája egyszersmind tubo-ovariális tömlő is.

A daganatnak gyermekfej nagyságú főtömlője ugyanis az oldalsó részében ujnyira tágult méhkürt üregével közlekedik. A benyilási helyen a kürt fimbriái a tömlő belfalára sugár-szerűen futnak ki.

A tubo-ovariális tömlők keletkezése többnyire a kürtnek a petefészkekkel való összenövése után valamely érő tüszőnek a kürt ürébe történő fakadásán alapszik s e tömlők nem érnek el ily nagyságot. Ritkábban történik, hogy egy kész ovarialis tömlő fakadjon be a kürtbe, amikor aztán a tubo-ovariális daganatnak e ritkábban észlelhető válfaja keletkezik.

2. Dr. *Schmid Hugó*, kórházi főorvos, a jobb térdizület resectiójának esetét mutatja be, melyben osteomyelitis acuta purulenta miatt 1892. februárban végezte sikerrel a műtétet. Csak hosszas észlelés után sikerült a ezombesont izfejében elhalt csontszilánkokra bukkanni.

Az ízületnek hátrafelé történt subluxatiója hosszas idő óta állván fenn, a ezombhajlások túlsúlyának legyőzhetése végett az izfelületén különben is érdes térdkalácsot is kiirtotta.

A rögzítő kötéshez fakéreg-sínket használt. Az alsó végtag a gyógyulás után majdnem teljesen egyenes s magasabb cipő-sarkkal és talppal a nő biczegés nélkül járhat.

3. Dr. *Fischer Jakab* felolvasást tart a *Pozsonyban felmerült choleraesetekről*.

Mindenekelőtt konstatálja, hogy a Pozsonyban felmerült 4 eset közül 3 halálosan végződött és az egyik gyógyult esetről a bacteologiai vizsgálat nem derített ki commabacillusokat. Az esetek tehát súlyosaknak mondhatók. Mind a négynek közös symptomái voltak: az arcz beesettsége, a fátyolozott hang, görcsök a végtagokban, az érlökés megszűnése az orsó úteren, hányás, hasmenés és a vizeletrekedés.

Az első esetet október 16-án hozták a barakkórházba, feltűnő volt ennél, hogy a hányás és hasmenés nem voltak oly szaporák, mint azt choléránál különben észlelni lehet. A

betegnél alkalmazott 1½ liter bőralatti konyhasósoldat a betegnek nagyfokú fájdalmat okozott, de az érlökést a radialison érezhetővé nem tette. A beteg október 18-án reggel 3 órakor elhalt.

A másik eset a Dunaszabályozó-vállalatnak egy farkastorokban dolgozó munkását illeti, ennél a choleraának symptomái kifejezettebbek voltak: beesett arc, görcsök, hányás, hasmenés, vizeletrekedés, az érlökés a radialison szintén nem volt érezhető. A beteg 24 óra alatt elhalt.

A harmadik eset egy a rongygyárban alkalmazott házmesternőt illeti; ennél is hányás, hasmenés, görcsök, vizeletrekedés és az érlökés érzetlen volta észleltetett. Az eset gyógyulással végződött a bact. vizsgálat commabacillust nem konstataált.

Végre az utolsó eset egy munkást illet, aki szintén a farkastorokban dolgozott, azután Pozsonyba jött és itt jelentkeztek nála a cholera tünetei. Midőn a barakba hozták, már moribund volt, nem volt pulsusa, de hányása sem, a hasmenés hablszerű volt, görcse nem volt, a keresztcsontján kezdődő decubitus, úgy hogy ha nem lettek volna az előzmények, typhusra kellett volna gondolni. Az előzmények és a sectio cholera mellett bizonyítottak. Előadó ezek után az eseteket klinikai szempontból bírálja.

Hozzá szólnak:

Dr. *Zsigárdy*, ki az általa bonczolt esetben ugyanazon leletet találta, mint előadó az övéiben.

Dr. *Hodoly* a felmerült choleraesetek tüneteinek a jellegzetestől eltérő volta miatt a gyakorló orvosra nézve a kórismerés szempontjából főleg két tünetet tart fontosnak. Egyik a test kihülése, másik a pulsus érzhetetlen volta.

Dr. *Epstein* e nézethez nem csatlakozhatik, mert éppen ma észlelt egy collapsus esetet épp olyan tünetekkel, anélkül, hogy oka lett volna choleraára gondolni. — Továbbá figyelmeztet arra, hogy a cholerasok hullájának bonczletele mennyire eltérő egymástól éppen a jelen cholerajárványban.

Dr. *Tauscher* teljesen osztja a nézetet, mely szerint az idej cholerajárvány tünetei nem felelnek meg az előző járványok tüneteinek. Az első pozsonyi esetben minden egyébre gondolt, csak choleraára nem, sőt a bonczlelet sem felelt meg mindenben annak. Az első esetben a szagtalan rizslészerű széklet helyett vörös, igen büdös volt az ürülék, a melyben ő Fink Prior-féle bacillusokat látott. A második pozsonyi esetben rizslészerű volt

ugyan az ürülék, de ebben nem találtak commabacillusokat. Mind-ezek után a kulturkísérleteket nem tartja teljesen megbízhatóknak.

Dr. *Velits* a bacteriologia nagy fontossága mellett szólal fel, mint amelynek köszönhetjük főleg, hogy az orvosi tudomány a prophylaxis terén akkorát haladott.

Dr. *Fischer Hodoly*-val szemben megjegyzi, hogy a test kihülése, a subnormalis hőmérsék, valamint a pulsushiány col-lapsus tünetek, s legfeljebb járvány idején bírhatnak jelentőséggel a cholera diagnosisában.

Dr. *Tauscher*-rel szemben kétségbe vonja, hogy ő az első pozsonyi choleraeset székürülékéből kapta volna a vizsgált anyagot, mert az esetben a vizsgálat végett Budapestre küldött ürülék határozottan rizslészerű és szagtalan volt, s a cholera bacillusait abban megtalálták.

Az előrehaladott időre való tekintetből dr. *Lauffer* előadása „*Periostitis gyógyulása szúvas fog gyógykezeltében*“ a napirendről levétetvén, a következő szakülésre halasztatott.

Több tárgy nem lévén elnök az ülést bezárja.

VI. Természettudományi szakülés 1892. december 5-én.

Elnök: *Schmidthauer Antal*.

Jegyző: *Polikeit Károly*.

Elnök üdvözlí a szakosztályt; ez a mult ülés jegyzőkönyvét tudomásul veszi.

Lanfranconi Enea felolvasást tart: „*A Dunaszabályozásról*“, melyet a gyülekezet érdekekkel követett és zajos elismerésben részesített.

Előadó előbb a különböző víziutakról beszél és hangsúlyozza azok fontosságát közzgazdasági és általában kulturális szempontból, majd áttér a magyar viszonyokra, sorba veszi a magyar folyókat és azoknak hajózhatóságáról értekezík. Majd a Dunát tárgyalja, rövid áttekintést nyújt a Dunának szabályozás előtti állapotáról, végül pedig a Dunán jelenben végbemenő szabályozási munkálatokat ismerteti és bírálgatja.

Ezt követte *Bátori Ármin* tanár „*A növényi levelek boncz- és fejlődéstanáról és azok élettani szerepéről*“ szóló érdekes kísérletekkel és mutatványokkal kapcsolatos előadása.

Elnök a tagokat buzgó tevékenységre sarkalva, az ülést bezárja.

VII. Orvosi szakülés 1892. deczember 14-én.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Jegyző: Dr. *Barts József*

Napirend: Dr. *Laufer Nándor* felolvasása *odonto periostitis egy esetéről*

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvasásra került a mult ülés jegyzőkönyve, mire azt, minthogy felszólalás ellene nem történt, az elnök hitelesítésül aláírja.

2. Dr. *Laufer Nándor* német nyelven a következő felolvasást tartja:

Sehr geehrte Versammlung!

Hochgeschätzte Gesellschaft!

Der Zweck meines heutigen Vortrages ist, einen Fall von Heilung einer Beinhautentzündung des Oberkiefers durch Behandlung eines cariösen Zahnes zu erläutern und zu demonstrieren, und gestützt auf die Demonstration zu zeigen, welcher hoher Grad der Entwicklung auf dem Gebiete der conservativen Zahnheilkunde bis heute erreicht wurde.

Zu diesem Zwecke erlaube mir die Aufmerksamkeit der geehrten Gesellschaft in Anspruch zu nehmen, um Einiges über Erkrankung der Zähne im Allgemeinen sprechen zu dürfen.

Die Zahncaries war schon in ältester Zeit bekannt, und ihre Entstehungsursache war von Hyppokrates, so wie die Entstehung aller anderen Erkrankungen auf schlechte Säfte, auf schlechtes Blut zurückgeführt. Heutzutage spielt wieder die allgemein herrschende Theorie der Entstehungsursache der Erkrankungen, auch in der Zahnpathologie die Hauptrolle, es ist dies die Theorie der Bacterien, der Micrococcen. In der allgemeinen Pathologie gilt der Grundsatz, dass der Einwirkung der Microorganismen nur dann ein günstiger Boden geboten ist, wenn derselbe bereits durch irgend welche Veränderung, sei es durch einen mechanischen Insult, oder durch thermische oder chemische Einflüsse günstig gemacht wurde.

Hofrath Stellwag hört man oft in seiner Vorlesung sagen: „5 Coccen, 5 Bacterien meine Herren, finden sich gewiss in jedem Auge, warum erzeugen diese Coccen keine Entzündung?“

Die Antwort ist, weil das Auge vollkommen intact ist; sowie dasselbe aber von einem Insult getroffen wird, befinden sich die Micrococcen unter günstigen Ernährungsbedingungen, ihrer Entwicklung und Vermehrung ist Thür und Thor geöffnet“.

Von sich selber sagt Stellwag, er gehe schon durch Jahrzehnte ins Krankenhaus und immer durch einen Schwarm von Coccen, sie haben ihm bis heute nichts angethan. Warum nicht? Weil sein Körper den Coccen keine Nahrung zu geben geneigt ist. Der Chirurg, wenn zu ihm eine Fractur des Oberarmes kommt und seine Untersuchung genau ergeben hat, dass von innenher, das heisst, von den Fracturenden keine Verletzung der Haut, das heisst, nach aussen stattgefunden hat, legt ruhig seinen Verband an, er weiss, dass die Fracturenden ohne jede Complication zusammenheilen.

Aus dem Angeführten, hochverehrte Gesellschaft, ist zu ersehen, dass der Bacteriologie nur eine zweite Rolle bei der Erklärung der Entstehungsursachen der Erkrankungen beizumessen ist, es hat bei jeder Erkrankung, in erster Linie eine Veränderung stattgefunden, ein locus minoris resistentiae ist gegeben, und nur hierauf können die Bacterien oder Micrococcen mit ihrer zerstörenden Wirkung folgen.

In der Zahnpathologie, geehrte Gesellschaft lasse ich ganz denselben Vorgang gelten. Es kommt ein junger Mann in meine Ordination, mit einem vollkommen gesunden Gebisse, es ist eine Freude, die wie weisse Perlen im Munde stehenden Zähne zu sehen, ein vorderer Zahn und zwar der grosse linke Schneidezahn wurde von der Caries so weit befallen, dass derselbe zur Extraction reif ist. Weshalb gerade dieser? Die Antwort ist, weil er einen mechanischen Insult durch Auffallen auf einen harten Gegenstand erfahren hat.

Bei der weitaus am häufigsten vorkommenden Caries wird der Anstoss auf chemischem Wege gegeben. Es sind die Säuren, welche entweder direkt als solche in den Mund eingeführt werden, oder erst durch Umwandlung der Nahrungsmittel im Munde entstehen, oder aber durch abnorme chemische Zusammensetzung der Mundflüssigkeit. Diese Säuren rufen in den zumeist aus Kohlen und phosphorsauren Kalken bestehenden Zähnen einen Entkalkungsprocess hervor, wodurch Spalten und Risse entstehen, die wieder einen günstigen Angriffspunkt den Micrococcen bieten.

Eine weitere Entstehungsursache dürfte auch einigermaßen in dem auch von Laienseiten schon längst als schädlich anerkannten Temperaturwechsel der Zähne zu suchen sein, insofern durch den plötzlichen Wechsel von Kälte und Wärme, besonders der Genuss von kaltem Wasser auf heisse Suppe

eine Alteration in dem Aggregatzustande der Zahnschubstanz hervorgerufen wird.

Wir haben zur Erklärung dieser Annahme uns vorzustellen, dass die aus verschiedenartig harten Schichten zusammengesetzte Zahnschubstanz nach dem jeweiligen Einwirken der Temperatur sich verschiedenartig ausdehnen, resp. sich zusammenziehen, was beim plötzlichen Wechsel der thermischen Einwirkung zur Störung in der Cohäsion führen muss.

Plastischer liesse sich der Vorgang dadurch kennzeichnen, dass wir ihn mit einer strategischen Operation vergleichen. So wie die technischen Truppen berufen sind, den Combattanten die Wege zu ebnen und letztere erst nach dieser Ebnung dem Feinde an den Leib rücken, so sind auch die bisher geschilderten in- und ausserhalb der Mundhöhle gelegenen Einflüsse diejenigen, die dem zerstörenden Wirken der Micrococcen den Weg bahnen.

Die Therapie der Zahnaries verfolgt nicht die Heilung derselben selbst, als vielmehr dem Fortschreiten derselben Einhalt zu gebieten. Und diesbezüglich befinden sich die Zahnärzte in angenehmer Lage, denn seitdem die Bohrmaschine allgemein eingeführt, lässt sich dies in Kürze zu so manchem momentanen Leidwesen des Patienten ausführen.

Nachdem alles Erkrankte mit peinlichster Sorgfalt entfernt wurde und die durch das Ausbohren erhaltene Cavität von gesundem Zahngewebe ausgekleidet ist, kommt die zweite Aufgabe des Zahnarztes, nämlich den Substanzverlust durch das Füllungsmaterial zu ersetzen, und die ursprüngliche Form des Zahnes wieder herzustellen.

In dem von mir, hochgeehrte Gesellschaft jetzt zu behandelnden Falle, war die zweite Aufgabe des Zahnarztes wohl erfüllt, indem ein bereits vor Jahresfrist plombirter Zahn in meine Behandlung kam; jedoch ward das erstere, nämlich die vollkommene Entfernung alles cariösen, nicht ausgeführt, weshalb der Process sich unter der Füllung weiter ausbreitete bis derselbe jenes Organ erreichte, durch welches der Zahn sowohl seine ernährenden, als auch seine empfindenden Organe zugeführt erhält, — das ist bis zur Pulpa. Durch die in jedem cariösen Herde sich findenden Infectionskeime wurde eine eitrige jauchige Entzündung der Pulpe hervorgerufen, welche sich dem Verlaufe derselben fortpflanzte und zuerst eine Entzündung des Zahnüberzuges, des sogenannten Periodontins, und sich noch weiter fortpflanzend, — eine Periostitis hervorrief.

Der Patient fühlte sich, nachdem die Periostitis unheimliche Schmerzen verursachte, genöthigt, einen Chirurgen auf-

zusuchen und wandte sich an unseren hochgeschätzten Docenten Dr. *Schmid*.

Von Herrn Dr. *Schmid* wurde zur Erleichterung der Schmerzen, eine Entlastung des entzündeten Gewebes durch eine Incision vorgenommen; mit der Bemerkung, dass durch dieselbe die Ursache nicht entfernt worden sei, und es rathsam wäre, einen Specialisten für Zahnheilkunde zu consultiren.

Einige Tage nach dem Eingriff waren die Erscheinungen der Beinhautentzündung geringer, bald aber, noch waren keine 8 Tage verstrichen, stellte sich wieder Schwellung und Schmerzhaftigkeit des Kiefers ein.

Der Patient fühlte sich demgemäss genöthigt einen Zahnarzt aufzusuchen, und übernahm ich am 9. November 1891 die Behandlung dieses Falles.

Ich fand eine Periostitis, und als Ursache derselben den rechten oberen Eckzahn. Derselbe war auf die leiseste Berührung empfindlich, ja sogar die Berührung mit der Zunge ward schmerzhaft. Die Umgebung desselben war geröthet und bedeutend geschwellt.

Nach der Untersuchung eröffnete ich dem Patienten meine Eingangs schon erwähnte Ansicht, dass unter der Füllung der Process sich weiter entwickelte und die Pulpa eitrig-jauchig zerfallen sei, stellte dem Patienten jedoch gleichzeitig die Möglichkeit der Heilung der Periostitis durch Behandlung des Zahnes und Errettung desselben selbst in Aussicht

Meine erste Aufgabe bestand in der Entfernung der Füllung, welcher Vorgang vom Patienten auf sehr unerquicklicher Weise verspürt wurde, da das ohnehin afficirte Periost durch den bei der Ausbohrung ausgeübten Druck noch mehr alterirt wurde.

Nachdem mir die Entfernung der Füllung gelungen war, führte ich eine Sonde in den Wurzelkanal und als ich selbe hervorzog, ward sie von einer gelblich-weissen Schichte überzogen, die sich auch auf die Geruchsnerve nicht angenehm fühlbar machte. Der jauchig-eitrig Process war constatirt, welchen zu entfernen ich den sogenannten Nervkanalreiniger benutzte. Diesen führte ich in den Wurzelkanal ein, liess ihn eingemalt im selben rotiren und konnte bei jemaligem Hervorziehen desselben einen guten Theil des zerfallenen Gewebes zu Tage fördern. Diese Procedur wurde eingemalt in der ersten Sitzung ausgeführt. Zur antiseptischen Behandlung des Wurzelkanales, dessen Inhalt ich als eitrig-jauchiges Geschwür zu betrachten hatte, wandte ich einen Wattafaden, der in Carbolspiritus getaucht wurde, an, und führte ihn mit Hilfe der sogenannten Nervnadel in den Wurzelkanal ein, und

liess ihn 24 Stunden in demselben. Am zweiten Tage der Behandlung wurde der Wattafaden, dem ein sehr unangenehmer Geruch anhaftete, aus dem Wurzelkanale entfernt und die am ersten Tage erfolgte Behandlungsweise wiederholt. Und als der Patient am dritten Tage erschien, wurde mir freudig berichtet, dass die Schmerzhaftigkeit bedeutend nachgelassen hatte, die Schwellung jedoch noch wenig Rückschritte gemacht habe. Es wurde daher das Einlegen des carbolisirten Wattafadens noch durch beiläufig 14 Tage wiederholt, wobei die Periostitis stetig abnahm, und nur noch etwas Schmerz beim Aufkauen auf dem Eckzahne verspürt; der Zahnfächer musste daher noch krankhaft verändert gewesen sein. Dieses Symptom wurde erst nach abermals erfolgter 2—3-wöchentlicher Behandlung mit dem carbolisirten Wattafaden behoben, und der Zahn vollständig functionsfähig gemacht.

Ein einziges Symptom war jedoch noch immer vorhanden, welches ein vollkommenes Erlöschen der Krankheit nicht annehmen liess, es ward dies eine gewisse Empfindlichkeit an der Wurzelspitze. Um über die Ursache derselben ins Klare zu kommen, ersuchte ich den Patienten, den 24 Stunden im Wurzelkanale gelegenen Wattafaden microscopisch untersuchen zu lassen.

Nachdem die im hiesigen Garnisonsspitale ausgeführte Untersuchung desselben die Abwesenheit jedweden eitrigen Vorganges constatirte, entschloss ich mich den von der Periostitis befreiten Zahn nach der Methode meines Lehrers Privatdocenten Dr. *Scheff'* zu füllen. Diese Methode besteht darin, dass mit einer aus Zinkoxyd, einigen Tropfen conc. Carbolsäure und genügender Menge Oel bestehende hellflüssige Masse der Wurzelkanal gefüllt wird, während die Cronencavität mit einer prov. Plombe, die, wenn durch 6 Wochen keine Reaction aufgetreten war, entfernt wird, um durch eine harte Füllung, Gold oder Silber ersetzt zu werden. Dieser Vorgang führte jedoch nicht zu dem gewünschten Resultate, da der Patient einige Tage nach der Füllung die Anzeichen der ihm leider genügend bekannt gewesenen Periostitis zu spüren begann. Unter solchen Umständen fand ich es gerathen, von der Scheff'schen Methode abzugehen, und ein meinem bisherigen Vorgehen entsprechendes Verfahren abermals einzuleiten.

Ich ging nämlich von der Ansicht aus, dass der carbolisirte Wattafaden, dem wir ja die Heilung der Periostitis zu verdanken hatten, seine Rolle selbst nach Ablauf der Krankheit nicht ausgespielt haben dürfte.

Nachdem ich nun die Scheff'sche Füllung entfernt hatte, führte ich abermals durch einige Tage den carbolisirten Watta-

faden in den Wurzelkanal ein, um die bereits im Anzuge gewesenen Zeichen der Periostitis rückgängig zu machen. Nachdem dies geschehen, benützte ich den carbolisirten Wattafaden zur Füllung des Wurzelkanales, während die Kronencavität mit provisorischer Plombe ausgefüllt wurde.

Seit der Füllung, geehrte Gesellschaft ist ein Jahr verstrichen und es gereicht mir zur Befriedigung, constatiren zu können, dass laut eigener Aussage des Patienten, jede Spur des ausgestandenen Krankheitsprocesses geschwunden ist, und der in Rede stehende Zahn seiner Function vollkommen nachzukommen im Stande ist.

Wenn ich geehrte Versammlung die einzelnen Phasen des Ihnen geschilderten Krankheitsprocesses und seiner Behandlung in meine Erinnerung zurückrufe, so drängt sich mir die Ueberzeugung auf, dass wir in diesem Falle einen eclatanten Sieg der conservativen Zahnheilkunde zu verzeichnen haben.

Wenn wir mit Genugthuung constatiren können, dass wir eine Periostitis geheilt, und alle aus ihr sonst zu entstehen pflegenden Folgeübel, die selbst zur Zerstörung der Zahn-umgebung und zur Nothwendigkeit der Entfernung des Zahnes selbst führen könne, so werden Sie, geehrte Versammlung, mir sicherlich zugeben, dass dieser Conservatismus gewiss geeignet ist, die bis nun so sehr modern gewesene Zange in ihrer therapeutischen Bedeutung herabzusetzen.

Und fragen wir, welchem Factor wir diesen Sieg zu verdanken haben, so können wir nur einen einzigen anerkennen, und dieser ist die Antiseptik.

A felolvasást köszönettel fogadják.

Több tárgy nem lévén, az ülést befejezik.

VIII. Az orvos-természettudományi egyesület közgyűlése 1893. január hó 16-án.

Elnök: Dr. *Kanka Károly* kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök ékes szavakban nyitja meg az ülést, hangsúlyozva az orvos- és természettudományok ismeretének fontosságát általános műveltségi szempontból. Párhuzamot von a természet és a művészet között és oda concludál, hogy a legnagyobb művész az, aki a természetet leghívebben adja vissza. Üdvözli a tagokat és kitartó munkúra serkenti őket.

2. Dr. *Fischer Jakab* felolvassa **titkári jelentését**, mely ekkép hangzik:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn először vagyok abban a szerencsés helyzetben, hogy Önök előtt, mélyen tisztelt tagtársak, kik engem megtisztelő bizalmukkal a titkári polczra emeltek, az elmúlt év működéséről jelentést tegyek, örömmel és büszkén teszem ezt, mert ha átlapozzuk egyesületünk évkönyveit, úgy alig találunk azokban feljegyezve esztendő, amelyben egyesületünkben olyan élénk, mozgalmas élet uralkodott volna, mint az elmúlt év utolsó hónapjaiban. Csak egy esztendőben találunk hasonló mozgalmat és ez 1856-ban volt, midőn természettudományi társulatunk megalakult. — De mily nagy a különbség akkor és most között! Akkor az egyesület élén elnök állott, kinek volt ugyan széles tudományköre, mely őt a helyre méltóvá tette, de akinek politikai állása is elsőrangú volt és ki éppen ezen kimagasló politikai állás nimbusa folytán számos egyént bírt rá, hogy ezen egyesület tagjai közé belépjenek. Ezen elnök *Plener Ignác* volt, a későbbi osztrák pénzügy-miniszter, akinek érdemeit egyesületünk soha el nem fogja feledni. Hogy nem pusztán a tudományvágy vagy az az iránti érdeklődés fűzte össze a legnagyobb részt hivatalnokokból álló tagokat, mutatja az is, hogy midőn az 1861. évben egy, hazánkra nézve szebb jövőnek hajnalaként a helytartóság feloszlik, íme a természettudományi egyesület is megszűntette a politikai constellatiók eme változását és a tagok száma, mely még 1858-ban 440 volt, egyszerre 63-ra süllyedt le. Kétségtelenül sokat járult ehhez *Kornhuber* reáliskolai tanárnak eltávozása, ki a bécsi polytechnikához lett kinevezve és ki, mint az egyesület első titkára, rendkívüli buzgóságot fejtett ki és az egyesület történetében magának maradandó emléket biztosított.

De a tagok ezen nagyfokú apadását mégis főleg politikai momentumokban kell keresnünk. Itt is, mint széles hazánkban, látjuk a szomorú emlékü Bach-rendszer kezét, amely nem elégszik meg avval, ha állami törvények, illetve rendeletek útján érvényesíti hatalmát, de társadalmi úton is igyekszik tért hódítani. A legkülömbözőbb czélú és értékű egyesületeknél az ő emberei azok, kik szerepet játszanak, az ő hivatalnokai azok, kik az egyesületek zömét képezik. És bár ilyen tudományos egyesületeknél, minő például a természettudományi társulat volt, nyelvi, nemzetiségi és faji kérdések tulajdonképen kell, hogy kiszoruljanak, mégis alig hihető, hogy tisztán a tudomány iránti előszeretet kapcsolta össze azon 400 felüli lét-

számát a tagoknak, mely a politika bukása napján egyszerre 63-ra süllyedt le.

Megjegyzéseim azonban távolról sem érintik azokat a bár kisebbségben lévő tagokat, kiket csakugyan a minden hátgondolat-nélküli tudományszomj és tudományszeretet vezetett a tagok táborába, kik lelkesen helyt álltak, munkálkodtak, hogy a tudományt vagy a tudomány terjesztését, ha egy lépéssel is, de előbbre vigyék. Mert lehet, tisztelt uraim kicsinyelni működésüket, lehet a tudomány azon nagy eszményi épületénél, mely minden országban és nemzetnél még mindig épülő félben van, őket csak szerény napszámosoknak tartani, de ők a napszámos címre is büszkék lehetnek, mert jól tudjuk, hogy akármilyen ügyes is az építész, napszámos nélkül épületet nem emelhet.

1861 óta az egyesület határozott decadentiába esett. Bár a tagok létszáma ismét emelkedett, de már alig emelkedett 100-on felül. A politikai napikérdések elvonták az egyesületi tagok figyelmét a tudományoktól, mindinkább ritkábbak lettek a gyűlések, ha az egyik esztendőben többes számban voltak is tudományos estélyek, a következő év annál inkább szűkösödött bennök. Míg eleinte minden évben adott ki az egyesület évkönyveket, addig 1866-ban jelent meg az utolsó évkönyv, ezentúl 1871-ben és 2, 3, 4 sőt 5 évenként jelent meg egy-egy évkönyv. Hozzájárult még ehhez, hogy az egyesület állandó helyiséggel nem bírt, hogy mindig más tudományos intézetek nagylelkűségére volt szorulva, valahányszor csak ülést kellett tartani, a tagdíjak fizetése is nem történt rendesen, úgy hogy az egyesület mint ilyen, már régen nem adott volna magáról életjelt, ha az egyesület orvostagjai együtt nem tartanak, időnkint egybe nem gyűlnek, hogy legalább az orvosi tudomány művelésében és az önképzésben egymásnak kezet nyújtsanak. És ezen összejöveteleknél és ezen összejövetelek fáradhatatlan rendezőjének nagyságos *Kanka Károly*, kir. tanácsosnak és jelenlegi szeretve tisztelt elnökünknek köszönhető, hogy az egyesület végkép fel nem oszlott, sőt mióta pár évvel ezelőtt Pálffy János gróf ő excellentiája egész önzetlenül e helyiséggel ajándékozta meg az egyesületet, azóta az egyesületben mindinkább nagyobb munkakedv volt észlelhető, de a régi alapszabályok békója alatt a szabad munkálkodásnak szárnya szegve lón és így úgyszólván a közkívánságnak tettünk tavaly eleget, midőn az egyesületnek új alapszabályokat alkottunk, melyek alapján tavaly június 25-én, újjáalakultunk. Ha megemlítem azt, tisztelt közgyűlés, hogy 1891. december hó végén a tiszteletbeli tagokkal együtt 87 tagja volt a régi egyesületnek és most 1891. január hó 15-én ezen tagok száma 167-re emelkedett, úgy ezen számban egy örvendetes tény foglaltatik,

azon tény, hogy Pozsonyban igenis van létjogosultsága ezen egyesületnek, és hogy az újonnan nyert, még pedig önként, nem magasabb pressiónak engedett tagok minden igyekezővel az egyesület célját előmozdítani igyekeznek. És hogy ez így van, arról az elmúlt év utolsó két hónapja már tehet tanuságot. *November hó 9-én* tartotta meg az orvosi szakosztály alakuló gyűlését, *november 10-én* a természettudományi szakosztály és már *november 16-án* orvosi szakgyűlés volt, következő tárgyakkal: dr. *Dobrovits Mátyás*: Betegbemutatók; dr. *Velits Dezső*: Fanizületnyitás. *November hó 21-én* természettudományi szakgyűlés volt. Tárgya volt: *Polikeit Károly* tanár előadása „A most észlelhető üstökösről és az e héten észlelhető meteoritákról“ *November hó 30-án* ismét orvosi szakgyűlés tartatott, melynek tárgyai: dr. *Schmid Hugó* és dr. *Glaser Károly*: Betegbemutatók; dr. *Fischer Jakab* előadása a Pozsonyban észlelt choleraesetekről *Deczember hó 5-én* a természettudományi szakosztály ülésén *Lanfrancioni Enea* adott elő a Dunaszabályozásról és *Bátori Ármín* tanár a növényi levelek élettanáról. Végül *deczember hó 14-én* ismét orvosi szakülés volt, melyben dr. *Laufer Nándor* tartott előadást az állsont gyuladásának gyógyulásáról szúvas fog kezelése után. — Ezek szerint rövid hat hét alatt két alakuló gyűlésen kívül öt szakülés tartatott. Ha még hozzáteszem, hogy a szaküléseken élénk részvétel és helylyel-közzel, különösen az orvosi szakosztályon, érdekes vitatkozások voltak, azt hiszem, sikerült kimutatnom, hogy működésünk meddő nem volt.

Hogy társulatunk céljának teljesen megfeleljünk, a tudományok terjesztése és népszerűsítése is feladatunkká vált. E tekintetben megkezdettük már a népszerű tudományos estélyeket és az elsőt, mely *deczember 8-án* tartatott meg, ó nagysága dr. *Kanka Károly* nyitotta meg, ki egy rendkívüli érdekes popularis előadásban a vakság okairól és ezek elhárításáról beszélt és a városház nagytermét zsúfolásig megtöltött hallgatóság figyelmét mindvégig lekötötte. Ugyancsak a szemről tartott előadást dr. *Mergl Ödön* tagtársunk, aki sok munkába kerülő és fáradtsággal járó mikrophotografiákkal illusztrálta előadását és érdemelte meg a szép számú hallgatóság köszönetét. Midőn a népszerű előadásokról szólok, engedjék meg, hogy *hálás köszönetemet fejezzem ki Pozsony város közönsége iránt, mely (t. i. a városi közgyűlés) a városháza nagytermét egyesületünknek teljesen díjtalannal engedte át.*

Három választmányi gyűlést tartottunk és a legtöbb a tagok összességét érdeklő határozatokról a szakosztályok útján már önök értesülve lettek. Engedjék csak itt felemlítenem, hogy azon határozatunkat, mely szerint egyesületünk minden

kérdésre, melyet az orvos- vagy természettudományok köréből bárki is hozzá intéz, szívesen felel meg.

Bátor vagyok még a közgyűlés előtt felemlíteni, hogy ő excellentiája *Pálffy János* gróf tiszteletbeli tagnak történt megválasztatását nagy örömmel fogadta és hírjuk ő excellentiájának ígéretét, hogy egyesületünk iránti jó indulatát továbbra is megtartja. Nemkülömben egyesületünknek régebbi tiszteletbeli tagjai, akiknek egyesületünk újjáalakítását megirtuk, így dr. *Kornhuber*, dr. *Holub*, lovag *Payer Gyula* igen hízegő sorokban köszönték meg egyesületünknek a róluk való megemlékezést.

Jelentésemnek végére értem, tisztelt uraim, és mint eleinte említettem az ez évi jelentést, jöllehet csak két hónapra terjed, büszkén és örömmel tettem. Engedjék reménylenem tisztelt uraim, hogy ezen öröm nemcsak nálam nem fog apadni, de nem fog apadni titkáruatódaimnál sem, és hogy ezen újonnan alakult egyesület, mely már rövid idő alatt életképességét bebizonyította, nem fog azon lethargiába visszasülyedni, amelyre a német Göthe szavait lehet idézni: „Ein unnütz Leben ist ein früher Tod“, hanem hogy mindig erősbödni fog, erősbödni nemcsak az egyesület vezetőinek tettereje és munkakedve, de erősbödni fog a tagoknak tevékenysége és érdeklődése következtében is. És végül, tisztelt uraim, engedjék meg, hogy csak röviden méltassam egyesületünket nemzeti szempontokból is és akármilyen kényes kérdés is a nyelvi kérdés, engedjék meg egyszer és talán utoljára szembenéznünk vele.

Kifejtettem jelentésem elején, hogy az 1856-ban alapított természettudományi egyesületnek, anélkül, hogy az alapítók érzelmeit gyanusítani akarnám, a tudomány ápolása mellett bizonyos tendenciái voltak, melyek nemzetieseknek bizonyára nem mondhatók. Az előadások mindvégig német nyelven tartattak, az egyesület hivatalos nyelve a német volt, még méltányosságból sem tartottak soha magyar előadásokat és ezen állapot eltartott még 1865-ig. Jellemzőnek tartom dr. *Mack* titkárnak jelentéséből következőket szóról-szóra kivenni: „Ich muss erwähnen, dass der Ausschuss wiederholt beschlossen hat und diesen Beschluss auch mehrfach kundgemacht hat, dass es ihm erwünscht wäre, wenn auch in anderen Landessprachen Vorträge in seinen Versammlungen gehalten würden. Zu bedauern ist es, dass diesem Beschlusse keine Erfüllung geworden.“ Végre az 1870-es években e tekintetben is haladás észlelhető, mindinkább sűrűbben jelenik meg az évkönyvekben a magyar előadás, hogy végre, mint a legújabbban, kizárólag az domináljon. A mi feladatunk, tisztelt tagtársaink, igenis első sorban a tudományt ápolni és terjeszteni,

de soha a nemzeti szempontokat szem elől téveszteni nem szabad. Ahol csak lehet, igenis a magyar fogja dominálni az előadások nyelvét, amint az hivatalos nyelve egyesületünknek is, de azért a méltányosságot mi magyarok szintén szem elől nem tévesztjük és szívesen teszszük meg németajku, de magyar érzelmű polgárainkkal szemben is kötelességünket, ha ritkábban, de az ő nyelvükön is népszerűsítjük az orvos- és természettudományokat. Ámde igyekezzünk a magyar előadások sokasága és tartalmassága által felkelteni még azokban is a vágyat édes hazánk nyelvének megtanulása iránt, akikben a tudományok iránti vonzódás már gyökeret vert. És evvel befejezem jelentésemet, gyöngéim iránt a tisztelt közgyűlés szíves elnézését kérve.

A közgyűlés a titkári jelentést helyeslőleg tudomásul vette.

3. *Érdy István* pénztáros felolvassa következő **pénztári jelentését:**

Tisztelt közgyűlés!

Mielőtt az 1893. évi költségelőirányzatot előterjeszteném, van szerencsém rövid kimutatást adni a lefolyt 1890., 1891. és részben az 1892. évről, amely években tagdíj egyáltalában nem lett befizetve, csak a folyó kiadások lettek az előbbi években összegyűjtött vagyonból fedezve. Egyesületünknek 1889. július havában még 1342 frt 40 kr. vagyona volt, amely összeg a következő években 18 frt 35 krra apadt.

1890-ben kiadatott:

Világításra . .	15·22 frt
Irodai kiadások	—·36
Mosóné	—·84
Fűtés	4·93
Fleischner	4·36
Wimmer.	—·66
Grüneberg .	53·14
Házmester .	5·—
Egyesületi szolgál .	10·— „
Összesen .	<hr/> 94·51 frt

1891-ben kiadatott:

Világításra .	9·10 frt
Képráma ára .	6·— „
Átvitel .	<hr/> 15·10 frt

223 —

	Áthozat	15·10	frt
Fűtés		9·02	
Iroda		4·28	
Házmester		5·—	
Egyesületi szolgálta		5·—	„
	Összesen	38·40	frt

1892-ben kiadatott:

Fűtés	5·20	frt	
Kályha	8·80		
Rigele-bankett	29·50		
Iroda	10·78		
Egyesületi szolgálta	5·—	„	
	Összesen	59·28	frt

Midón egyesületünk ismét új életre ébredt, és gróf *Pálffy János* ő excellenciája fényes otthonnal ajándékozta meg, ennek berendezése és az egyesület céljainak megfelelő butorokkali ellátása vált szükségessé, amely a még fenmaradt összegből fedezettett és ez az egyesületi vagyont végkép kimerítette. Ez új helyiség berendezése került:

Eckhardt asztalos	325·—	frt	
Thier kárpitos	218·—		
Grüneberg	19·84		
Pauschenwein	14·26		
Engel festő	40·—		
Tisztogatás	23·—	„	
	Összesen	640·10	frt

Kiadatott tehát összesen:

1890-ben	94·51	frt
1891	38·40	
1892 „	59·28	
berendezésért.	640·10	„
	832·29	frt

az itt felsorolt kiadások fedezésére dr. *Kováts György*, ki ez idő alatt mint háznagy vezette a folyó ügyeket, az egyesület pénztárából 748 frt kapott, amelyet levonva a kimutatott kiadásból, maradt még fedezetlen 84 frt 29 kr., mely már szintén ki van egyenlítve.

1892. július elsején midón a pénztárt elődömtől dr. *Rigele Ágostontól* átvettem, állott az egyesület vagyona:

— 224 —

Rainer-alapítvány	625·30	frt
Takarékpénztári betét	18·35	
Készpénz	31·40	
Ehhez a mult évi tagdíjak	251·—	„
Összesen.	<u>926·05</u>	frt

ezzel szemben a mult év második felében volt kiadás 199 frt 74 kr., marad tehát egyenleg 726 frt 31 kr. melyből azonban le kell vonni a Rainer-alapítványt és így a folyó évet 101 frt 01 kr. egyenleggel nyitjuk meg.

Tisztelt közgyűlés! Ezeknek előterjesztése után engedjék meg, hogy a folyó 1893. évre szóló, és a pénzügyi bizottság által jóváhagyott költségvetést előadjam:

Egyenleg	101·01	frt
Tagdíjak 150 tag után	600·—	„
Összesen	<u>701·01</u>	frt

ezzel szemben előirányzott kiadás:

Fűtés	50·—	frt
Világítás	50·	
Nyomdai kiadások	30·—	
Posta és iroda	50·	
Lithograf	30·	
Muzeumi szolgálta	36·—	
Sínlődő-báziak	4·—	
Egyesületi szolgálta	180·—	
Különféle	20·—	„
Összesen	<u>450·—</u>	frt

ezt levonva a 701 frt 01 kr. bevételből, marad egyenleg 1893. december 31-én 251 frt 01 kr.; ez összeg megmarad az esetben, ha év közben rendkívüli kiadás nem lesz és pontosan megtartjuk az előirányzatot. És most, tisztelt közgyűlés, szíveskedjék egy pénztárvizsgáló-bizottságot kiküldeni a mult évi számadások átvizsgálására és e bizottság jelentése alapján kérem magam számára a felmentvényt.

Helyeslőleg fogadtatik, a felmentvényt megadatik.

A 250 frt maradékra dr. *Fischer* megjegyzi, hogy valószínűleg ez a nyomtatandó évkönyv költségében egészen fel fog emésztődni.

4. *Kiss Gábor* a saját, valamint dr. *Hauer Ernő* nevében felolvassa a következő **könyvtári jelentését**:

Tisztelt közgyűlés!

Könyvtárnoki jelentésünkben van szerencsénk a következőket előadni:

Az egyesület tulajdonát képező folyóiratok közül azok, melyek eddig a kir. főgymnasium épületében voltak elhelyezve, haza hordattak, s így most már az összes könyvek és folyóiratok a könyvtár helyiségeiben együtt vannak.

Egyidejűleg megkezdtük úgy a könyvek, mint a folyóiratok rendezését és pedig különválasztva az orvosi könyveket és folyóiratokat a természettudományiaktól. A könyveknek körülbelül fele czédula katalógus szerint már rendezve van, s ezen czédulák alapján fogjuk elkészíteni a végleges katalógust. A folyóiratoknak körülbelül $\frac{1}{3}$ -ada van szétosztva a városok kezdőbetűje szerint fiókokba s azután még külön kell rendezni címek és évfolyamok szerint. Ezek rendezése csak lassan halad előre, mert ahány füzet van, azt mind egyenkint kell összeszedni; de reméljük, hogy még ez év folyamán a folyóiratokról is elkészíthetjük a katalógust. Csak, ha a folyóiratok rendezve lesznek, akkor lehet tisztán látni, hogy azokban megfigyelhetlen kincse van az egyesületnek.

A lefolyt 1892. év folyamán érkezett füzetek az olvasóterem asztalán vannak kitéve s azokat a társulat tagjai e helységben most is használhatják, minthogy pedig e füzetek címek szerint szétosztva az asztalon nem férnek el, azok számára az olvasó-teremben egy fiókos állványt készítettünk, amelyen könnyebben lesznek elhelyezhetők s így mindenki magától azonnal feltalálhatja, amit éppen olvasni akar.

A lefolyt évben mint csereküldemény beérkezett a természettudományi és orvos-természettudományi évkönyv és füzetes folyóirat 67-féle. Ezek közül évkönyv 29, füzetes folyóirat 38. E folyóiratok közül megjelent Magyarországon 16, Ausztriában 7, Németországban 26, Franciaországban 3, Olaszországban 1, Oroszországban 2, Helvetiában 4, Svédországban 1 és Amerikában 7. E 67-féle folyóirat közül magyar nyelvű 13, német nyelvű 38, francia nyelvű 7, angol nyelvű 7, olasz nyelvű 1, svéd nyelvű 1.

A beküldők között vannak: a budapesti, berlini, lipcei, müncheni, szt.-pétervári, palermói és philadelphiai tudományos akadémiák; a többi küldemények részint állami (geológiai) intézetektől, részint természettudományi, vagy orvos-természettudományi egyesületek által küldettek.

A könyvtár orvosi része rendezésénél dr. *Hollerung* ezredorvos úr volt szíves közreműködni.

A lefolyt évben következő orvosi folyóiratok érkeztek be:
Budapestről: „Egészség“ című folyóirat 6. száma és a „Klinikai füzetek“ néhány száma.

Kolozsvárról: az Erdélyi muzeum-egylet „Orvos-természettudományi értesítője“ I. és II. füzet.

Grazból: „Mittheilungen des Vereines der Aerzte in Steiermark“.

Münchenből: „Sitzungsberichte des ärztlichen Vereins in München“.

Brüsseltől: „Bulletin de l'academie royale de medicine de Belgique“ és „Memoires couronnés et autre memoires de l'academie royale de medicine de Belgique“.

Miután az egyesület anyagi helyzete nem engedi egyelőre, hogy az egyesület maga fizessen elő orvosi folyóiratokra és szaklapokra, az orvosi szakosztály néhány tagja egy korábbi megállapodásnak megfelelőleg, a sajátjukat képező orvosi szaklapokat, megjelenésük után egy nappal, közhasználat végett az egyesületi helyiségben a tagok rendelkezésére bocsátják, úgy, hogy az egyesület olvasó-szobájában mindig 10 orvosi és gyógyszerészeti szaklap olvasható.

Kellemes kötelességünknek tartjuk végül felemlíteni, hogy az orvosi szakosztály két tisztelt elnöke: dr. *Tauscher* és dr. *Polak* főtörzsorvos úr az egyesület javára következő orvosi szaklapok 1893-diki évfolyamára fizettek elő, u. m. dr. *Tauscher* a

1. „Wiener medicinische Wochenschrift“,

2. „Oest.-ung. Centralblatt für die medicin. Wissenschaften“,

3. „Centralblatt für die gesammte Therapie“ című folyóiratokra;

dr. *Polak* pedig szinte a „Wiener medicinische Wochenschrift“ 1893-dik évfolyamára és pedig olyformán, hogy a nevezett lapok teljesen az egyesület birtokát képezzék.

5. *Bitter's Károly* felolvassa **jelentését a muzeum állásáról**, mely így hangzik:

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Megköszönve azt a kitüntető bizalmat, melylyel egyesületünk tárgyakban gazdag, tudományos tekintetben pedig rendkívül érdekes és értékes muzeumának örvévé megválasztani méltóztattak, a gyűjtemények állásáról szóló jelentésemet a következőkben van szerencsém a tisztelt közgyűlés elé terjeszteni.

Az inventariumok szerint van:

1. Vázak, koponyák, csontok, bőrök	84 darab
2. Emlősök	55
3. Madarak	289 „

Átvitel.

 428 darab

	Áthozat.	428 darab
4. Hüllők és kétéletűek		37
5. Halak		52
6. Rovarok	a) bogarak	2012
	b) lepkék	652
	c) hártyás szárnyúak	29
	d) kétszárnyúak	6
7. Pókok		87
8. Rákok		44
9. Féreg		15
10. Puhatestűek	a) csigák	515
	b) kagylók	110
11. Sugárállatok		21
12. Korallok		41
13. Madártojások		151
	Reptil- és haltojások	7
14. Madárfészkek		20
15. Rovarfészkek		4
16. Növények		7187
17. Termések és magvak		38
18. Növényrészek, mézgák, praeparatumok		18
19. Növényi monstrozitások		12
20. Állati monstrozitások		13
21. Ásványok		441
22. Kőületek		14
23. Különfélék		17
	Összesen.	<u>11917 darab</u>

meghatározott s ezeken kívül számtalan meg nem határozott tárgy, melyek kiválasztásával, elkülönítésével s meghatározásával most foglalkozom.

A meghatározott tárgyak közül mintegy 4000 darab megtekintésre ki van állítva.

Ezen közel 12000 darabnyi összeg az utolsó, 1879-diki részletes kimutatáshoz képest 128 darabnyi örvendetes gyarapodást mutat.

Ami ezen, a közmívelődést nagyban előmozdító gyűjtemény látogatottságát illeti, szintén csak örvendeteset jelenthetek a tisztelt közgyűlésnek, amennyiben a folyó évi május hó 8-tól október 9-ig 23 napon át 5485 egy-egy napon átlag 238 ember látogatta, tehát annyi, amennyit évkönyveink egy évről sem tudnak fölmutatni. — Ez az adat is azt bizonyítja, hogy muzeumunk, mint a természettudományok népszerűsítésének egyik legfontosabb faktora mind több és több érdeklődőt vonz s így érdemes a tisztelt közgyűlés pártfogására és jóakarató támogatására. — Mint professor-ember különösen örömmel

jelenthetem, hogy a látogatók jelentékeny contingensét a tanulóifjúság szolgáltatta, mely mint tapasztalatból állíthatom — a látottakat az iskolában tanultak kiegészítésére nagyban felhasználta. — Reményem, hogy a jövő nyáron alkalmas módokkal — melyekre nézve a választmánynak majd lesz szerencsém conerét javaslatokat előterjesztem — sikerülni fog még szélesebb körben érdeklődést keltenem s így a közműveltség emelésére oly kívánatos látogatási kedvet fokoznom. — Addig is szabadjon ezen alkalommal a tisztelt közgyűlés egyes tagjait fölkérnem, hogy jó példát mutató, muzeumunkat minél sűrűbben meglátogatni szíveskedjenek.

Ami a gyűjteményünkben nagy számmal fölhalmozott tárgyak állapotát illeti, arra nézve azt jelenthetem, hogy amennyire a másnemű elfoglaltságom mellett rendelkezésemre állott nagyon rövid idő alatt azokat átnézhettem, valamely nevezetesebb romlást, tönkrement dolgokat az elfogadhatónál nagyobb mennyiségben nem találtam. — Hogy gyűjteményünk helyiségeinek alább kifejtendő kedvezőtlen volta a nagy részt gyenge, érzékeny természeti tárgyakra nem bír valami jó conserváló hatással, arról ilyen intelligens közönség előtt fölöslegesnek tartom bővebben beszélni. — És ennél a pontnál igen tisztelt közgyűlés a köteles pietás ellen vétének, ha hállával meg nem emlékezném jelenleg elfoglalt tisztségemben — boldogult — elődeimről, *Rózsay, Stelzner* és *Schneller* custosokról, kiknek áldott kezök munkájával minden lépten-nyomon találkoztam s részemről csak azt óhajtanám: vajha én is annyit lehetnék gyűjteményeink s ezáltal egyesületünk érdekében, mint nekik — tán kedvezőbb körülmények között — tenniök módjukban volt.

Végre engedje meg a tisztelt közgyűlés, hogy ezen első évi jelentésemben muzeumunk helyiségeiről is elmondhassak egyet-mást.

Bármily hállával s köszönettel tartozunk is városunk érdemes közönségének azért, hogy gyűjteményünknek két évtized óta ingyenes hajlékot ad, nekem, kinek föladatom ezen becses gyűjteményeknek legalább is föntartása, elvállalt tisztségem természetéből folyó kötelességem minden adandó alkalommal hangoztatnom, hogy muzeumi helyiségeink erre a czélra a legnagyobb mértékben alkalmatlanok.

Különösen három szempontból kell a gyűjtemény helyiségeit kedvezőtleneknek és alkalmatlanoknak kijelentenem, úgy mint:

1. A látogatás szempontjából. A helyiségek a városháza setét, labyrinthusszerű folyosóinak egyikén, olyan félreeső helyen vannak, hogy még az is, aki egyszer már meglátogatta, alig talál oda másodszer s örökké abban a veszedelemben

forog, hogy valamelyik hivatalba téved, ahol pedig rendes körülmények között csak „külömbeni elővezetetés terhe alatt“ tesz látogatást, különben óvakodik tőle. — A szó legszorosabb értelmében vett földszinti helyiségek olyan setétek a szűk Apponyi-utczában, hogy bennök csak verőfényes napon látni valamit — borús időben a látogatás kárba veszett — délelőtt pedig, mikor a gyűjtemények megtekinthetők, többnyire árnyékban vannak. A helyiségek olyan szűkek, annyira meg vannak rakva a gazdag gyűjtemények elhelyezésére szolgáló bútorokkal, hogy egyszerre csak kevés látogató fér be s ezek is örökké abban a veszedelemben forognak, hogy egymást kerülgetve: az üvegszekrényekben, valamely kiállított nagyobb tárgyban s esetleg magukban tesznek kárt.

2. A gyűjtemények elhelyezése szempontjából. — A fentemlített tárgyaknak csak mintegy harmada van megtekinthetésre kiállítva s ezek is annyira össze vannak tér szűke miatt zsúfolva, hogy alig fele látható jól, amennyiben a fentemlített mostoha világítás megengedi, míg a többi fiókokba, ládába rakva s így tulajdonképeni rendeltetésére, megtekinthetőségére nézve el van veszve, hozzáférhetetlenné téve.

2. Nem kevésbé alkalmatlanok a helyiségek valamely muzeum életében olyannyira fontos folyó muzeumi teendők végzésére. Nem lévén dolgozó-szoba, a nyári időszakban alig végezhető valami, mert ha csak a custos minden órai munka után az előszedett tárgyakat rögtön el nem akarja rakni — amely munka sok időt vesz igénybe — kénytelen volna a három szegényes helyiség egyikét — melyben pedig szintén vannak megtekintésre érdemes, máshol el nem helyezhető dolgok — állandóan elzárva tartani a látogatók előtt. A szükséges muzeumi munkák sasonja tulajdonképen tehát az őszi, tél és tavasz volna. — De ezekben a mélyen fekvő, boltozatos helyiségekben a nevezett évszakokban a levegő olyan hűvös és nedves, a legkisebb, egyetlen fűthető szoba annyira túl van zsúfolva bútorokkal, hogy ott a custos, egészségének komoly veszélyeztetése nélkül, huzamosabb időn át alig dolgozhatik.

Mind ezek a mostoha körülmények annyira megbénítják a custos működését, hogy az csak a múlhatatlanul szükséges, a gyűjteményeket a pusztulástól megóvó munkálkodásra szorítkozhatik.

Ezek után alig végezhetem jelentésemet egyébvel, mint ha kérem a tisztelt közgyűlést, hogy a választmányt abbéli törekvésében, hogy gyűjteményeink számára alkalomadtán a mostainál alkalmasabb helyiséget szerezhessen, hathatósan támogatni s jelentésemet tudomásul venni méltóztassék.

A közgyűlés a jelentést élénk helyesléssel tudomásul veszi.

6. Dr. *Fischer Jakab* felolvassa dr. *Kovács György* távollévő háznagynak következő **jelentését:**

Tisztelt közgyűlés!

Midőn a mult esztendőben végzett háznagyi teendőimről jelentést teszek, mindenekelőtt hálával kell megemlékeznem gróf *Pálffy János* Ó excellenciájáról, mert az ő generositásának köszönhetjük ez évben is, hogy egyesületünknek ily szép és czélszerű hajléka van.

Egyesületünk helyiségeiben az elmúlt esztendőben, illetve megalakulásunk óta 1 alakuló közgyűlés, továbbá 7 szakülés és 3 választmányi ülés tartatott és tagjaink dicséretére legyen mondva, hogy mindezen ülések igen látogatottak voltak. Kevésbé lehetünk meglegedve egy másik intézkedésünk hatásával. A választmány elhatározta ugyanis, hogy hetenkint 4-szer esti 6—8 óra között az olvasó-szobát tagjai részére megnyitja, fűtteti és világítja. Sajnos, akárhányszor teljesen hiába való volt ezen intézkedés, amennyiben a tagok közül alig 2—3 használta fel az alkalmat, hogy az olvasó-szobában rendelkezésre álló és a világ minden tájáról egybegyűlt szaklapokkal ismereteit bővítse.

Engedjék meg, hogy említést tegyek azon társas összejövetelekről, melyeknek rendezése szintén az én kötelességeim közé tartozik. A szakülések utáni vacsorák, melyek a Nemzeti szállóban tartattak, különösen az orvosi szakosztály ülései után mindig elég látogatottak voltak. A természettudományi szakülések után azonban eleinte nagyon szegényesen ütött ki a résztvevők létszáma, de konstatálnom kell, hogy mióta a mérnöki kar oly buzgósággal működik egyesületünkben, e téren is haladás észlelhető.

Végül megköszönöm a t. tagtársaknak a belém helyezett bizalmat és azt magamnak jövőre is kikérem.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

7. *Delej Lajos* indítványozza, hogy a tisztikarnak a múlt évben kifejtett munkásságaért köszönet szavazzassék.

Az indítvány egyhangúlag elfogadtatván:

Elnök az ülést bezárja.

IX. Orvosi szakülés 1893. január 18-án.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*, később dr. *Kanka Károly*. kir. tan.

Jegyző: Dr. *Velits Dezső*.

Napirend: 1. Dr. *Kanka*: A szemlencsének trauma következtében a conjunctiva alá történt luxatiója esetét mutatja

be. 2. Dr. *Fischer*: Egy hathetes embryo bemutatása. 3. Dr. *Epstein*: Oedema angioneuroticum, egy eset bemutatásával. 4. Dr. *Velits*: A hüvelyen át kiirtott rákos méh demonstratiója.

1. Napirend előtt elnök bejelenti, hogy az országos közegészségügyi tanács reform-bizottságának kérdéseit egyesületünknek is megküldték; javasolja, hogy a feleletek kidolgozására egy bizottság küldessék ki, amely bizottság az eredményről a jövő szakülésen jelentést tegyen.

Elfogadtatik s a bizottság tagjaiként: *Barts*, *Fischer*, *Kanka* és *Ruprecht* dr.-ok felkéretnek.

Következik a napirend:

1. Dr. *Kanka* beteget mutat be, kinek jobb szemét három hónap előtt egy tehén szarvától eredő ütés érte. Az iris külső felső harmada mintha csak kimetszették volna, hiányzik, a szemlencse pedig a szem belső zugában a conjunctiva alatt látható. A szemem semmi reactio. Érdemesnek tartotta bemutatni, mert az ily eset a szakirodalomban is igen ritkán említettik.

2. Dr. *Fischer* hat hetes petét mutat be, mely azért érdemel figyelmet, mert általában ritkán történik, hogy a terhesség ily korai szakában az embryo oly épségben kerüljön szemünk elé, mint ezen esetben.

Napirenden kívül dr. *Tauscher* — ki távozni kénytelen curiosumként egy nyomtatott felszólítást mutat be, amelyet a városi tanács neki mint főorvosnak véleményezés végett adott ki; e nyomtatvány tartalma szerint a fűgének főzete a diphtheritist 24 óra alatt biztosan gyógyítja.

3. Dr. *Epstein* az oedema angioneuroticum ritka esetét mutatja be egy katonán.

A myxoedemát csak leírás után ismeri, de ez az eset egészen megfelelni látszik a myxoedema kórképének. A német nyelven tartott előadás így szól:

J. N. Rekrut wurde am 21. October 1892 mit der Bemerkung dem Spitale übergeben: „Állítólag erős főfájás és hűdés az alsó végtagokban színlelő, megfigyelendő. Patient ist 23 Jahre alt, sehr kräftig.

Er gibt an, in seinem 12. Lebensjahre von einer Gesellschaft lustiger Herren besäuft gemacht und seit jener Zeit an

hochgradigen Kopfschmerzen zu leiden. Was mit ihm im be-
soffenen Zustande geschehen, ob er vom Wagen gestürzt oder
ob er von Insecten gestochen worden sei, wisse er nicht an-
zugeben.

St. praesens. Patient macht auf den ersten Anblick den
Eindruck eines Erysipelatösen, das Gesicht ist geröthet, ge-
schwollen, etwas erhöhte Temperatur des Gesichtes. Körper-
temperatur 37, im Harn kein Albumen. Patient behauptet
nicht gehen zu können, obwohl er zu Fuss vom Bahnhofe in's
Spital gekommen ist. Beim Versuche ihn aus dem Bette zu
heben, heult er und wirft sich zu Boden, jammert, dass ihn
der Kopf schmerze. Electr. Entartungs- Reaction nicht vor-
handen.

Decursus. Heute zeigt der Kranke sein gewöhnliches Aus-
sehen. Die Augenlider, namentlich die unteren sind ödematös
geschwellt, die Oberlippe, die Wangen und das Kinn sind
verdickt, hart, geistige Schwäche unleugbar. Anfallweise (25/10,
8/11, 27/11, 21/12) ist das Gesicht jedoch in viel höherem
Grade geschwollen, das Oedem der Augenlider so hochgradig,
dass die Lidspalte nicht geöffnet werden kann. Seine ursprüng-
liche Behauptung nicht gehen zu können, hat er schon lange
aufgegeben.

Therapie bestand in localen, kalten Umschlägen während
des Anfalles, Blutegel hinter die Ohren, in der Zwischenzeit
Bromkali, Solventia.

Es scheint unzweifelhaft, dass vom Grosshirn aus vaso-
motorische Erregungen ausgehen, wie es die allgemein bekannten
Erscheinungen des Erröthens und Erblässens bei psychischen
Affecten beweisen. Auch ist es gelungen, durch Reizung ge-
wisser Stellen der Hirnrinde, bei Hunden eine Temperatur-
Erniedrigung durch Exstirpation derselben aber eine Tempe-
ratur-Erhöhung in den Extremitäten der anderen Seite
hervorzubringen. Weiters ist mit Sicherheit erwiesen, dass
in der medula oblong. (in der Gegend der oberen Olive)
ein vasomotorisches Centrum liegt, dessen Reizung eine
fast allgemeine Gefässverengung, dessen Zerstörung eine fast
allgemeine Gefässerweiterung zur Folge hat. Wahrscheinlich
ist es weiter, dass die Gefässnerven Seitenstränge des Rücken-
in den vordern und hintern Wurzeln der Rückenmarksnerven
zu suchen haben. Die Gefässnerven sammeln sich gewiss in
den Grenzsträngen des Sympathicus, von welchem ja die Plexus
entsprungen, welche die Gefässe umspinnen. Dadurch werden
ungezwungen die vasomotorischen und die damit zusammen-
hängenden trophischen Störungen erklärt, die nach Verletzungen
des Rückenmarks und des Sympathicus auftreten, wie z. B.

die so rasch auftretenden Decubituse bei Rückenmarksverletzungen beweisen.

Die vasomotorischen Störungen machen sich natürlicherweise, vorzugsweise in der Haut bemerkbar und unterscheidet man *vasomotorische Lähmungserscheinungen* und *vasomotorische Krampferscheinungen*.

Bei den *vasomotorischen Lähmungserscheinungen* tritt an einer Körperstelle eine abnorme Röthung der Haut auf, die Temperatur ist an dieser Stelle erhöht. Diese anhaltende oder anfallweise auftretende Röthe und Temperaturerhöhung bildet für sich allein oder in Verbindung mit Hitzegefühl, starkem Pulsiren der Arterien, Herzklopfen und Ohrensausen das einzige Krankheitssymptom. Hieher gehört die Weil-Mitchell'sche Krankheit (Erythromelalgie), welche in anfallweiser Röthung, Schwellung und Schmerzhaftigkeit einzelner Extremitäten auftritt.

Bei den *vasomotorischen Krampferscheinungen* bewirkt der Krampf der kleinen Gefässe eine auffallende Blässe und Kühle einer Extremität verbunden mit Kriebeln und Steifigkeit und sogar Schmerzempfindung. Dieses Leiden ist oft ein habituelles und kommt am häufigsten an den Händen vor, namentlich soll es bei Wäscherinnen zuweilen vorkommen.

Bei beiden Formen vasomotorischer Störungen kommt es auch zu trophischen Störungen. So wird die allerdings selten vorkommende „spontane symetrische Gangraen“ auf einen primären Gefässkrampf zurückgeführt, während wir bei den vasomotorischen Lähmungserscheinungen Veränderungen in der Haut finden, welche auf einer abnorm starken Exsudation aus den Gefässen beruhen. Und hieher gehören jene eigenthümlichen Fälle, welche als *acutes angioneurotisches Oedem* bezeichnet werden.

Es treten plötzlich an verschiedenen Körperstellen oedematöse Anschwellungen auf, welche zwar oft binnen Kurzem verschwinden, aber oft auch häufig recidiviren. Nahe verwandt ist offenbar mit diesem *acuten angioneurotischen Oedem* das Erythema exsudatiforme und die Urticaria. Als eine Unterart, oder vielmehr als einen höheren Grad des *oedema angioneuroticum*, möchte ich das von Gull und Ord beschriebene Myxödem (Cachexia pachydermique) ansehen, wo die Anschwellung kein eigentliches Oedem, sondern eine myxomatöse, d. i. mucinhaltige Neubildung im Bindegewebe darstellt. Bei dieser Krankheit tritt sehr häufig geistige und körperliche Schwäche, ferner Atrophie der Schilddrüse mit sämmtlichen Erscheinungen der Cachexia strumipriva auf.

Dr. *Ruprecht* Londonban több myxoedema esetet látott demonstrálni, s a most itt bemutatott eset épp úgy néz ki mint azok.

Súlyosabb esetekben nem az arczon, de a kezeken is mutatkozott a bőr elváltozása. A prognosis kedvezőtlen.

A sympathicus galvanisatióját ajánlja.

4. Dr. *Velits* egy teriméjében majdnem háromszor megnagyobbodott méhet mutat be, a megnagyobbodás a méh nyaki részére vonatkozik és a megnagyobbodást a nyak-csatorna nyákhártyájából kiindult carcinomás megbetegedés okozza. A méh izomfala azonban kifelé még ép, úgy, hogy a méhnek hüvelyen át végzett kiirtását mindenütt az ép szövetben eszközölt alákötésekkel lehetett kivinni. Az operált jól van, a műtét után szépen gyógyul.

Napirend után dr. *Fischer* indítványozza, hogy elevenítsük fel azt a régi jó és hasznos szokását az egyesületnek, mely szerint a szakemberek szaktudományuknak haladásáról évenként referáló előadást tartottak.

Az indítvány általános tetszésben részesül, a szakülés jelenlevő tagjai közül mindjárt többen önként jelentkeznek a feladat elvállalására. Miután azonban a tagtársaknak jó része nincs jelen, elhatároztatott, hogy egy ív küldessék ki, amelyen a szaktudományuk haladásáról referálni óhajtók feliratkozhatnak.

Több tárgy nem lévén, elnök a szakülést bezárja.

X. Természettudományi szakülés 1894. január 23-án.

Elnök: *Schmidhauer Antal*

Jegyző: *Szép Rezső*.

1. Elnök üdvözlő szavai után, a szakosztály a múlt ülés jegyzőkönyvét tudomásul veszi és hitelesített.

2. *Kiss Gábor* társ. könyvtáros úr felsorolja az újabban érkezett műveket.

Tudomásul vétetik.

3. Elnök felszólítja *Pallagi Gyula* urat, hogy bejelentett előadását: „A hővezetés egy problémájáról“, szíveskedjék megtartani.

A gyülekezet tetszéssel fogalta az előadó számos mennyiség-tani példákkal illusztrált érdekes fejtegetéseit, mire elnök az ülést — más tárgy hiányában — bezárja.

XI. Orvosi szakülés 1893. február 1-én.

Elnök: Dr. Polak Hugó.

Jegyző: Dr. Velits Dezső.

Az előbbi ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után következik:

Napirend: 1. Dr. Solowij A. több laparotomia-eset bemutatása. 2. Bizottsági jelentés.

1. Dr. Solowij bemutatja a következő laparotomia-eseteket:

a) egy nőnél, ki most a hatodik terhességi hónapban van, ennek fellépte előtt egy óriási cystát irtott ki, mely valószínűleg előrement kocványtorsio miatt a hasfallal és környező szervekkel kóros összenövésben nagy nehézségeket gördített a kiirtás elé;

b) esetben az uterus jobb oldalán fekvő ökölnyi lobos tumort irtott ki, amely műtét után tuba-ovarialis tömlőnek bizonyult; a nőnél hasfali sipoly képződött amelyen át varratok ürültek ki.

Az eset kapcsán tuba-ovarialis tömlők genesisét vázolja.

c) Egy Pozsonyból származó gyári munkásnőt mutat be, kinél 1891. június havában az osteomalacia első tünetei léptek fel s reá két hónap mulva most harmad ízben terhes lett.

A terhesség közben a tünetek súlyosbodtak s a terhesség közepén a csontok flexilitása mellett s az osteomalaciára jellegző medence-elváltozások közben a conj. diag. 11 cm.-nek az ülőgumok egymástóli távolsága $5\frac{1}{2}$ cm.-nek találtatott. A terhesség végén a szülőtevékenység fellépése után a conservatív császármetszést végezte, miközben a petefészkeket is eltávolította, hogy így a Fehling által ajánlott castratioval a nőt a csontlágyulásos folyamattól megszabadítsa.

d) A negyedik esetben egy fejnyi fibromyomának diagnosztizált daganat került kiirtás alá, műtét közben kiderült, hogy a méhnek fibromája mellett ovarialis cystoma is van jelen. A méhcsontkítás után extraperitoneális csontkezelés; gyógyulás hasfali sipolylyal, mely későn záródott.

e) eset filromára vonatkozik, amelyben az ököllyi a méh mellett ülő daganatot per laparotomiam enucleálta, ez esetben is fistula abdominalis maradt hátra.

Következik a daganatok demonstrációja és a fibroma operációknál a különböző csomók kezelési módok ismertetése.

f) Végre egy retroflexio fixa uteri esetben, a méhnek felváltását és annak a hasfalhoz való rögzítését végezte. A gyógyulás annyiban volt zavarva, hogy a méh rögzítése helyén a hasfalban abscessus és sipolyjáratok képződtek, melyek közül kettő most nyitva van.

Együttal demonstrálja az egyik oldali megbetegedett és kiirtott kürtöt és petefészket. — Továbbá néhány szóval a méh fixációjának különböző módjait említi fel.

Dr. *Velits* az itt bemutatott esetekhez hozzászólván, mindenekelőtt kérdi, hogy vajjon az itt bemutatott myomesetekben mi volt az indicatio a műtétre. A myomoperatiók tudvalevő nagy mortalitása mellett ugyanis tekintettel a tünetek hiányában (vérzés, nyomási tünetek) különben ártalmatlan természetű daganatra csak szoros indicatio alapján történhetik a radicalis beavatkozás. Igaz ugyan, hogy a myomoperatiók technikájának az újabb időben történő kísérletezésekkel, amelyek a csomoknak intra-, resp. retroperitonealis ellátására irányulnak, tökéletesbedése várható, másfelől azonban a myom okozta tünetekkel szemben annyi palliativ gyógyszerköz áll rendelkezésünkre, hogy a még mindig igen veszélyes radicalis műtétet igen sok esetben elkerülhetjük és ezekkel a nőket esetleg átvihetjük a climaxba, amidőn a daganat jelentősége spontán szokott javulni.

A ventrofixatiós-eset felszólalónak is megfordult észlelése alatt, de akkor a tünetek nem állottak arányban a laparotomia esélyeivel, sőt lobellenes kezelés közben azoknak alábbhagyását észlelte. Miután a fixált méhet narcosisban felváltastania nem sikerült, esetleg a laparotomiát helyezte kilátásba a méh felváltását és a beteg adnexák eltávolítását eszközlendő; a ventrofixationak azonban a méh physiologicus helyzetére való tekintetből, s a szándékolt, vagy esetleg létrejött ventrofixatióknál észlelt tünetek miatt nem barátja. Végre az osteomalaciás eset bemutatása kapcsán remélte a felszólaló, hogy dr. *Solowij* az

éppen reánk, pozsonyi orvosokra nézve annyira fontos körülményre fog figyelmeztetni, hogy az osteomalacia hazánkban és itt, főleg Pozsonymegyében, elég gyakran előforduló betegségként észlelhető.

Egy ízben e körülményre két castratio esetére kapcsán felszólaló figyelmeztette volt a t. egyesületet, azóta alkalma nyílt e téren bő tapasztalatokat gyűjtenie. Eddig 12 osteomalacia esetet látott, melyek közül kilenczben sikerrel végezte a castratiót, két esetben a szövetek törékenysége miatt, amit a véredények hyalin elfajulása okoz, a méhnek csonkítását is kénytelen volt végezni.

Felszólalónak közleménye megjelenése óta, amelyben összesen, 14 Magyarországon észlelt osteomalacia-esetet sikerült összegyűjteni, azoknak száma felszaporodott 27-re és ezek közül 13 eset Pozsonymegyéből és itt is főleg Csallóközből származik, a betegség tájkórként látszik előfordulni. Nevezett közleményében kifejezést adott azon véleményének, hogy az eddig gyakorolt Porro-féle császármetszés helyett a conservatív császármetszést a castratióval kombinálva lehetne eredményesen megkísérteni, mint a melylyel a szülést befejezve a csontlágylást is gyógyítjuk.

Annyival inkább örömmel üdvözlö az itt bemutatott esetet, mint a mely a *Braun* által *Madurovicz* klinikájáról közölt másik két gyógyult esettel e combinatio kivihetőségét demonstrálja. A bemutatott esetben ugyan, tekintettel a betegség friss keletére és a gummi-medenczének bemenete mérsékelt szűkületére, a 11 cm. conj. diagonalissal, a szülésnek per vias naturales befejeztetéséről ép magzattal apodictice elzárkózni nem lehet. Felszólaló egyik esetében hasonló fokú szűkület mellett, de a csontok flexilitása jelenlétében élő érett magzatot látott spontán megszületni. És *Löblein*, kinek absolut szűkületű osteomalacicus medenczeinél két esetben fordítással élő érett magzatokat sikerült kihoznia, joggal figyelmeztet, hogy a szülési beavatkozás előtt szerezzünk meggyőződést a csontok flexilitásának fokáról, ha kell narcosisban, de semmi esetre se fogjunk azonnal a császármetszéshez.

E megjegyzésekre dr. *Solowij* a következőkép válaszol:

Myom eseteiben időkimélés szempontjából nem terjeszkedett ki az indicatiokra.

Egyik esetében a munkásnőnek kívánságára végezte az operatiót, mert a daganat nyomástüneteket okozott. A másik esetben az ovarialis kystoma adta az indikatiót a beavatkozásra, különben egyéni felfogás dolgának tartja, hogy ki mikor operál. A ventrofixatió esetében inkább a perimetriticus folyamat okozta tünetek sürgették a beavatkozást, s miután a fixált méhet felváltotta, történt a ventrofixatio.

Osteomalaciás esete bemutatásával, amelyben a conservativ császarmetszést a castratióval végezte, nem jut eszébe a prioritást magának vindicálni.

Dr. *Velits* viszontvázolásában elismeri, hogy néha, bár igen ritkán, sajátságos elhelyeztetése miatt ökölnyi myoma is okozhat kiirtást sürgető tüneteket, a másik esetben azonban a priori myoma diagnózisával történt myom operatio, mert a kystoma jelenléte csak a műtét közben ismertetett fel, aminek exstirpációja a posterior mindenestre indikálva volt.

2. Bizottsági jelentés. Dr. *Kanka*, mint egyike a múlt ülésen az orsz. közegészségügyi tanács kezdőpontjaira adandó válasz szerkesztésére felkért albizottság tagjainak, jelenti, hogy dr. *Fischer* kartárs közbejött balesete miatt evvel még nem készülhettek el.

Tudomásul szolgál.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

XII. Természettudományi szakülés 1893. február 6-án.

Elnök: *Schmidhauer Antal*.

Jegyző: *Polikeit Károly*.

1. A múlt ülés jegyzőkönyve hitelesítése után, *Bittera Károly* a társ. custosa bemutatja a természettudományi múzeum számára érkezett ajándékokat.

2. Az elnök indítványára a gyűlés br. *Meinyánsky Dénes*, *Könyöki József*, *Bajzáth Gusztáv*, *Böttner Károly*, *Windisch János* és egy névtelen hölgy ajándékozónak köszönetet szavaz.

3. *Rank Rezső* felolvasást tart „*A Felső-Duna szabályozásáról*”. Előadó ismerteti a folyók szabályozásának rövid történetét,

majd áttér a Dunára, ismerteti és méltatja a Dunán végbemenő szabályozásokat, hangsúlyozza azok fontosságát közgazdasági szempontból és végül ábrákban mutatja be, minő lesz a felső Duna képe, ha a szabályozás teljesen keresztül lesz vive.

Előadót a hallgatók zajosan megéleljenzik, mire
Elnök az ülést bezárja

XIII. Orvosi szakülés 1893. február 22-én.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla.*

Jegyző: Dr. *Barts József*

Tárgy: 1—3. Betegtek bemutatása. 4. Dr. *Fischer Jakab* indítványa az orvosi rend ügyének megvitatása tárgyában.

Elnök megnyitván az ülést, felolvassa a múlt ülés jegyzőkönyvét, mire az ellenvetés nélkül hitelesítették.

1. Dr. *Dobrovits Mátyás* bemutat egy 16 éves férfibeteget karikás sömörrel (*herpes et erythema iris*), mely annyiban is érdekes, hogy még a nyelven is vannak ilyen alakú tőmadások.

Bemutató röviden értekezik a betegség mivoltáról, fel-
említi, hogy aetiologiája homályos s hogy orvoslása indifferens
szerek alkalmazására szorítkozik.

2. Dr. *Kanka Károly*, kir. tanácsos, bemutatja a szemlencsét, melyet azon beteg kötőhártyájából kivágott, kit az utolsóelőtti ülésben a tagtársak láttak. A 62 éves földmivest három hónappal ezelőtt ököre döfte meg szarvával jobb szeme táján, mire 3 hétig tartó, nagyon fájdalmas szemgyulladás támadt. Ennek multával azt vette észre a sérült, hogy bántott szeme belső szegletében kis gömbölyű sűrűs daganat mutatkozik, mely azóta változatlanul egy helyben maradt.

A látótehetség, mely a sérülés után teljesen megfoghatkozottnak látszott, visszatért.

Vizsgálatkor szembeötlöttek a lefolyt szemrekeszlob (*iritis*) tünetei, továbbá a szemrekesznek megszakadása, mely fel és kifelé tart. Ezen coloboma szakasztott mása gyanánt tünt fel annak, milyent a Graefe-féle hályogmetszészkor mesterségesen idézünk elő. E helyen látható volt azonkívül egy 4—5 $\frac{m}{m}$ -nyi finom szürke heg a porzhártya szélén

A sérülés lefolyása ekkép gondolható: a szarvdöfés kioldította a lencsét tokjából, leszakította s eltolta a szemrekesz felső szélét, a szemgolyó e tájt a szklera és kornea határán megrepedt, mire a lencse a sértetlen kötőhártya alá csúszott. Innen azután a szem mozgásai és izomereje segítségével a laza kötőhártya alatt tovább csúszott a belső szemzúgba. A műtétel egyszerű bemetszésből állott, melyet a kötőhártyán ejtett a bemutató.

A szklera épnek mutatkozott. A kivett lencse félig érett hályognak színét viseli; kérge szürkés, magja sárgás.

Az ejtett seb varrat nélkül 24 óra alatt behegedt; a látó tehetség olyan, mint hályogvétel után szokott lenni; a beteg $3\frac{1}{2}$ convex üveggel öt méternyi távolságban még olvassa az ujjakat, a szem feneke tükörrel vizsgálva tisztának, épnek mutatkozott, csupán az üvegtestben tűnik fel a szemforgásnál valami czafatféle, mi tán a szemrekesz maradéka.

A beteg harmadnapra a műtétel után bekötött szemmel eltávozott.

Megemlítendő még, hogy hasonló lencseficzamodások — habár átlag véve ritkaságok, — ismételten vannak feljegyezve szemészeti irodalomban.

A szakülés köszönettel fogadja az érdekes előadást.

3. Dr. *Velits Dezső* bemutat egy csecsemőt, kin defectus ani et recti nevezetű világra hozott fogvatkozás miatt műtételt végzett.

A fiú újszülött február 7-én jött a világra, 3600 gm. nehéz s jó testben volt. Gyermekszurok nem vált el tőle. Vizsgálatkor kitűnt, hogy a tökvarrat hátrafelé vonuló vonalának végén — a végbélnyílásnak megfelelőleg — borsónyi dudorodás emelkedik.

A műtételt 36 órával a szülés után hajtotta végre, midőn a has puffadni kezdett, oly módon, hogy a gát bőrét hosszában a raphe irányában átmetszette, az alatta fekvő lágyszöveteket a medenczebemenet magasságáig tompán szétfejtegette, mire tapintó ujjá egy erősebb kötegfforma képletet ért, melyet késsel vágott át. Erre gázok toltak ki és kevés mekonium ürült ki. Nem sikerült a végbélet a bőrhöz hozzávarrni. Ötöd-

nap kivette a drainsövet, a közben a seb környékén a támadt bőralatti vérömlés felszívódásnak indult, a has lelohadt az emésztés rendesen ürült ki a mesterséges alfelnyíláson. A escesemő 14 napos, jól táplálkozik s kielégítő állapotban van.

Ha további sorsáról értesül, nem fogja elmulasztani azt a szakosztályban megemlíteni.

Dr. *Hauer Ernő* betegét nem mutathatja be, mert a fiú szokatlan félelmet árukt el.

4. Dr. *Fischer Jakab* indítványozza, hogy idején volna, ha a szakülés az orvosi rend ügyének érdekében nyilatkoznék s rövid felterjesztésben fordulna a jelenlegi belügyminiszterhez, ki elismerésre méltó érzéket tanúsít az egészségügy iránt. Az erre támadt eszmecsere után határozatba ment, hogy azonnal küldendő ki egy szűkebb számú tagból álló bizottság, mely a felterjesztést megfogalmazná, mire azt a szakülés tárgyalás alá venné.

A megejtett választás következő tagokra esett: dr. *Fischer Jakab*, dr. *Ruprecht Márton*, dr. *Lendvay Benő*, dr. *Vímossy István*, dr. *Zsigárdy Aladár*.

Több tárgy nem lévén, a szakülés véget ért.

XIV. Természettudományi szakülés 1893. február 27-én.

Elnök: *Schmidhauer Antal*.

Jegyző: *Szép Rezső*.

Elnök megnyitván a szakülést, engedélyt kér arra, hogy a mult ülés jegyzőkönyvének felolvasását a jövő ülésre halaszthassa.

Elfogadtatik.

Ezután *Forgó Ignác* megtartja érdekes felolvasását: „*Az optikai távmérésről kapcsolatban a logarítmikus univerzál tachymeternek bemutatásával*“. Az érdekes előadás mindvégig lekötötte a hallgatóság figyelmét és előadót zajosan megéljeneztek.

Elnök, más tárgy hiányában, az ülést bezárja.

XV. Orvosi szakülés 1893. márczius 29-én.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Heljettes jegyző: Dr. *Vámossy István*

A mult ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után

1. Dr. *Vajmár* myocarditis purulenta boncztnai készítményét mutatja be.

2. Dr. *Röhrich* veleszületett vesehiány készítményét demonstrálja.

3. Dr. *Oeller* Spondylomyelitis tuberculosa praeparatumát mutatja be, majd corpus alienum (nekrotikus esontdarab) in vesica urinaria készítményét demonstrálja.

A hallgatóság a bemutatásokat és a hozzá fűzött magyarázatokat élénk figyelemme kíséri, mire elnök az ülést bezárja.

XVI. Orvosi szakülés 1893. április 5-én.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Jegyző-helyettes: Dr. *Vámossy István*.

1. Elnök az ülést megnyitja és a mult ülés jegyzőkönyvét olvastatja fel.

2. Dr. *Epstein József* egy katona jobb szemének luxatio lentissel egybekötött sérülését mutatja be. Az esethez fűzött érdekes magyarázathoz dr. *Kanka Károly* kir tan. szolt hozzá.

Más tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

XVII. Orvosi szakülés 1893. június 8-án.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Jegyző: Dr. *Barts József*

Tárgy: A f. évi június hó 5-én tartott választmány-üléstől kiküldött bizottság jelentése.

Elnök megnyitván az ülést, felemlíti, hogy az országos közegészségügyi tanács szabálytervezetet küldött be, mely az életbe léptetendő orvosi díjszabásra vonatkozik s egyúttal arra szólítja fel az egyesületet, hogy netaláni észrevételeit f. hó 10-éig terjeszse be az országos közegészségügyi tanács jegyzőjéhez.

Ez ügyben a választmány f. hó 5-én ülést tartott, melyben határozatba ment, hogy a szóban forgó tervezet egy, két tagból álló bizottságnak adandó ki részletes kidolgozás végett, s hogy e munkálat az orvosi szakosztály elé terjesztendő.

Jegyző erre felolvassa az említett választmányi ülés jegyzőkönyvét, továbbá az egészségügyi tanács szabálytervezetét s végül a bizottság által kidolgozott részletes díjtételeket.

A szakülés elfogadja egy némely módosítással az előterjesztett díjszabást s felkéri az elnököt, hogy azt az ülés jegyzőkönyvének kapcsán küldje meg az orsz. egészségügyi tanács jegyzőjének.

Erre indítványozza dr. *Ruprecht*, mondatnék ki, hogy az orvos lakóhelye területén kívül — ha csak különös kötelezettség nem forog fenn — nem tartozik díjazás mellett sem a meghívásnak eleget tenni, mert *collisio officiorum* támadhat belőle.

A szakülés nem bocsátkozik e kérdés tárgyalásába, egyrészt, mert nem tartozik ide, másrészt, mert sehol sincs megmondva, hogy pl. városi gyakorló magánorvosnak városa határán túl is kell a meghívásnak megfelelni, még ha fizetéssel is jár

2. Kifogásolja dr. *Ruprecht Márton* az egészségügyi tanács szabálytervezetének 9-dik pontját, mely a tanácskozmányért járó díjt megtagadja az ordinariustól, ha a tanácskozmány az ő javaslatára tartatott meg. Ez méltatlan dolog, mert a tanácskozmány csupán a fél beleegyezése következtében eshetik meg és érdekében történik. Ennélfogva indítványozza, hogy a tanácskozmányokért járó díjazásban a rendelő orvos is egyaránt részesüljön.

A szakülés helyesléssel fogadja dr. *Ruprecht* indítványát és magáévá teszi azt.

3. Dr. *Epstein József* indítványozza, hogy a szabálytervezet 6-dik pontja oly módosítványt nyerjen, hogy a sebész mesterek ugyanazon díjazásban részesüljenek, mint a graduált orvosok, mert felelősségük egy és ugyanaz.

A szakülés elfogadja az indítványt.

4. Indítványozza végül dr. *Epstein József*, hogy az orvos látogatási díjait megkettőztethesse, illetőleg megháromszorozhassa oly esetekben, midőn kiváló fertőző betegségekről van szó, pl. foltos hagymájról, choléráról, hólyagos himlőről, torokgyíkről, (difteria), skarlatináról, szóval midőn az orvos magát és családját a fertőzés veszélyének teszi ki.

Elfogadtatik.

Több tárgy nem lévén, az ülés befejezést nyert.

XVIII. Természettudományi szakülés 1893. október 9-én.

Elnök: *Wiedermann Károly* kir. tan.

Jegyző *Polikeit Károly*.

1. Elnök megnyitja az ülést és felszólítja *Bittera Károly* custos urat, hogy a muzeum számára beérkezett tárgyakról tegyen jelentést.

Megtörténik.

2. A gyülekezet elnök indítványára köszönetet mond a szíves adakozóknak. Ezek nevezetesen: *Brestyánszky Győző*, *Schwantzer*, *Schindler*, dr. *Kornhuber* útján dr. *Hübsch* és *Spitzer Mór* urak.

3. Dr. *Fischer Jakab* megtartja ezen ülésre kitűzött előadását: „*Legújabb statisztikai adatok Pozsony város lakosságáról*“.

Az előadást, melyben Pozsony városára vonatkozó statisztikai adatok nagy gonddal és fáradsággal vannak összeállítva és Magyarország fő- és más nagyobb városaival összehasonlítva, a jelenlevők nagy érdeklődéssel és tetszéssel hallgatták.*

Elnök az ülést berekeszti.

XIX. Orvosi szakülés 1893. október 18-án.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla*.

Jegyző: Dr. *Barts József*.

Tárgy: 1. Betegbemutatók dr. *Schmid Hugó* kórházi főorvostól. 2. Cholera-bacillusok demonstrálása dr. *Mergl Ödön* től és dr. *Tauscher Bélától*.

* Az előadást egész terjedelmében a 92. lapon közöljük.

1. Elnök megnyitván az ülést, felolvastatja a múlt ülés jegyzőkönyvét, mire ez észrevétel nélkül hitelesítve lesz.

2. Elnök megemlékezik az egyesület két érdemes tagjáról: dr. *Kassovitz Dávid* és dr. *Böckh Béla* tagtársakról, kik mindketten a nyár folyamában elhunytak.

Az ülés felállással adózik az elszenderültek emlékének.

3. Elnök erre jelentést tesz a Semmelweis emlékére gyűjtő bizottság felhívásáról, mire határozatba ment, hogy az egyesület pénztára ne járuljon az aláíráshoz, mert az egyesület szakosztályának egyes tagjai úgyis szándékoznak támogatni a szép eszme kivitelét.

Az aláírás azonnal meg is indult s elnök megbízást nyert, hogy a begyűlt összeget rendeltetési helyére továbbítsa.

Napirend: 1. Dr. *Schmid Hugó* bemutat egy 14 éves jelenleg viruló leányt, kin f. évi ápril hó 22-én empyema thoracis miatt két helyütt bordacsonkolást ejtett.

2. Bemutat 27 éves férfi-beteget, kinek szájjpadlás csontján a szemfog háta megett egy daganat volt, mely a Highmor-féle öbölbe hatolt. A daganat mivolta csupán a kiirtás után derült ki, t. i. dermoid-cysta volt, mely kifejlett fogat foglalt magában.

3. Végül elővezetetti harmadik operáltját. A 28 éves férfi-betegen Bassini módja szerint herniotomiát végzett és kiirtotta a csenevész balherét, mely a lágyékesatornában feküdt.

A szakülés nagy érdeklődéssel hallgatta az előadást s az előadót megéljenezte.

Elnök azt az óhajtását fejezi ki, hogy a részletes kórrajzokat az előadó úr az egyesület évkönyve számára beszolgáltassa.

4. Következik dr. *Mergl Ödön* és dr. *Tauscher Béla* bacteriologiai készítményeinek bemutatása három nagyítóval.

E készítmények csupán azon véglényekre vonatkoznak, melyek az ázsiai cholera megállapításánál szerepelnek, illetőleg az emésztetben előtalálhatók.

1. *Rétes tenyészet a Petri-féle csészében:*

- a) Spirillum seu vibrio seu bacillus cholerae asiaticae;
- b) Spirillum Finkler-Priori;
- c) Bacillus coli communis.

2. *Szurva oltott tenyészet:*

- a) Spirillum cholerae asiaticae;
- b) Spirillum Finkler-Priori;
- c) Spirillum Deuke;
- d) Bacillus coli communis.

3. *Festett készítmények:*

Ugyanazok mint 2. alatt, hozzá még Metsnikov-féle spirillum.

A tanulságos bemutatásokat a jelenlevők köszönettel veszik, mire az ülés véget ért.

XX. Természettudományi szakülés 1893. október 25-én.

Elnök: *Wiedermann Károly*, kir. tanácsos.

Jegyző: *Polikeit Károly*

A jegyzőkönyv hitelesítése után elnök felszólítására *Antolik Károly* főrealisk. igazgató úr megtartja érdekes előadását: „*A rezgő hártyalak hangidőmai és azok rendszere*“, számos mutatóványokkal és kísérletekkel.*

Elnök megköszönve előadónak érdekes és nagy figyelemmel hallgatott előadását, az ülést berekeszti.

XXI. Orvosi szakülés 1893. november 15-én.

Elnök: *Dr. Tauscher Béla*.

Jegyző: *Dr. Velits Dezső*.

Tárgy: *Betegbemutatók.*

A múlt ülés jegyzőkönyve felolvasás után megjegyzés nélkül hitelesítették.

A napirend előtt elnök jelenti, hogy a *Semmelweiss* emlékre 115 frt gyűlt össze, s hogy az összeget a bizottság pénztárosának, *dr. Elischer Gyulának*, beküldte.

Tudomásul szolgál.

Továbbá bejelenti, hogy *dr. Heim Fde* stomfai orvos az egyesület tagjai sorába óhajt lépni.

Örömmel vétetik tudomásul.

* Az előadást egész terjedelmében az 1. lapon közöljük.

Következik a napirend:

1. Dr. *Röhrich* szembeteget mutat be, kinek mindkét szarúhártyája érzéketlen. A jobb szem tönkre ment, a bal szem szarúhártya homálya miatt előbb iridectomiát végeztek, most pedig a homály némi feltisztulását érik el 10–30% terpentinolaj bedörzsöléssel, amit a beteg igen jól tűr.

2. Dr. *Schmid Hugó* több sebészi esetet mutat be. És pedig:

a) két férfit, kiknél hydrocele funiculi spermatici biloculare extraingvinale észlelhető. Az egyiknél próbapunctióval már eldöntötte, hogy sérvvel nincs egybekötve, s a radicalis gyógykezelésre, jodtinctura, vagy angol oldat befecskendésére alkalmas; a másikonál is előbb punctiót végez.

b) Egy betegnél, kinek mellkasa fadarab ráesése folytán zúzódást szenvedett, a jobb kulcscsont szegyi vége feltünően kiáll, de a további kérdezősködés alapján kiderül, hogy ez egy három év előtti trauma következtében létrejött, s most már szalagosan fixirozott ficam.

c) 50 éves férfi 15 nap előtt jobb vállficzamat szenvedett, de a lágy részek nagyfokú zúzódása és oedemája miatt a repositió narcosisban sem sikerült. Később, ha az oedema megszűnik, fog újabb kísérletet tenni, de forszírozni ekkor sem fogná a repositiót.

d) Bemutat továbbá egy fiatal embert, kinek bal könyök ízületében radius-ficzammal ulnatörés párosult. Tekintettel a sérülés idült voltára, csak resectióval véli a végtagot használhatóvá tenni.

e) Végre egy favágót mutat be, akinél 1885-ben a bal könyökizület resectióját végezte tuberculosis miatt, s aki most 8 év múlva az időközben képződött álizülettel egész jól tudja használni e végtagot.

3. Dr. *Velts Dezső* egy szűkmedenczés nőt mutat be, akitől a mult évben symphyscotomia után már egyszer e helyen beszélt. Ezúttal a 35-ik hétben bevezetett mesterséges koraszülés után főleg azért érdemel figyelmet az eset, mert a koraszülést a galvanáramnak külső alkalmazásával sikerült bevezetni. 5 ülés után u. i. az emlőbimbó és a hasra alkalmazott electrodok a méhnek rendszeres összehúzódásait váltották ki.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

XXII. Természettudományi szakülés 1893. november 20-án.

Elnök: *Schmidhauer Antal.*

Jegyző: *Polikeit Károly*

A mult ülés jegyzőkönyve hitelesítettén, elnök felszólítására dr. *Bozóky Endre* főreálisk. tanár úr előadást tart: „*A matematika tréfás feladatokba.*” czímmel, melyet a hallgatóság nagy érdeklődéssel és tetszéssel végighallgatott.

Elnök előadónak köszönetet mond és az ülést bezárja.

XXIII. Orvosi szakülés 1893. november 29-én.

Elnök: Dr. *Tauscher Béla.*

Jegyző: Dr. *Velits Dezső.*

Tárgysorozat: Betegbemutatók.

Az elmúlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése után

1. Dr. *Schmid Hugó* bemutat:

a) egy 60 éves egyént, kinek a bal arczán 20 éve növekvő almanagságú daganatát differenciális diagnosis alapján fibromának tartja;

b) egy másik egyénen a vállsont nyaktörésnek a felkarcsont sebészi nyaktörésével complicált esetét demonstrálja.

2. Dr. *Kanka Károly* kir. tan., bemutat beteget, kinek jobb szemén természetes lencseficzamodás állapotban meg (luxatio lentis spontanea).

S. J., 35 éves, gazda neje, hét gyermek anyja 1893. évi augusztus hó 16-án kereste fel az országos kórházat szembaja miatt, melyben három hét óta szenved. A nő kiskora óta közellátó. Vizsgálatkor szembeötlő a szem gyuladt volta, a ciliaris vérmesség és a könyezés. Azonkívül látunk a mellülső kamrában egy olajcseppszerű, sárgás színű átlátszékony testet, mely mögött a szemrekesz tűnt fel sötétebb színezetében. A szembogár kicsi, megszorult, kerek. E szem látóképessége igen fogyatékos, éppen csak fénysejtésre szorítkozik. A bal szem teljesen ép, mérsékelt közellátó. A beteg heves baloldali fejfájásról panaszkozik. Bajának eredetére nézve nem bír más felvilágosítást adni, mint azt, hogy sérülést nem szenvedett, hogy az rögtön magától támadt.

Mint hogy a vizsgálat nyomán meggyőződünk, hogy helyehagyott lencsével van dolgunk, elhatároztuk annak végleges eltávolítását, mit augusztus 23-án, miután a heves fájdalmak atropin-cseppentésre és antipyrinre megszűntek, véghez is vittünk.

A műtét nehéz volt a beteg érzékenysége miatt és azon körülménynél fogva, hogy a hályogkést az előreesett lencsén keresztül kellett vinni a mellülső kamrába. A sebet a kornea felső részén ejtettük meg, mire a lencse a seben magától kitolult, de utána kevés üvegtest is ömlött ki, minek okáért a szemet azonnal bekötöttük. Negyvennyolcz óra mulván felbontván a kötést, láttuk, hogy a szem erősen belövelt, hogy a mellülső kamrában kevés vér van s hogy a kornea sebébe a szemrekesz egy része beleszorult. Azonban ezen összes reactio néhány nap mulva megszűnt, úgy hogy a beteget szeptember hó 7-én haza eresztettük oly javult állapotban, hogy az ujjakat félméterre is kivehette s hogy otthon a házi munkát is végezhetette. Október vége felé azonban a nő egy éjjel heves fájdalmakat kapott, az eddig teljesen ép bal szemében, mely azután igen megveresedett s látása megfogyott. Ennek folytán november hó 7-én újra jelentkezett az orsz. kórházban. *Status praesens:* A bal szem igen belövelt, a pupilla tág, a rekesz színe nem változott, a látás annyira csökkent, hogy a beteg csupán az ujjak mozgását veheti ki. Miután néhány nap után nyugalomra és antipyrinre a fájdalmak enyhültek, szemtükörrel vizsgáltuk meg a szemet, amikor kitűnt, hogy a lencse a szembogár hátterében az üvegtestben vízszintesen elmerülve fekszik. Azonkívül észleltünk az üvegtestben néhány mozgékony homályos részletet. A szem látása annyira fogyott, hogy a beteg csupán erős kettős domború üveggel lát s megkülömböztet.

Vizsgálva a jobb szemet, melyen augusztus havában a lencse-extractio műtétele történt, tapasztaltuk, hogy a heg tágult, úgy hogy a kornea görbületének színe megváltozván — astigmatismus irregularis fejlődött ki — mi a látást igen megnehezíti. A nő látja a kezét, de ujjait nem bírja megolvasni.

Visszatérve az észleltekre, kimondhatjuk, hogy a jelen esetben magától fízamodott ki mindkét lencse s hogy a bal szem lencséje ennek következtében oly fekvést nyert, mint lencsesüllesztés műtételekor (reclinatio).

Mint hogy pedig erőszak behatását megállapítani nem lehet, valószínű, hogy a lencse helyehagyását belső ok, például a zonula zinnii meglazulása idézte elő.

De nagyon valószínű, hogy az üvegtestben is vannak beható elváltozások.

A kór lefolyására nézve megemlítendő, hogy az e szemén is végbevitt extractio sikerrel volt koronázva s a beteg megfelelő üveggel ellátva gyógyultan hagyta el a kórházat.

3. *Raditz Róbert* gyógyszerész üvegből készült Pravatz-féle fecskendő-t mutat be.

Több tárgy nem lévén, elnök az ülést bezárja.

A pozsonyi orvos-természettudományi egyesület 1894. január 22-én tartott közgyűlése.

Elnök: Dr. *Kanka Károly*, kir. tan.

Jegyző: Dr. *Fischer Jakab*.

1. Elnök a következő szavakkal nyitja meg a közgyűlést:

Igen tisztelt uraim!

Midőn újjászervezésünk óta másodszer van szerencsém egyesületünk évi rendes közgyűlését megnyitni, örömmel konstatálhatom, hogy az a lefolyt évben megerősödött, gyarapodott. Tanúsítja ezt azon körülmény, hogy tagjaink száma a lakosság minden osztályából tetemesen szaporodott, mi arra mutat, hogy egyesületünk kifelé való hatása növekedett, s e tekintetben azt hiszem, a múlt évben tett kirándulásainknak s a népszerű előadásoknak sokat köszönhetünk. Kétséget nem szenved, hogy beléletünk élénkülése, társulatunk kifelé való hatását mindinkább fokozni fogja. Szellemi testületek működése és érvényre jutása ugyanazon törvényeknek van alávetve, mint a szerves lényeké. Az első feltétel a jó, az egészséges szervezet, s e tekintetben, azt hiszem, új alapszabályaink lényeges kifogást nem szenvednek. A második feltétel az, hogy az egyesület tisztviselői és tagjai élénk kitartással működjenek céljaink előmozdításában. Ha ezen feltételeknek eleget teszünk, akkor a jó eredmény ki nem maradhat. Eszközeink erre, azt hiszem, elegendők. Nagyméltóságú gróf *Pálffy János* nagylelkűségének köszönhetjük, hogy szép, kellemes hajlékunk van, nem csak gyűléseink számára, de könyvtárunk elhelyezésére is; ezen könyvtár maga oly kincs, mely száznál több tudományos egyesület dolgozatait

foglalja magában, s mely csak azon buzgó kezekre vár, hogy rendeztessék s használhatóvá tétessék. El nem mulaszthatom azon óhajomnak kifejezést adni, mily kívánatos lenne, hogy egyes szakemberek ezen könyvtárt felhasználnák arra, hogy időszakonként a szakmájukban történt előmenetelről, felfedezésekről referálnának, mi a többi, ezen szakmával nem éppen tüzetesen foglalkozó tagtársakra nézve igen hasznos volna. Egyesületi terménytárunk bő anyagot nyújt részint a természet-tudományi ismeretek tágas körökben való terjesztésére, részint egyes szakok tüzetes tanulmányozására. Sajnálattal meg kell vallanom, hogy muzeumunk még mindig oly kedvezőtlen helyiségben van felállítva, mely kellő világossággal nem bír s nyirkos állapotánál fogva a tárgyak romlásával, sőt végső elpusztulással fenyeget. Szegénységünk mellett igen nehéz e bajon segíteni, mert a várostól ingyen átengedett helyiséget más kibérlendő alkalmasabbal felecserelni csak igen nagy pénzáldozattal volna véghezvihető. Az orvosi szakosztálynak bő forrása van az országos kórház s más orvosi intézetekben, melyek minden orvosi szakból oly bő anyagot nyújtanak tudományos felhasználásra, hogy azt csaknem kimeríthetetlennek lehet mondani. Igaz s el kell ismernünk, hogy nagy akadály e tekintetben, valamint minden tudományos irányzatban, a létérti küzdelem, melynek súlya alatt nyögünk, de azért nem szabad csüggednünk, hanem inkább fokozott erővel az élet miseriái közt vigaszt keresni a szellemi világban.

Ha társulatunk történetét vizsgáljuk, azt vesszük észre, hogy az már különféle fázison ment keresztül. Mint jól szervezett egyéniség létre jött s már kezdetén az ügynevezett sokat ígérő gyermek gyanánt, képességének szép jeleit adta. De jöttek a gyermekkori betegségek, melyek sokáig tartottak, s kevés híja volt, hogy egyesületünk végelgyengülésben ki nem mult. Új erők hozzájárulásával sikerült benne a szunnyadozó életet ismét felébreszteni; testületünk ismét megifjúdott, s habár gyenge serdülő korában van még, de remélhető, hogy gondos ápolás mellett a zsenge plánta kifejlődik még lombos fává, melynek árnyékában talán csak utódaink fognak pihenni s gyümölcsseit élvezni. Legyenek önök, tisztelt uraim, azon gondos kertészek, kik ezt lehetővé teszik.

Midőn ezennel közgyűlésünket megnyitottnak nyilvánítom, felkérem a tisztelt tisztviselő urakat, hogy évi jelentéseiket a tárgysorozat szerint előadni szíveskedjenek.

A közgyűlés az elnöki megnyitót lelkesen megéljenzi.

2. Dr. *Fischer Jakab* felolvassa **titkári jelentését**, mely ekkép szól:

Tisztelt közgyűlés!

Midőn ma másodízben van szerencsém a tisztelt közgyűlés elé jelentésemet terjeszteni, örömmel tölt el annak a tudata, hogy egyesületünk számban és tekintélyben megnövekedett. Negyvenkilencz új taggal szaporodtunk az elmúlt esztendőben és örömmel jelenthetem, hogy az új tagok sorában közéletünk számos kiváló tagját üdvözölhetjük, jelölül annak, hogy mindinkább szaporodik azok száma, kik egyesületünk céljaival rokonszenveznek és azt támogatni is óhajtják. Évvel szemben azonban nem csekély egyesületünk vesztesége sem. Mindenekelőtt meg kell emlékeznem három tagunk elhunytáról, kik jellemszilárdságuk, humanus érzelmük és tudományos műveltségük által amint diszélül szolgáltak a társadalomnak amelyben éltek, úgy emelték egyesületünk tekintélyét és mozdították elő annak érdekeit is. Dr. *Böckh Béla*, dr. *Böhmer Nándor* és dr. *Kassovitz Dávid* emlékezete bizonyára túl fogja élni halálukat és azt hiszem, hogy a közhangulatnak adok kifejezést, ha egyesületünk nevében e helyen ezen buzgó tagok elhunytát sajnálattal említem fel. Részből elköltözés, részből kilépés által 21 tagot veszítettünk, úgy hogy a szaporodás 25. Ezek szerint van most 187 rendes és 7 tiszteletbeli tagunk.

Hogy egyesületünk tekintélyében sem fogyatkozott meg, azt mutatja többek között az az élénk részvétel, melylyel egyesületünk működését a nagyközönség fogadja, amely különösen az általunk rendezett népszerű tudományos estélyek látogatottságában nyer kifejezést. A müncheni orvosi egyesülettől az a megtisztelő felszólítás érkezett hozzánk, hogy kiadványainkkal egymással csereviszonyba lépünk; a római internationalis orvosi congressustól, továbbá a budapesti nemzetközi demographiai congressustól is meghívók érkeztek, amelyben felszólítanak, hogy ezekre a congressusokra képviselőinket küldjük el.

Ami az egyesületünk körében kifejtett tudományos munködést illeti, úgy e tekintetben még -- hogy őszinte legyenek sok a kívánni való. Úgy látszik, hogy a létért vagy jobban mondva: a mindennapi kenyérért való küzdelem annyira

igénybe veszi manapság az erőket, hogy pusztán a tudományért csak kevesen hajlandók időt áldozni. Ilyen viszonyok között tehát enyhébben kell megítélnünk azt a tényt, hogy az egyes szakosztályok anyag hiányában gyakran nem voltak abban a helyzetben, hogy az alapszabály kívánta minden két hétben szakelőadást tarthassanak. Az elmúlt évben a természet-tudományi szakosztályban összesen hat, az orvosiban kilencz szakülést tartottunk és öt népszerű tudományos estélyt rendeztünk. A szakosztályi ülések elég látogatottak voltak és sorrend szerint ekkép következtek:

A természettudományi szakosztály ülésein a következő rendes tagok tartottak előadásokat:

január 23-án: *Pallagi Gyula*, „A hővezetés egy problémájáról“;

február 6-án: *Rank Rezső*, „A Felső-Duna szabályozásáról“;

február 27-én: *Förgő Ignác*, „Az optikai távmérésről“;

október 9-én: dr. *Fischer Jakab*, „Pozsony lakosságának újabb statisztikai viszonyairól“;

október 25-én: *Antolík Károly*, „A rezgő hártyákról“;

november 20-án: *Bozóky Endre*, „A matematikáról tréfiás feladatokban“.

Az orvosi szakosztály ülésein:

január 18-án: beteget mutattak be *Epstein*, *Fischer*, *Kanka* és *Velits* doctorok;

február 1-én: dr. *Solowij* tartott előadást több lapparatomia esetről;

február 22-én: *Dobrovits*, *Kanka* és *Velits* doctorok mutattak be betegeket;

márczius 29-én: *Vaymár*, *Röhrich* és *Oeller* doctorok mutattak be betegeket;

április 5-én: dr. *Epstein* mutatott be egy esetet;

október 18-án: dr. *Schmid* betegeket, dr. *Tauscher* cholera-bacillusokat mutatott be;

november 15-én: *Röhrich*, *Schmid* és *Velits* doctorok mutattak be betegeket;

november 29-én: *Schmid* és *Kanka* doctorok betegeket mutattak be;

június 8-án: az orvosi szakosztály egy rendkívüli ülésben az orsz. közegészségügyi tanácsnak az orvosi honorarium megállapítását tartalmazó javaslata fölött tanácskozott.

A népszerűen tudományos estélyek pedig a következő sorrendben tartattak:

1893. február 2-án: *Pallagi Gyula*, „Az elektromosság legújabb vívmányairól“ értekezett;

február 18-án: *Konkoly-Thege Miklós*, kiváló tudósunk, volt szíves körünkben egy igen érdekes előadást tartani ezen a czímen: „A photografia a esillagászat szolgálatában“;

november 16-án: *Antolik Károly* „A naprendszeréről“,

december 7-én: *Bozóky Endre* „A napfogyatkozásról“,

1894. január 18-án: *Bittera Károly* „A kihalt állatokról“ tartottak igen érdekes előadásokat.

Azt hiszem, hogy az előadó uraknak, kik nekünk igazán annyi élvezetes órát szereztek, e helyen köszönetünket nyilváníthatjuk. Köszönet illeti még városatyáinkat is, akik az idén is népszerű előadásainkhoz a városháza nagytermét egészen díjtalanul engedték át.

Jelentésem csonka volna, ha meg nem emlékezném azokról a kirándulásokról, melyeket az idén *Schmidhauer* tagtársunk, szakoszt. II. elnök indítványára inaguráltunk.

Április 30-án a Dunaszabályozási vállalat vendégeiül megnéztük azokat a rendkívül tanulságos munkálatokat, melyekről *Lanfrancioni Enea* és *Rank Kezso* tagtársak szakosztályi üléseinken referáltak. A kirándulás nemcsak tanulságos volta, hanem fesztelen kedélyessége miatt is még soká fog emlékezetünkben maradni. Hasonló kedélyesség jellemezte a június 30-án tartott második kirándulásunkat is, melyeket a vízvezeték szemlélésére ejtettünk meg és mely szintén a résztvevőkre nézve tanulságos eredménnyel járt. A kirándulások sikere annyival is inkább buzdíthat azok folytatására, mivel az egyesületnek anyagi haszonnal is jártak. Egyben megemlíthetem, hogy a trencsén-telepkező fürdő-igazgatóság részéről egy meghívást kaptunk a fürdő meglátogatására és valószínű, hogy a tavaszi hónapokban ezen meghívásnak eleget is fogunk tenni.

Mélyen tisztelt közgyűlés! Jelentésemnek végére értem. — Az elmúlt esztendő, mint említettem, ha haladást jelez is, de nem elégíthet ki bennünket teljesen. Csak rajtunk áll, tisztelt tagtársaim, hogy a jövőben jobb eredményeket érjünk el.

Vállvetve kell dolgoznunk és egyesületünk érdekét hordja mindenki a szívében. Ha csak kis porszemmel járulunk is a tudományos élet nagy épületéhez, evvel a porszemmel többet használunk, mint avval, ha tétlenül vagyunk vagy plane nagy-képüsködve ezt a picziny porszemet kicsinyeljük. Végül még megemlítem, hogy az idén már abban a helyzetben leszünk, hogy már a legközelebbi hónapokban évkönyvet adhatunk ki.

Azon reménnyel fejezem be jelentésemet, vajha ez az évkönyv mint egyesületünk működésének hű tükre, megfeleljen mindama várankozásoknak, melyeket tisztelt tagtársaink irányában táplálnak.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

3. *Érdy István* felolvassa az elmúlt évről szóló **pénztári jelentést** és költségelőirányzatot.

Tisztelt közgyűlés!

Van szerencsém az elmúlt 1893. évi pénztári kimutatást a tisztelt közgyűlésnek előterjeszteni. Múlt év január hó elsején volt egyenleg 726 frt 31 kr., ebből Rainer-alapítvány 500 frt, ehhez adva az évi bevételt 609 frt 10 krt, összesen 1335 frt 41 kr., a melyből levonva a múlt évi kiadásokat, 547 frt 5' kr., marad egyenleg 1893. december 31-én 287 frt 88 kr. és 500 frt alapítvány.

A kiadások a múlt évben különösen a nyomtatványoknál tettek ki tetemesebb összeget, 134 frt 80 krt, ennek oka, hogy régibb keletű számlákat kellett kiegyenlíteni, amit részben a meghívók és a nyugták ellőállításának költségei okoztak; az egyesületi szolgának fizetése is felemeltetvén, ez is évi 180 frt állandó kiadás, az előre nem látott kiadások, amelyre a múlt évben csak 20 frt lett előirányozva, 60 frtra emelkedett, de remélhetőleg jövőre kevesbedni fog.

Áttérve most a folyó évi előirányzatra, van szerencsém a tisztelt közgyűlésnek azt előterjeszteni.

Előirányoztatott 1894. évre:

Világításra	40 frt
Fűtésre	30
Nyomdára	250
Posta és irodára	50
Litografra	30
Muzemra	60
Egyesületi szolga díja	180
Különféle	50 „
Összesen	<u>690 frt</u>

ezzel szemben pénztári maradvány 287 frt 88 kr. és az évi bevétel 640 frttal 160 tag után, összesen 927 frt 88 kr., melyből levonva az előirányzott 690 frt kiadást, remélhető felesleg 237 frt 88 kr.

Egyesületünknek tagjai közül kilépés, elhalálozás és elköltözés miatt 32 van hátralékban.

A közgyűlés a jelentést helyeslőleg tudomásul veszi s a költségelőirányzatot elfogadja.

4. Dr. *Hauer Ernő* felolvassa **könyvtárosi jelentését**, mely így hangzik:

Tisztelt közgyűlés!

A lefolyt évben megtörtént az egyesület eddigi kiadványainak évfolyamként való elrendezése, kezdve a legelső évkönyvtől, mely 1856-ban egész a legutolsó évkönyvig, mely 1891-ben jelent meg. Ezekből 30 teljes példányt állítottunk össze volt könyvtáros-társammal, *Kiss Gábor* tanár úrral egyetemben. A választmány határozata értelmében 25 teljes példány könyvtárunk számára tartatik meg, míg a megmaradó 5 teljes példányból egy-egy a kir. kath. főgymnasium, az evang. lyceum, az állami főreáliskola, a kereskedelmi akadémia és az orsz. kórház könyvtára számára tétetett át.

A könyvtár rendezését illetőleg ezenkívül annyiban haladtunk előre, amennyiben a régi folyóiratok nagy részének első rendezése elvégeztetett; a rendezés azonban sok időt fog még igénybe venni, miután a teendő óriási.

Akadémiák és egyesületek, úgy a hazaiak, mint a külföldiek a lefolyt évben is nagy mennyiségben küldték meg egyesületünknek kiadványaikat. Beérkezett 9 orvosi és 104 természettudományi folyóirat; ezek rendezve az olvasóteremben a tisztelt tagok rendelkezésére állanak. Részletes felsorolásuk egyesületünk legközelebb kiadandó évkönyvében fog megjelenni.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

Bitte a Károly felolvassa **muzeumőri jelentését**, mely így szól:

Mélyen tisztelt közgyűlés!

Tényleges custosi működésem első évről s muzeumunk állásáról szóló jelentésemet a következőkben van szerencsém a t. közgyűlés elé terjeszteni.

1. A gyűjteményben elhelyezett tárgyak számát illetőleg még mindig csak az inventariumi adatokra hivatkozom, mert, mint alább kifejtendő leszek, sokkal sürgősebb teendőket látván, mindekkorúig nem volt módomban az adatok helyességéről meggyőződnöm. Van pedig a múlt évi jelentésemben részletesen ismertetett inventarium szerint kimutatott 11.917 darabhoz képest 12.065 darab, ami 146 darabnyi örvendetes gyarapodást mutat. Ez a gyarapodás kizárólag az ajándékokból került ki, mert bár a muzeumi alap kamataiból módunkban volt volna egyet-mást szereznünk, nem tettük, mert helyiségeink egyrészt anélkül is túltömveék, másrészt pedig azért nem, mert ha valamikor megérjük, hogy alkalmasabb helyiségbe költözhetünk, az akkorra netán összegyűlő összeget a huzerálkodás és újra

fölállítás költségei úgysis fölemésztik. Ajándékozta pedig a beérkezés sorrendje szerint:

Bajzáth Gusztáv ny. ezredes úr körülbelül 100 db ásványt, 2 db tengeri csigahéjat s 5 db kagylóhéjat üvegszekrényben;
Büttner Károly kanonok úr 1 db közönséges darázsfészket;
Windisch Károly szőlőműves úr 1 db lódarázsfészket;
Ismeretlen, 1 db lódarázsfészket;

Ismeretlen, Könyöky t. tagtársunk útján, 1 db. Martodon zápfogat, egy dunántúli bányából.

Ismeretlen, szintén Könyöky t. tagtársunk útján, apró és durvaszemű nilusi homokot, apró és durvaszemű nilusi kavicsot, egyiptomi gypszet, calcitot, quarcitot, bazaltot, fakövet, gránitot, homokkövet, csiga- és kagylóhéjat, 2 db Cassia fistula termést, Gazella szarvat;

Bárá Mednyánszky Dénes úr, egyesületünk hajdani elnöke, dr. Kanka Károly kir. tanácsos t. elnökünk útján egy szép nagy füles baglyot, repülő helyzetben kitömve;

Schwantzer György úr 2 db Champignon-féle gombát;

Schindler Antal cseklészi uradalmi főerdész úr 1 db 8-lábú mezei nyulat;

Brestyánszky Győző orsz. kórházi gondnok úr dr. Kanka Károly t. elnökünk útján 1 db a pötscheni dunaágban fogott ángolnát kitömve;

Dr. Hibsich teschen-liebwerdi professor úr, dr. Kornhuber András lovag, tiszteleti tagunk útján, 7 fasciculus zuzmót;

Spitzer Mór t. tagtársunk 1 db Detrekő-Váralján talált ősvilági kis barlangi ragadozó koponyáját;

Schönhofer úr a fűrészhal felső állkapcsának egy darabját;

Ondrola Ferenc úr ősvilági szarvas agancsának egy darabját;

Ismeretlen, 1 db négy lábú csirkét; s végre

Weiss J. kereskedelmi akadémiai tanuló, dr. Asbóth Sándor tanár úr útján, 3 darab almatermést (ikerképződmény, levélenyomatokkal).

Azt hiszem, a mélyen tisztelt közgyűlés intencióinak megfelelőleg járok el, ha a t. ajándékozóknak és ajándékközvetítőknak erről a helyről is meleg köszönetet mondok.

2. Mult évi jelentésemben volt szerencsém jelezni, hogy a muzeum látogatását fokozandó, a választmány támogatásával akciót szándékozom indítani. Titkárságunk meg is küldte a helybeli intézeteknek és társulatoknak az erre vonatkozó fölhívást, de bíz ennek nem volt meg a remélt fogantaja, mert a vidéki tanuló-ifjúság, mely pedig a látogatók legnagyobb kontingensét szolgáltatja, a látogatásra legalkalmasabb 2 nyári hónapban távol van városunkból, másrészt meg a lefolyt nyár esős borús vasárnapjaival merőben alkalmatlan volt ezeknek a katakomba-

szerű sötét, hűvös helyiségeknek a látogatására. Mégis akadt azalatt az 5 hónap alatt, mely alatt a muzeum a közönség látogatására május hó 7-től október hó 8-ig 23 fél napon át nyitva volt, összesen 5465, átlag minden alkalommal 237 látogató, mely szám az előbbi — tán kedvezőbb — években kimutatottakhoz képest, ha emelkedést nem is, legalább visszaesést nem mutat. Mindaddig, míg alkalmasabb helyiségre szert nem teszünk, a látogatás fokozását nem is remélhetjük.

Ugyanennél a pontnál van szerencsém jelenteni, hogy gyűjteményeink két népszerű felolvasás élénkítésére is igénybe vétettek, amennyiben Bátori Ármin volt tagtársunk Bazinban, jelentéstevő pedig a f. hó 18-án egyesületünk által a helybeli városház dísztermében rendezett felolvasó-estélyen muzeumunk gazdag anyagát használták föl.

3. A muzumban elhelyezett tárgyak sínylik ugyan a helyiség nedves, dohos levegőjét, mely még a nyomtatott vignettákat is megtámadja s tönkreteszi, mindamellet valami nagyobb pusztulást még nem vagyok kénytelen jelenteni. Legtöbbet szenvednek az ásványok és a száraz preparatumok.

4. Hogy végre sáfárságomról is számot adjak, van szerencsém jelenteni, hogy az elmúlt egyesületi év folyamán a szükséges folyómunkán kívül — amilyenek az apróbb javítások, ajándékok elhelyezése, konserválása revideáltam, megtisztogattam, a hol szükségét láttam, megkorrigáltam 1 db kitömött emlőst, 7 db madarat, 6 db anatómiai preparatumot, 1 db astro-nómiai műszert s 10 db kövületet. De tulajdonképeni működésemet, a specialisták kivételével, minden muzeumőr rémére, a mi muzumban különösen sokat szenvedett ásványgyűjtemény rendezésére irányítottam s újra meghatároztam 349 db eddig meg nem határozott ásványt és kőzetet, s revideáltam, megtisztogattam, korrigáltam s systhematice elhelyeztem 2601 db ásványt és kőzetet.

Ennyi az, igen tisztelt közgyűlés, amit a rendelkezésemre állott, nagyon is szűkre szabott idő alatt ezekben az egészségtelen helyiségekben muzeumunk érdekében az elmúlt év folyamán végezhettem s kérem, méltóztassék ezt a jelentésemet tudomásul venni.

A közgyűlés élénk helyesléssel fogadja.

6. Dr. Kováts György olvassa háznagyi jelentését:

Tisztelt közgyűlés!

Az elmúlt esztendőben a kör helyiségeiben valamivel élénkebb élet uralkodott, az ülések látogatottsága ellen, különösen ami az orvosi szakosztály üléseit illeti, panasz nem emelhető. Annál

sajnosabban kell azonban azt a tényt felemlítenem, hogy azokon a napokon, melyeken a szaklapok olvasása miatt helyiségeinket nyitva tartattuk, fűtöttük és világítottuk, látogatók nem igen akadtak, úgy hogy kénytelenek leszünk idővel azt az indítványt tenni, hogy helyiségeinket csakis az ülések napjain tartsuk nyitva.

Sokkal mozgalmasabbak voltak azonban kirándulásaink, melyeket a múlt évben április 30-án és június 30-án rendeztünk. A Dunaszabályozás munkálatainak megtekintése végett tett kirándulásunkon 160 egyén vett részt, míg a vízvezetékhez közel 120-an rándultunk ki.

A társasvacsorák az idén nem örvendeztek olyan látogatottságnak mint tavaly. Reméljük azonban, hogy a jövőben e tekintetben a viszonyok javulni fognak.

Végül tisztelettel jelentem, hogy az elmúlt esztendőben egy könyvvállványt és az olvasó-teremben két darab Auer-féle gázlámpát szereztünk be.

Helyeslőleg tudomásul vétetik.

7. Elnök jelenti, hogy *Kiss Gábor* könyvtáros állásáról nagy elfoglaltsága miatt leköszönvén a mai ülés napirendjére a könyvtáros választását is tűzte ki.

A közgyűlés, titkár indítványára, *Knüppel Gyula* állami főreáliskolai tanárt egyhangúlag választja meg.

8. *Polikeit Károly* méltatja ezután hírneves tudósunknak *Konkoly-Thege Miklósnak* tudományos érdemeit és szíves érdeklődését egyesületünk iránt, melyet ez évben is tanúsított, midőn áldozatok árán feljött hozzánk Budapestről, hogy egyesületünknek népszerű előadást tartson. Indítványozza, hogy válaszszuk meg őt egyesületünk tiszteletbeli tagjává.

Az indítvány egyhangúlag nagy lelkesedéssel elfogadtatik.

Más tárgy nem lévén, elnök az ülést berekeszti.

Az orvos-természettudományi egyesület orvos- tagjainak díszülése

1892. évi július hó 6-án.

Dr. *Tauscher Béla* elfoglalván az elnöki széket, mindenekelőtt üdvözli a teljes számmal egybegyűlt tagokat, kik eljöttek, hogy szeretett elnökünknek dr. *Kanka Károly* kir. tanácsos úrnak, abból az alkalomból, hogy áldásos orvosi gyakorlatának félszázados évfordulóját ünnepli, őszinte tiszteletüket és ragaszkodásukat fejezzék ki. Felkéri dr. *Ruprecht Márton* és dr. *Fischer Jakab* tagtársakat, hogy az ünnepeltet körünkbe hozzák és addig is az ülést felfüggeszti.

Dr. *Kanka Károly* kir. tan., kis idő mulva, a jelenlevők lelkes, szünni nem akaró éljenzése körben érkezik meg, mire az elnök az ülést újból megnyitja és átnyujtván az ünnepelt férfinak egy művésziesen kiállított, az összes pozsonyi orvosok és gyógyszerészek fényképét tartalmazó albumot, meleg szavakban üdvözli őt, mint társulatunknak fáradhatatlan és aggkora daczára ifjú erővel működő elnökét és mint kitünő, kiváló kartársat, aki mindazon szeretetre és ragaszkodásra, melylyel őt elhalmozzák, 50 éves orvosi pályájának minden napján és minden órájában becsületesen és derekasan rászolgált. Elnök ezekután meghatottan tolmácsolja az összes kartársak jókívánatait.

Dr. *Ruprecht Márton* emel ezután szót és méltatja az ünnepelt férfiuban a hírneves tudóst, a humánus orvost, a ritka jellemű embert és a szeretetreméltó kartársat, akinek szerénysége mellett mi sem bizonyít jobban, mint a mai ünnep, mely dr. *Kankának* közkedveltségénél fogva, képes lett volna a legszelesebb körök érdeklődését és részvételét felkelteni, ha ő maga nem tiltakozott volna az ellen, hogy ez ünnepélyt nagyobb méretűvé tegyünk. Csak a kartársak körében óhajtotta e napot

megülni és ezek mint látható teljes számmal jöttek el, hogy ebben a díszülésben is elismerjék azt, hogy az ünnepelt férfit díszére válik az orvosi rendnek és ennek méltó büszkeségét is képezi. Felolvassa ezután a bécsi egyetem orvosi karának meglehangú üdvözlő sorait, melyet egy díszesen kiállított diploma alakjában az egyesületnek be is mutat.

Ezen üdvözlő beszédekre *Kanka Károly* kir. tan. meghatott szavakban mond köszönetet és a hallgatóság élénk tiltakozása meg éljenzése között állítja, hogy az ő érdemeit túlbecsülik, hogy ő mindenkor csak kötelességeit végezte és hogy ha valamit még azon felül is dolgozott, úgy bő kárpótlást talált abban az elismerésben és abban a becsülésben meg szeretetben, melyet kartársai irányában tanúsítottak és melynek mostani nyilvánulásaiért őszinte szívből eredő köszönetet mond.

A díszülés lelkes éljenzése hangzott fel e szavakra, melyek után elnök az ülést berekeszti, felhíva a tagok figyelmét arra az estebédre, mely az ülés után az ünnepeltnek tiszteletére rendeztetik.
